

109. Torstaina 24 päivänä syyskuuta 1992

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

annetaan vastaus ed. Kalliomäen ym. välikysymykseen n:o 4 työttömyyden vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä 3279

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho R., Alho, Huuhtanen, Jansson, Juhantalo, Kalliomäki, Korkea-oja, Koski, Laaksonen, Miettinen, Morri, Myller, Pietikäinen S., Pokka, Rauramo, Rehn E., Rätty, Röntynen, Saapunki, Saario, Vihriälä, Vähäkangas, Väyrynen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Myller, Pietikäinen S., Vihriälä, Pokka, Miettinen, Huuhtanen, Saapunki, Jansson, Wahlström, Korkea-oja, Saario ja Vähäkangas.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. E. Rehn sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat R. Aho, Donner, Jansson, Juhantalo, Laaksonen, Rauramo, Saario ja Vanhanen.

Uusi hallituksen esitys

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva syyskuun 18 päivästä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 171, joka nyt on edustajille jaettu.

Ed. Kalliomäen ym. välikysymys työttömyyden vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen työministeri Kanerva vastaa ed. Kalliomäen ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 4 työttömyyden vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa asian valiokuntaan lähettämistä tai perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksenteon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Työministeri Kanerva: Herra puhemies! Ed. Kalliomäki ja muut allekirjoittajat kysyvät välikysymyksessään seuraavasti: "Mitkä ovat ne välittömästi toteutettavat konkreettiset toimenpiteet ja talouspolitiikan linjapäätökset, joilla hallitus aikoo lieventää työttömyyttä, erityisesti

nuorisotyöttömyyttä, ja jos sellaisia on, niin onko olemassa muita kuin hallituksen vaalitaikikkaan liittyviä syitä sille, että toimenpiteisiin ryhdytään vasta nyt?"

Herra puhemies! Kuten helmikuussa 1992 vastattaessa ed. Kalliomäen ym. välikysymyksen todettiin, hallituksen työllisyyspolitiikan lähtökohtana on yritysten kilpailukykyyn parantaminen yleisellä talouspolitiikalla ja erityisesti työvoimavaltaisen yritystoiminnan edellytyksiä kohentamalla. Tavoitteena on tasaisen ja korkean työllisyyden saavuttaminen. Herra puhemies! Päämäärä on edelleen sama.

Talouden yleiskuva on viennin ja siihen liittyvän tuotannon pirstumisesta huolimatta edelleen synkkä. Markan kelluttamispäätöksellä on talouskehitykseen tietysti sekä hyviä että kielteisiä vaikutuksia. Ilmeistä on viennin kasvun lievä nopeutuminen mutta samalla kotimaan markkinoilla toimivien yritysten aseman ainakin tilapäinen vaikeutuminen sekä tietysti ulkomaisen velkaantuneisuuden lisääntyminen.

Paine inflaatiota vastaan on kasvamassa. Kauppataseen ylijäämä kasvaa tänä ja ensi vuonna ja vaihtotaseen alijäämäisyys pienenee. Viime vuoden lopun devalvaatio, sopimuspalkkojen jäädyttäminen samoin kuin hallituksen talouspoliittiset toimenpiteet ovat merkittäväällä tavalla parantaneet avoimen sektorin kilpailuasemaa, mutta heikentynyt kotimainen kysyntä ja korkea reaalikorko pitävät yritystoiminnan edelleen kriisissä. Edellytyksiä korkotason mitalle alentumiselle ei lähiaikoina ole valitettavasti nähtävissä.

Kuluvana vuonna kansantuotteen odotetaan supistuvan, vaikka teollisuustuotannon kasvu onkin tällä hetkellä voimakasta. Silti vuoden 1981 teollisuustuotannon taso tullaan saavuttamaan vasta ensi vuonna, vuonna 1993. Kotimaiseen kysyntään nojaavat toimialat ovat myös yhä lamassa. Kotimarkkinayritysten asema vaikeutuu markan kelluttamisen myötä. Tämä tietysti kärjistää entisestään talouden kehityksen kaksitahoisuutta. Yksityinen kulutushan vähennee vuosina 1992—93.

Investointien elpymisestä ei ole valitettavasti nähtävissä tänä päivänä merkkejä. Investoinnit supistuvat vuosina 1992—93 yli kymmeneksen. Teollisuuden investointien odotetaan käynnistyvän merkittävämmän vasta vuosina 1994—95. Näin ollen lähtökohdat työttömyyden pysymiselle korkealla tasolla säilyvät siten suurilta osin ennallaan.

Viime vuosina kumuloituneet ongelmat var-

jostavat talouden näkymiä koko 90-luvun alkupuoliskon. Ongelmat ovat sekä kokonaistaloudellisia että rakenteellisia, minkä vuoksi talouden tasapainottomuuksia ei ole mahdollista korjata pelkästään makrotalouspolitiikan toimin. Edellytyksiä talouden nopealle virkoamiselle ei ilman talouden dynamiikkaa edistäviä muita toimia ja tehostettuja kehittämistoimenpiteitä ole mahdollista löytää. Tyydyttävää työllisyyttä ei nimittäin turvata vain suhdannepolitiikan keinoin.

Pyrkimys kasvun voimistamiseksi julkisen sektorin velkaa lisäämällä ei sovellu työllisyyttä kestävästi parantavan talouspolitiikan linjaan. Työttömyyden hoidosta, pankkien tukemisesta ja koroista aiheutuva julkisten menojen kasvupaine samoin kuin veropohjan samanaikainen kapeneminen ovat ajamassa ilman uusia toimenpiteitäkin julkisen velkaantumisen lähes hallitsemattomaksi.

Markan heikentymisen seurauksena kansantalouden velkaantuneisuus on kasvussa. Pelkästään vuosina 1992—93 valtionvelka kasvaa yli 120 miljardilla markalla. Toisaalta valtiontalouden mittava alijäämäisyys pitää edelleen osaltaan myös korkotasoa korkealla. Samalla kunnallissektorin alijäämäisyys on nopeasti pahenemassa. Näin ollen velkaelvytykseen on edellytyksiä aikaisintaan vasta rakenteellisten rahoitusali-
jäämisen supistumisen jälkeen.

Pankkien asema muodostuu vuosina 1992—93 ennakoitua vaikeammaksi. Pankkien luotto-
tappiot kasvavat, ja rahoitusjärjestelmän haavoittuvuudesta on jo muodostunut uhka koko taloutemme kehitykselle. Suomalaisten yritysten mahdollisuudet ulkomaisen rahoituksen saantiin vaikeutuvat. Velanhoito-ongelmia on etenkin kotimaisesta kysynnästä riippuvaisilla pk-yrityksillä. Keskeiseksi tuotantokapasiteetin laajenusta estäväksi tekijäksi lähivuosina on muodostunut korkea korkotaso.

Rakenteelliset ongelmat pysyivät viime vuosikymmenellä näkymättömissä, koska kysynnän kasvu oli tuolloin nopeaa. Talouden puutteellinen joustavuus ja heikko sopeutumiskyky myötävaikuttavat nyt laman syvyyteen.

Viime vuosina kasvaneet ongelmat varjostavat talouden näkymiä lähimpinä vuosina. Ainoa kestävä tie lamasta ylöspäin on viennin kasvattamisessa ja tätä kautta vaihtotaseen tervehdyttämisessä, jolloin syntyy reaalista ostovoimaa myös kotimaiseen kulutukseen.

Teollisuuden ja muun avoimen sektorin osuus on saatava kasvuun samalla, kun julkisen sekto-

rin osuuden on supistuttava yleiseurooppalaiselle tasolle. Tuottavuutta tulee kohottaa ja joustavuutta lisätä niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla. Suurin talouspoliittinen haaste kohdistuu finanssipoliittikaan, jossa rajulla tavalla joudutaan karsimaan nyt julkisia kulutusmenoja.

Irtisanomiset, lomautukset ja työaikojen lyhennykset ovat laman johdosta lisääntyneet ennennäkemättömän nopealla tavalla Suomessa. Suhdannetyöttömyyden kasvua on jonkin verran hillinnyt vain se tosiasia, että työvoiman tarjonta on joutanut suhdanteiden mukaisesti. Työvoiman kysynnän jatkuessa heikkona työvoiman tarjonnan odotetaan laskevan myös tänä vuonna mutta kääntyvän tietysti kasvuun suhdanteiden parannuttua.

Herra puhemies! Suomen talous on tällä hetkellä pahimmassa toisen maailmansodan jälkeisessä kriisissä. On tuiki tärkeää, että maassamme löytyy saman kaltaista yhteisvastuullisuutta tilanteen parantamiseksi kuin Ruotsista viime päivien aikana on löytynyt. Mitä vähemmän meillä on yhteisvastuullisuutta, sitä hitaampaa on Suomen lamasta nouseminen.

On syytä korostaa, että hallitus on onnistunut tavoitteissaan avoimen sektorin toimintakyvyn palauttamiseksi. Hintakilpailukykyhän on tällä hetkellä hyvä. Vienti on vilkastunut tuntuvasti ja teollisuustuotanto kääntynyt vahvaankin nousuun. Myönteistä on myös inflaation painuminen poikkeuksellisen alas. Valitettavasti nämä positiiviset seikat eivät ole ehtineet parantaa työttömyyttä ja alentaa korkeaa korkotasoaamme, joka halvaannuttaa erityisesti kotimarkkinasektorin tuotantotoimintaa.

Tuotantoedellytysten turvaaminen edellyttää työmarkkinaosapuolilta lähivuosina varsin pidättyvää tulopoliittikkaa. Viennin kasvu ei saa johtaa vahvoilla toimialoilla palkkaratkaisuihin, jotka kiihdyttäisivät kuriin saadun inflaation uudelleen vauhtiin. Toisaalta työmarkkinoiden tehokkaan toimivuuden turvaamiseksi on vähitellen pystyttävä keskustelemaan toiminnan joustavoittamisesta mm. osa-aikatyön ja vuoro-työn lisäämisen kautta. Tämän kaltaisella toiminnalla on osaltaan tärkeä työttömyyttä vahvistava merkityksensä.

Viime viikkojen ja kuukausien aikana on työministeriössä valmistunut eräitä merkittäviä ehdotuksia, joissa on esitetty toimenpiteitä työllisyystilanteen parantamiseksi. Näitä ovat mm. valtioneuvoston työllisyyden hoidon lähiajan tavoiteohjelma, eri tukien päällekkäisyyksiä ja

harmaata työllisyyttä selvittäneen työryhmän muistio, työllisyyslain seurantaajaoston raportti samoin kuin nuorisotyöttömyyttä käsitelleen työryhmän ehdotukset.

Puolestaan valtioneuvoston kanslia asetti 21.8. projektin, jossa tuli selvittää, miten työllisyyden hoitoa voidaan mahdollisesti edistää hallinnon työnjakoa kehittämällä ja määrärahojen käyttöä uudelleenkohdentamalla valtion kokonaismenokehityksen puitteissa, ja projektin tuli tehdä myös ehdotukset työttömyyden hoitoon käytettävissä olevien määrärahojen uudelleenkohdentamisesta työllisyyttä parhaiten tukevalla tavalla. Valtiosihteeri Relander määrättiin tämän projektin selvitysmieheksi.

Relander avustajineen kokosi niin edellä mainitusta aineistosta kuin hänelle monien tahojen toimittamasta materiaalista paketin, jonka mahdollisuudet menestyä jatkokeskustelussa ovat toivoaksemme huomattavan hyvät. Kun tarkastellaan edellä esiteltyjä työministeriössä valmisteltuja asiakirjoja, havaitaan, että kyseessä on asteittainen kypsyminenprosessi.

Aloitteestani asetettu työvoimapolitiittinen ministerityöryhmä on aloittanut ripeästi työskentelynsä. Sen pöydällä oleva materiaali on muotoutumassa selkeiksi päätöksiksi. Näin mm. nuorisotyöttömyyttä koskevat asiat ovat johtamassa esityksiin, jotka ovat sekä nuorisotyöttömyystyöryhmän että selvitysmiehen raportissa ja joista hallitus on eilisellä päivämäärällä kyennyt iltakoulussaan tekemään konkreettiset päätökset.

Relanderin jättämässä raportissa työttömyydestä ja työllistamisestä on keskeisenä ohjenuorana pyrkimys muuttaa työllisyyspolitiikkaa aktiivisempaan suuntaan niin, että valtiontalouden rasitus ei lisäännä. Linjaus, herra puhemies, on toisin sanoen täysin sama, mitä työministeriö on jo vähintäänkin vuoden verran esittänyt, ja osassa tavoitteista on päästy myös eteenpäin.

Sen kaltainen on mm. työllisyyslaki, jota muutettiin kuluvan vuoden alusta lukien selvästi aktiivisen työvoimapolitiikan suuntaan. Kiitos tästä kuuluu myös osalle välikysymyksen jättäneestä oppositiosta. Aktiivisen työvoimapolitiikan linjaukset tarvitsevatkin laajaa tukea koko yhteiskunnalta. Muutoksella korvattiin lain luonnetta joustavampaan, valinnan vapautta alleviivaavaan suuntaan. Työhön oikeutettu voi valita työn, koulutuksen ja omatoimisen työllistymisen välillä. Tämä muutos mahdollisti varojen lisäämisen harkinnanvaraiseen työllistämiseen ja kouluttamiseen.

Harkinnanvaraisen työllistämisen mahdollisuudet lähes kaksinkertaistuivat, ja esimerkiksi työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta lisättiin 3,8 miljoonasta 5,2 miljoonaan oppilastyöpäivään. Ensi vuoden budjettiesityksessä näitten päivien lukumäärä on peräti 5,8 miljoonaa. Toisin sanoen parissa vuodessa on saatu noin 2 miljoonaa päivää lisää tämantapaista koulutusta.

Hallitus on raportin pohjalta aloittanut siis nopeat jatkovalmistelut, jotta etenkin nuoria koskevia koulutuspoliittisia lisätoimenpiteitä voitaisiin jo lähikuukausina ottaa käyttöön lieventämään korkeaksi noussutta nuorisotyöttömyyttä. Samoin selvitetään hankekohtaisesti mahdollisuudet käynnistää olemassa olevia ns. valmiita investointisuunnitelmia.

Tällöin joudutaan työttömyyden hoitoon varattuja määrärahoja suuntaamaan uudelleen, jotta investointiprojektien käynnistyminen pysytään rahoittamaan. Samoin etenkin pienyritysten toiminnan turvaamiseksi valmistellaan pikaisia ratkaisuja niin selvitysmiehen kuin ministeri Tuomistonkin ehdotusten pohjalta.

Selvitysmiehen raportti on näin ollen samaa linjaa edustava kuin työministeriössä tehdyt aloitteet ja yleisemminkin avoimen sektorin toimintaedellytyksiä parantava talouspolitiikka. Työttömyyttä ei pysyvästi vähennetä lyhyen aikavälin taikatempuilla, ja niiden kustannukset joudutaan kuitenkin jossakin vaiheessa korkojen kanssa maksamaan. Tämä selvitystyö on toisin sanoen johtamassa selkeisiin aikataulutuksiin, joiden puitteissa eri ministeriöiden valmistelu etenee nyt ripeästi ja määrätietoisesti.

Taloutemme rakennekorjaus on saatu alulle. Viennin kasvun kerrannaisvaikutukset lieventävät vähitellen myös työttömyyttä. On kuitenkin itsepetosta väittää, että työttömyysasteemme olisi nopeasti palautettavissa 80-luvulla vallinneelle tasolle.

Erityistä huomiota ministeri Tuomiston ehdotuksissa on kohdistettu välittömiin toimiin pienen ja keskisuuren yritystoiminnan aseman helpottamiseksi. Esityksen mukaan kaksinkertaistetaan päätetyt korkoavustukset vanhoille lainoille, lisätään Keran korkotukilainavaltuuksia ja väljennetään investointien korkotukilainoja ja niiden ehtoja ja lisätään riskisijoitusmäärärahaa ja riskisijoitustakauksia sekä vientiavustuksia.

Välittömästi teollisuuden asemaa helpottamaan esitetään edelleen, että teollisuustakausten myöntämisvaltuutta lisättäisiin 5 miljardiin markkaan ja ennen vuotta 94 aloittaville teollisuusinvestoinneille myönnetään vapaa poisto-

oikeus ja ylimääräinen investointivähennys. Arvonlisäverouudistukseen sisällytetään takautuva vähennysoikeus. Valtion tukea saavien pankkien tulee sitoutua olemaan kiristämättä vakuuskäytäntöä, ja valuuttalainojen kurssieroja ei tarvitse välittömästi kirjata tulosvaikutteisesti.

Pidemmällä aikavälillä teollisuuden aseman tukemiseksi olisi oikein, että työmarkkinoilla kyettäisiin aikaansaamaan useamman vuoden nollalinjaa tarkoittava ratkaisu, että julkisessa taloudessa sovittaisiin huomattavista säästötoimenpiteistä, sosiaaliturvan rahoituksessa vakuutettujen ja edunsaajien osuutta joudutaan kasvattamaan ja työelämässä lisätään joustavuutta sekä tehdään esimerkiksi perusvoiman lisärakentamisesta nopeasti päätös. Teknologiarahoitusta on tarkoitus kasvattaa myös pitkäjänteisesti valtionyhtiöiden investointeihin myötävaikuttaen omistajan pääomasijoituksin ja siirtäen osa purkautuvista varauksista verovapaasti omaan pääomaan.

Herra puhemies! Välikysymyksessä on erityistä huomiota kiinnitetty nuoriin, alle 25-vuotiaisiin. Hallitus jakaa tämän huolen täysin. Lähes 100 000 alle 25-vuotiaista on ilman työ- ja koulutuspaiikkaa. Se merkitsee hirvittävää, hirvittävää inhimillisen ja yhteiskunnallisen pääoman tuhlausta. Samalla nuorison sosiaaliset ongelmat kasvavat ja toivottomuus lisääntyy. Ensimmäisellä kosketuksella työelämään on erittäin suuri merkitys paitsi nuorten sosiaalistumisen ja itsetunnon kannalta tietysti myös heidän toimeentulonsa perustan kannalta.

Nuoriin ikäluokkiin onkin kohdistettu ja kohdistetaan tehostettuja toimenpiteitä, joilla nuorten koulutus- ja työllistämisedellytyksiä parannetaan. Nuorten kesätyökokeilu työllisti arviolta 3 000 nuorta, vaikka hallitus oli varautunut taloudellisesti jopa 10 000 nuorelle järjestämään harjoittelupaikan. Jostakin toistaiseksi selviämättömästä syystä johtuen nuorten ja yritysten puolelta ei ollut riittävästi kysyntää tälle tukimuodolle.

Hallitus pyrki keväällä käymiensä neuvottelujen turvin luomaan edellytykset, luopumalla lomarahosta nuorten hyväksi, runsaat 25 000 nuorta työllistävän kesätyöpakettin aikaansaamiseksi. Valitettavasti ammattiyhdistysliike oli tästä asiasta eri mieltä.

Nuorten osalta positiivisena uudistuksena voidaankin todeta mahdollisuus työllistää alle 20-vuotiaita yli kolme kuukautta työttömänä olleita velvoiterahalla myös yksityisiin yrityksiin. Lisäksi harkinnanvaraisia määrärahoja voidaan

kohdistaa erityisesti 20—25-vuotiaiden työllistämiseen, jotka useasti putoavat monien järjestelmien väliin.

Nuorten työmarkkina-asemaa parantaa myös mahdollisuus ohjata nuoret yrityksiin harjaantumaan työelämään. Tämä tapahtuu ilman työsuhdetta harjaantumissopimuksen perusteella. Yhteiskunnan kustannukset ovat harjaantumisen osalta samaa suuruusluokkaa kuin työttömyysturvamenotkin.

Puhemies! Työministeriö asetti elokuun puolivälissä työryhmän valmistelemaan konkreettisia toimenpide-ehdotuksia nuorisotyöttömyyden lieventämiseksi. Työryhmän tuli työskentelysäännön selvittää esimerkiksi Ruotsissa syyskuun alusta käyttöön otettu nuorisoharjoittelumalli. Sen tuli selvittää verotuksellisiin kiihokkeisiin pohjautuvien mallien, joita käytetään eri maissa, mahdollisuudet, samoin kuin mahdollisten muiden mallien soveltuvuus suomalaisiin olosuhteisiin. Työryhmän tuli myös arvioida koulutussijausjärjestelmään liittyviä mahdollisia etuja ja haittoja ja koulutuksellisten toimenpiteitten soveltuvuus. Kyseinen Voipion työryhmä sai muistionsa valmiiksi annetussa määräajassa elokuun lopussa, siis kahdessa viikossa.

Työryhmä ehdotti, että kuntien, kuntainliittojen ja valtion ammatillisissa oppilaitoksissa lisätään aloituspaikkojen määrää opetusryhmiä suurentamalla ja lisäryhmiä perustamalla yhteensä 10 000 oppilaspaikkaa. Puolestaan ammatillisen koulutuksen jatkolinjojen tarjontaa lisätään siten, että 7 500 koulutuksen päättäneitä voi halutessaan täydentää koulutustaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää pikaisesti, voidaanko työttömälle henkilölle mahdollistaa suunnitelmallinen ja tutkintoon tähtäävä etäopiskelu työttömyysturvaansa menettämättä, mikäli henkilö on samalla työmarkkinoiden käytettävissä.

Korkeakouluihin järjestetään akateemisille työttömille 4 000 opiskelupaikkaa ja puoliaikaisiksi tutkimusapulaisiksi vähintään 1 000.

Työllisyyslain 17 § esitetään muutettavaksi siten, että alle 20-vuotiaalle nuorelle, jolla ei ole ammatillista koulutusta, tarjotaan velvoitetyn sijaan pääsääntöisesti työllistymistä edistävää koulutusta tai työharjoittelua. Vastaavasti nuorelle vastavalmistuneelle tarjotaan jatkokoulutusta tai työharjoittelua.

Nuorten tutkijoiden työllisyyttä edistetään lisäämällä erityisesti tuotannon kehittämisprojekteihin liittyviä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja Tekesin määrärahoja.

Nuorten kesätyökokeilua jatketaan määrärajakaisena nuorisoharjoittelukokeiluna 1994 vuoden loppuun. Tämä kokeilu rahoitetaan harkinnanvaraisten määrärahojen puitteissa.

Nuorten työopajatoiminnan elvyttämiseksi ja laajentamiseksi osoitetaan kunnille varoja siten, että näissä voidaan tarjota ammatillisesti suuntautuvaa ja työkokemusta kartuttavaa työharjoittelua edellä mainitun nuorisoharjoittelukokeilon ehtojen mukaisesti.

Tämä työryhmä ehdotti myös, että työmarkkinaosapuolet osaltaan selvittäisivät mahdollisuudet tilapäisesti lisätä joustavuutta alle 25-vuotiaiden ja vastavalmistuneiden osalta ja mataloittaa heihin kohdistuvia, työllistymistä mahdollisesti vaikeuttavia esteitä.

Poliittiset ja muut nuorisojärjestöt ovat lausunnoissaan suhtautuneet vain myönteisesti tämän työryhmän ehdotuksiin.

Hallitus on tehnyt eilen iltakoulussaan päätöksen näiden koulutuksellisten toimenpiteitten toteuttamisesta. Välittömästi tänä syksynä saadaan 2 500 lisäkoulutuspaikkaa sekä ensi vuoden aikana 27 000 koulutuspaikkaa tämän ohjelman mukaisesti. Useat näistä päätöksen mukaisista asioista tullaan sisällyttämään kuluvan vuoden kolmanteen lisätalousarvioon.

Työllisyyslain 5 §:n mukaan valtioneuvosto laatii tarvittaessa työllisyyden hoidon lähiajan tavoiteohjelman, jossa tulee selvittää toimenpiteitä niin nuoriso- kuin pitkäaikaistyöttömyydenkin ehkäisemiseksi, vajaakuntoisten työllistämisen edistämiseksi, alueellisten työttömyyserojen supistamiseksi ja tarvittavan hallinnonalojen välisen yhteistyön järjestämiseksi.

Maaliskuussa antamassaan kuluvan vuoden ensimmäisessä lisätalousarviesityksessä valtioneuvosto totesi, että työministeriössä laadittu luonnos valtioneuvoston työllisyyden hoidon tavoiteohjelmaksi on perustana valmisteltaessa lisätalousarviesityksiä ja vuoden 93 budjettia. Tavoiteohjelmassa on käyty kokoavasti läpi hallinnonaloittaiset toimenpiteet työllisyyden parantamiseksi. Toimenpidelistalla ovat mm. olleet investointeihin panostaminen, yritystoiminnan tukeminen, koulutus- ja harjoittelupaikkojen lisääminen ja työvoimapolitiittisten toimenpiteitten kehittäminen.

Tavoiteohjelma on osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi lisätä työllisyydenäkökohtien huomioon ottamista valtioneuvoston päätösten valmisteluissa. Selvitysmiehen työ työttömyydestä ja työllistämisestä sisältää vastaavat esitykset välittömiksi toimenpiteiksi, mutta myös eh-

dotuksia, joiden valmistelu vaatii pidemmän ajan ja voi liittyä luontevasti vuoden 94 talousarvion tai ensi vuoden mahdollisen kevätlisäalotusarvion valmistelutyöhön.

Työministeriö on taas osaltaan käynnistänyt työllisyyden hoidon lähiajan tavoiteohjelman valmistelun määräaikanaan nyt jo vuodenvaihte.

Hallitus luonnollisesti kantaa näistä toimitaan täyden vastuun. Opposition taholla on ehdotettu useaan otteeseen toimenpiteitä, joilla työttömyyttä ja erityisesti nuorisotyöttömyyttä voitaisiin helpottaa, mutta ehdotukset eivät ole olleet toteutettavissa, toisin kuin oppositio välikysmyksessään väittää, ilman valtion nettomenojen lisäämistä.

Kun oppositio on antanut voimakkaan tukensa niin työministeriön ehdotukselle kuin Renterin selvityksellekin, on sanottava, että tämä tuki ja ymmärrys on ollut erittäin tervetullutta. Olen kuitenkin ollut havaitsevinani, että oppositio tuki on lähinnä kohdistunut esitysten menopuoleen. Hankkeiden rahoitukseen olen kuullut kovin vähän kommentteja.

Aivan kuten välikysyjät itsekin toteavat, työttömyyttä ei voida poistaa lyhyessä ajassa. Sitä voidaan kuitenkin valtiovallan toimenpitein lieventää ohjaamalla työttömyysturvaan liittyviä varoja erityisesti koulutukseen ja käynnistämällä työpaikkoja luovia talouden ja ympäristön infrastruktuuria kehittäviä investointeja. Työministeriön eri toimenpiteillä on esimerkiksi kulumassa olevan vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon aikana työllistynyt tai päässyt koulutukseen 165 000 suomalaista.

Herra puhemies! Työttömyys asettaa uhanalaiseksi suomalaisen yhteiskunnan arvoperustaa. Suuryöttömyys on myös hyvä kasvualusta erilaisille yhteiskunnallisille äärimmäisyysliikkeille, joista meillä on varoitavia esimerkkejä vanhan mantereen keskeisistä osista. Työttömyys on tämän yhteiskunnan ongelma numero yksi ja hallituksen keskeisin haaste. Työttömyys koskettaa keskimäärin joka kolmatta suomalaista kotitaloutta, ja se kulkee halvaannuttavalla tavalla läpi koko yhteiskuntamme. Sen kulku meidän on yhdessä pystyttävä pysäyttämään. Terveellä talouspolitiikalla ja aktiivisella työvoimapolitiikalla se on pysäytettävissä ja pysäytettävä. Työttömyyden tuomien ongelmien poistamiseksi tarvitaan koko yhteiskuntamme vastuuta ja koko yhteiskuntamme panostuksia.

Herra puhemies! Pyydän, että vastaukseni ruotsinkielinen käännös otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Työministeri Kanervan vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Riksdagsman Kalliomäki m.fl. frågar i sin interpellation: "Med vilka direkta, konkreta åtgärder och ekonomiskpolitiska linjedragningar ämnar regeringen lindra arbetslösheten, speciellt ungdomsarbetslösheten, och om den har sådana planer, har den andra än valtaktiska orsaker för att vidta åtgärder först nu?"

Såsom det konstaterades i svaret på riksdagsman Kalliomäkis m.fl. interpellation i februari 1992, är utgångspunkten för regeringens sysselsättningspolitik att förbättra företagets konkurrenskraft genom den allmänna ekonomiska politiken och i synnerhet genom att förbättra förutsättningarna för arbetskraftsintensiv företagsverksamhet. Målet är en jämn och hög sysselsättning. Målet är fortfarande detsamma.

Den generella bilden av ekonomin är fortfarande dyster trots en förbättring inom exporten och den därtill anslutna produktionen. Beslutet att låta marken flyta har både goda och dåliga verkningar på den ekonomiska utvecklingen. Det är uppenbart att exporten ökat en aning snabbare, men att bl.a. de på hemmamarknaden verkande företagets ställning åtminstone tillfälligt försvårats och den utländska skuldsättningens ökat.

Trycket mot en inflation ökar. Överskottet i handelsbalansen växer i år och nästa år, medan underskottet i bytesbalansen minskar. Devalveringen i slutet av fjolåret, frysnings av avtalslöner och regeringens ekonomiskpolitiska åtgärder har påtagligt förbättrat den öppna sektorns konkurrensställning, men den minskade inhemska efterfrågan och höga realräntan håller fortfarande företagsverksamheten i en kris. Det finns inga förutsättningar för en omfattande sänkning av räntenivån inom den närmaste tiden.

I år förväntas nationalprodukten minska trots den kraftiga ökningen inom industriproduktionen. Ändå kan industriproduktionsnivån för 1989 uppnås först nästa år, år 1993. De branscher som är beroende av inhemsk efterfrågan är fortfarande mitt inne i en depression. Hemmamarknadsföretagets ställning försvåras i och med att marken tillåts flyta. Privatkonsumentionen kommer att minska 1992—93.

Tillsvidare kan man inte skönja några tecken på ett uppsving då det gäller investeringar; investeringarna kommer att minska mer än en tiondel 1992—93. Investeringarna inom industrin

förväntas komma i gång i en mera betydande skala först 1994—95. Utgångspunkterna för att arbetslösheten kommer att hålla sig på en hög nivå förblir sålunda till största delen oförändrade.

De problem som hopat sig under de senaste åren kommer att fördystra ekonomin under hela första hälften av 90-talet. Problemen är såväl totalekonomiska som strukturella, varför det inte är möjligt att korrigera den ekonomiska obalansen enbart genom makroekonomiskpolitiska åtgärder. Det finns inga förutsättningar för en snabb ekonomisk återhämtning utan att man vidtar andra åtgärder som främjar den ekonomiska dynamiken samt tillgriper effektiverade utvecklingsåtgärder. En tillfredsställande sysselsättningsnivå tryggas inte genom konjunkturpolitiska medel.

Strävan att förbättra tillväxten genom att öka den offentliga sektorns skuld är inte förenlig med den ekonomiskpolitiska linje som förbättrar sysselsättningen på ett bestående sätt. Trycket på de offentliga utgifterna ökar på grund av skötseln av sysselsättningen, stödandet av bankerna och räntorna samt på grund av att skatteunderlaget samtidigt minskar, som även utan nya åtgärder håller på att driva den offentliga skuldsättningen in i en okontrollerbar situation.

Till följd av att marken försvagas, ökar den samhällsekonomiska skuldsättningen. Enbart under 1992—93 kommer statsskulden att öka med över 120 miljarder mark. Å andra sidan fortsätter statsekonomin stora underskott att hålla räntenivån hög. Underskottet inom den kommunala sektorn förvärras snabbt. Först sedan de strukturella finansieringsunderskotten minskat finns det förutsättningar att stimulera ekonomin genom skuldsättning.

Bankernas ställning kommer att bli svårare än man t.o.m. förbådat under åren 1992—1993. Bankernas kreditförluster ökar och finansieringssystemets sårbarhet har redan blivit ett hot mot den ekonomiska utvecklingen. De finländska företagens möjligheter att erhålla utländsk finansiering försvåras. Speciellt de små och medelstora företagen som är beroende av inhemsk efterfrågan har problem med att sköta sina skulder. Den höga räntenivån kommer därför att bli en central faktor som hindrar en ökning av produktionskapaciteten under de närmaste åren.

De strukturella problemen förblev osynliga på 1980-talet, eftersom tillväxten i efterfrågan var snabb. Den bristande smidigheten i ekonomin och den dåliga anpassningsförmågan har bidragit till att fördjupa depressionen.

På grund av de allt större problemen under de senaste åren ser det dystert ut för ekonomin under de närmaste åren. Den enda hållbara vägen ut ur depressionen är en exportökning och därigenom en förbättring av bytesbalansen, varvid reell köpkraft uppkommer också inom den inhemska konsumtionen.

Industrins och den övriga öppna sektorns andel bör växa samtidigt som den offentliga sektorns andel bör minska till allmänuropeisk nivå. Produktiviteten och flexibiliteten måste fås upp både inom den privata och den offentliga sektorn. Den största ekonomiskpolitiska utmaningen gäller finanspolitiken, där man drastiskt skär ned de offentliga konsumtionsutgifterna.

Antalet uppsägningar, permitteringar och fall av nedkortad arbetstid har ökat oerhört snabbt på grund av depressionen. Det enda som i någon mån har dämpat ökningen av konjunkturarbetslösheten är att utbudet på arbetskraft har anpassat sig enligt konjunkturen. Eftersom efterfrågan på arbetskraft kommer att fortsätta att vara svag, väntas utbudet minska också i år för att åter börja öka när konjunkturerna blir bättre.

Vårt lands ekonomi är för närvarande mitt inne i den värsta krisen sedan andra världskriget. Det är ytterst viktigt att man i vårt land finner ett liknande gemensamt ansvar för att förbättra läget som det ansvar som man känt i Sverige under de senaste dagarna. Ju mindre gemensam ansvarsfullhet vi känner, dess långsammare går det att resa sig ur depressionen.

Det är skäl att betona att regeringen lyckats i sina ambitioner att återställa den öppna sektorns handlingskraft. Priskonkurrenskraften är nu god. Exporten har ökat kännbart och industriproduktionen har även börjat öka kraftigt. Positivt är också det faktum att inflationen blivit exceptionellt låg. Tyvärr har dessa positiva faktorer ännu inte hunnit förbättra sysselsättningen och sänka vår höga räntenivå, som förlamar produktionsverksamheten speciellt inom hemmamarknadssektorn.

Ett trygghande av produktionsbetingelserna förutsätter en synnerligen återhållsam inkomstpolitik av arbetsmarknadsparterna under de närmaste åren. Exportökningen får inom de starka branscherna inte leda till löneuppgörelser som åter skulle stimulera den tyglade inflationen. För att trygga arbetsmarknadens effektiva funktion måste man å andra sidan småningom kunna diskutera en ökning av verksamhetens flexibilitet bl.a. genom att öka andelen deltidsarbete och

skiftarbete. En dylik verksamhet är av stor vikt då det gäller att stärka sysselsättningen.

Under de senaste veckorna och månaderna har arbetsministeriet berett en del viktiga förslag till åtgärder för att förbättra sysselsättningsläget. Dessa omfattar bl.a. statsrådets målsättningsprogram för skötseln av sysselsättningen under den närmaste tiden, en promemoria gjord av en arbetsgrupp som utrett överlappande stöd och grå sysselsättning, en rapport gjord av utskottet för uppföljning av sysselsättningslagen samt en promemoria gjord av arbetsgruppen för ungdomssysselsättning.

Statsrådets kansli tillsatte 21.8.1992 ett projekt, som skulle utreda hur skötseln av sysselsättningen eventuellt kunde främjas genom att förbättra arbetsfördelningen inom förvaltningen och genom att omallokera användningen av anslagen inom ramen för statens totala utgifter, där man skulle komma med förslag om hur en omallokering av de anslag som står till förfogande för skötseln av sysselsättningen kunde stöda sysselsättningen på bästa möjliga sätt. Statssekreterare Timo Relander utnämndes till projektets utredningsman.

Av såväl ovannämnda material som av det material som tillställdes honom från olika håll sammanställde utredningsman Relander med medhjälpare ett paket, som har avsevärt goda möjligheter att lyckas under de fortsatta diskussionerna. Då man granskar ovannämnda handlingar som beretts vid arbetsministeriet, märker man att det varit fråga om en successiv mognadsprocess.

Den på mitt initiativ tillsatta sysselsättningspolitiska ministerarbetsgruppen har raskt skridit till verket och det föreliggande materialet håller på att omformas till klara beslut. Sålunda håller bl.a. ärenden gällande ungdomssysselsättningen på att resultera i sådana förslag, som finns i de rapporter vilka både arbetsgruppen för ungdomssysselsättning och utredningsmannen gjort, och om vilka regeringen vid sin aftonskola i går kunde fatta konkreta beslut.

Det centrala rättesnöret i Relanders rapport om arbetslöshet och sysselsättning är strävan att ändra sysselsättningspolitiken i en mera aktiv riktning så, att den statsekonomiska påfrestningen inte ökar. Linjedragningen är helt densamma som arbetsministeriet redan i åtminstone ett års tid föreslagit och där ministeriet också avancerat vad gäller en del av målen. I början av detta år reviderades sysselsättningslagen i riktning mot en aktivare arbetskraftspolitik. Det här är också

en del av den interpellierande oppositionens förtydning. Linjedragningarna för en aktiv arbetskraftspolitik behöver ett brett stöd från hela samhället.

Genom revideringen ersattes karaktären av tvångssysselsättning i lagen med en flexibel valfrihet. Den arbetsberättigade kan välja mellan arbete, utbildning och sysselsättning på eget initiativ. Revideringen möjliggjorde ökade medel för sysselsättning enligt prövning samt utbildning.

Möjligheterna till sysselsättning enligt prövning fördubblades nästan, och t.ex. den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen ökades från 3,8 miljoner till 5,2 miljoner elevarbetsdagar. I nästa års budgetproposition uppgår antalet elevarbetsdagar redan till 5,8 miljoner. Med andra ord, på ett par år har man sålunda fått cirka två miljoner dagar till med detta slags utbildning.

Utgående från rapporten har regeringen inlett en snabb vidareberedning för att utbildningspolitiska tilläggsåtgärder som gäller speciellt de unga skall kunna vidtas redan under de närmaste månaderna för att lindra den höga ungdomsarbetslösheten. Likaså utreder man projektvis möjligheterna att verkställa redan existerande s.k. färdiga investeringsplaner.

Härvid blir man tvungen att omallokera de anslag som reserverats för skötseln av sysselsättningen, så att inledandet av investeringsprojekten skall kunna finansieras. På basis av utredningsmannens och minister Tuomistos förslag bereds likaså snabba lösningar för att trygga speciellt småföretagsverksamheten.

Utredningsmannens rapport företräder sålunda samma linje som de vid arbetsministeriet tagna initiativen och den ekonomiska politik som mera allmänt förbättrar verksamhetsbetingelserna inom den öppna sektorn. Arbetslösheten kan inte reduceras på ett bestående sätt genom kortsiktiga trollkonster. Man blir ändå i något skede tvungen att betala kostnaderna för dem med ränta. Detta beredningsarbete håller också på att resultera i uppgörandet av klara tidtabeller, inom vilkas ram de olika ministeriernas beredning nu framskrider raskt och målmedvetet.

En strukturell korrigering av vår ekonomi har fått en start. Multipelverkningarna av exportökningen kommer så småningom att lindra också arbetslösheten. Det är dock självbedrägeri att påstå att vår arbetslöshetsgrad snabbt kunde återställas på den nivå som rådde på 1980-talet.

I minister Tuomistos förslag har särskild uppmärksamhet fästs vid omedelbara åtgärder för att underlätta situationen för de små och medelstora företagens verksamhet. Enligt förslagen skall de beslutade räntestöden för gamla lån fördubblas, Industriområdesfondens räntestödslånefullmakter utökas, villkoren för räntestödslån för investeringarna lindras samt riskinvesteringsanslaget, riskinvesteringssgarantierna och exportstöden ökas.

För att omedelbart underlätta industrins ställning föreslås vidare att industrigarantiernas beviljningsfullmakter skall ökas till 5 miljarder mark och att de industrinvesteringar som börjar före år 1994 beviljas fri avskrivningsrätt och ett extra investeringsavdrag. I mervärdesskattereformen skall intas en retroaktiv avdragsrätt, de banker som erhåller statsstöd skall förbinda sig att låta bli att skärpa sina säkerhetskrav samt att valutatalänens kursdifferenser inte behöver omedelbart bokföras som resultatpåverkande.

För att stöda industrins ställning på längre sikt föreslås en flerårig 0-linje för arbetsmarknaden, en överenskommelse om betydande inbesparingar inom den offentliga ekonomin, en ökning av de försäkrades och förmånstagarnas finansieringsandel av socialskyddet, ökad flexibilitet inom arbetslivet samt ett snabbt beslut om utbyggnad av basenergin. Finansieringen av teknologin skall ökas på lång sikt, ägarens kapitalplaceringar skall bidra till statsbolagens investeringar samt en del av de reserveringar som upplöses får skattefritt överföras till det egna kapitalet.

I interpellationen fästs särskild uppmärksamhet också på ungdomar under 25 år. Regeringen delar helt denna oro. Nästan hundra tusen ungdomar under 25 år är utan arbets- eller utbildningsplats. Detta betyder ett fruktansvärt slöseri med mänskligt och samhällsligt kapital. Samtidigt växer de sociala problemen som ungdomen brottas med och hopplösheten ökar. Den första kontakten med arbetslivet är av särskilt stor betydelse med tanke på såväl de ungas socialisation och självförtroende som grunden för deras utkomst.

Därför har man inriktat och kommer att inrikta på de unga åldersklasserna effektiviserade åtgärder som förbättrar de ungas utbildnings- och sysselsättningsmöjligheter. Försöket med stöd till sommararbete för ungdomar sysselsatte uppskattningsvis 3 000 ungdomar, trots att regeringen ekonomiskt hade berett sig på att ordna praktikplats åt inemot 10 000 ungdomar. Av

någon anledning fanns det varken bland de unga eller företagen tillräcklig efterfrågan på denna stödform.

Regeringen försökte på våren genom sina förhandlingar om slopande av semesterpremierna till de ungas favör skapa förutsättningar för ett sommarjobbpaket som skulle sysselsätta 25 000 ungdomar. Tyvärr satte fackföreningsrörelsen stopp för en sådan aktivitet.

Som en för de unga positiv reform kan man därför notera en möjlighet att genom anslag för sysselsättning enligt skyldighet kunna sysselsätta sådana under 20-åringar som varit arbetslösa över tre månader också i privata företag. Dessutom kan anslag enligt prövning särskilt inriktas på sysselsättning av 20 — 25-åringar, vilka ofta får sitta emellan många olika system.

De ungas ställning på arbetsmarknaden förbättras också av möjligheten att hänvisa dem till företag för att få träning för arbetslivet. Detta sker på basis av ett träningsavtal utan något arbetsförhållande. Kostnaderna för träningen blir för samhället i samma storleksordning som utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa.

Arbetsministeriet tillsatte i mitten av augusti en arbetsgrupp med uppgift att bereda förslag till åtgärder för att lindra arbetslösheten bland ungdomar. Under sitt arbete skulle arbetsgruppen utreda hur väl den ungdomspraktikmodell som togs i bruk i Sverige i början av september, sådana på skattemässiga sporrar baserade modeller som används i olika länder och eventuella övriga modeller lämpar sig för våra förhållanden. Arbetsgruppen skulle också utvärdera eventuella fördelar och nackdelar i anslutning till systemet med utbildningsvikarier samt lämpligheten av utbildningsåtgärderna. Ifrågavarande Voipios arbetsgrupp fick sin promemoria färdig inom den utsatta tiden till den sista augusti, alltså på två veckor.

Arbetsgruppen föreslog att antalet nya elevplatser i kommuners, kommunalförbunds och statens yrkesläroanstalter skall utökas med sammanlagt 10 000 platser genom att göra undervisningsgrupperna större eller grunda tilläggsgrupper. Utbudet på påbyggnadslinjer inom yrkesutbildningen skall ökas så, att 7 500 personer som avslutat sin yrkesutbildning kan komplettera sin utbildning, om de så önskar.

Social- och hälsovårdsministeriet skall skyndsamt utreda, om de arbetslösa kan ges möjlighet till planmässiga och examensinriktade distansstudier utan att de, om de samtidigt står till arbetsmarknadens förfogande, går miste om sitt

utkomstskydd. För akademiska arbetslösa ordnas vid högskolorna 4 000 studieplatser och minst 1 000 halvtidstjänster som forskningsassistenter.

17 § sysselsättningslagen föreslås bli ändrad så, att en ung person som inte fyllt 20 år och som inte har yrkesutbildning, i stället för ett arbete enligt lagens skyldighet skall erbjudas i första hand sysselsättningsfrämjande utbildning eller arbetspraktik. På motsvarande sätt skall en ung nyutexaminerad person erbjudas fortbildning eller arbetspraktik.

Sysselsättningen för unga forskare skall främjas genom att öka högskolornas, forskningsinstitutens och Tekes anslag för i synnerhet olika produktionsutvecklingsprojekt. Försöket med sommararbete för ungdomar skall fortsättas i form av ett tidsbundet försök med ungdomspraktik fram till utgången av år 1994. Försöket skall finansieras inom ramen för anslaget enligt prövning.

För att stimulera och bygga ut verksamheten med ungdomsverkstäder skall kommuner anvisas särskilda medel. Avsikten är att dessa verkstäder skall på samma villkor som ovan nämnda ungdomspraktikförsök kunna erbjuda ungdomar sådan arbetspraktik som är yrkesinriktad och ökar deras arbetserfarenhet.

Arbetsgruppen föreslog vidare att arbetsmarknadsparterna skall utreda vilka möjligheter som finns att tillfälligt öka flexibiliteten för personer under 25 år och de nyutexaminerade samt hur eventuella hinder för deras sysselsättning skall kunna förminska.

De politiska och andra ungdomsorganisationerna har i sina utlåtanden förhållit sig positivt till arbetsgruppens förslag.

Regeringen har i går i sin aftonskola fattat ett beslut om vidtagande av dessa utbildningsåtgärder. Enligt detta program får man redan i höst 2 500 nya studieplatser och nästa år 27 000 utbildningsplatser. Många av de frågor som bygger på beslutet upptas i den tredje tilläggsbudgeten för innevarande år.

Enligt 5 § sysselsättningslagen uppgör statsrådet vid behov ett målsättningsprogram för skötseln av sysselsättningen under den närmaste tiden. I programmet skall klarläggas åtgärder för att förebygga ungdoms- och långtidsarbetslöshet, främja sysselsättningen av begränsat arbetsföra och minska de regionala skillnaderna i arbetslösheten samt för att ordna behövt samarbete mellan olika förvaltningsområden.

I den första tilläggsbudgetpropositionen för

innevarande år som statsrådet gav i mars konstaterade statsrådet att det utkast till statsrådets målsättningsprogram för skötseln av sysselsättningen som uppgjorts vid arbetsministeriet delvis har legat till grund för beredning av tilläggsbudgetpropositionerna och statsbudgeten för år 1993. I målsättningsprogrammet genomgicks i sammanfattande form de olika förvaltningsgrenarnas åtgärder för att förbättra sysselsättningen. På åtgärdslistan stod bl.a. satsningar i investeringar, stödjande av företagsverksamheten, ökning av studie- och praktikplatserna samt utvecklande av de arbetskraftspolitiska åtgärderna.

Åtgärdsprogrammet har visat sig som en lyckad lösning för att man bättre skall beakta sysselsättningspunkterna vid beredningen av statsrådets beslut. Statssekreterare Relanders utredning om arbetslöshet och sysselsättning innehåller motsvarande förslag till omedelbara åtgärder, men också förslag, vilkas beredning tar en längre tid och kan på ett naturligt sätt ansluta sig till beredningen av statsbudgeten för år 1994 och av en eventuell tilläggsbudgetproposition nästa vår.

Arbetsministeriet har satt i gång beredningen av målsättningsprogrammet för skötseln av sysselsättningen inom den närmaste framtiden med årsskiftet som tidsgräns.

Regeringen bär naturligtvis fullt ansvar för sin aktivitet. Oppositionen har upprepade gånger föreslagit åtgärder, genom vilka arbetslösheten och särskilt ungdomsarbetslösheten kunde underlättas, men dessa förslag kan inte genomföras, tvärtemot vad oppositionen i sin interpellation påstår, utan att statens nettoutgifter ökar.

Oppositionen har gett sitt kraftiga stöd såväl åt Relanders som åt arbetsministeriets förslag. Man måste säga att detta stöd och förståelsen är mycket välkomna. Jag har dock tyckt mig märka att oppositionens stöd närmast har riktat in sig på förslagens utgiftssida. Om finansiering av projekten har jag hört ytterst få kommentarer.

Såsom interpellanterna själva konstaterar kan arbetslösheten inte elimineras på kort sikt. Däremot kan den med statsmaktens åtgärder lindras genom att styra en del av de medel som utkomstskyddet för arbetslösa slukar speciellt till utbildning och genom att dra i gång investeringar som skapar nya arbetstillfällen, och som förstärker infrastrukturen inom ekonomin och miljön. Genom arbetsministeriets åtgörande har t.ex. under den första hälften av innevarande år 165 000 finländare blivit sysselsatta eller fått utbildning.

Arbetslösheten utgör ett hot för alla de grundläggande värderingarna i vårt samhälle. Massarbetslösheten är också en tacksam grogrund för olika samhällseliga ytterlighetsrörelser, som det finns tillräckligt många exempel på i Europa. Arbetslösheten är problem nummer ett i samhället och en viktig utmaning för regeringen. Arbetslösheten berör i genomsnitt vart tredje hus i vårt land. Dess förlamande verkan utsträcker sig över hela samhället. Den måste stoppas. En sund ekonomisk politik och en aktiv arbetskraftspolitik möjliggör detta. För att de problem som arbetslösheten för med sig skall kunna elimineras krävs insatser av hela samhället.

Edustajat Myller, Pietikäinen S., Vihriälä, Pokka ja Miettinen merkitään läsnä oleviksi.

Välikysymyksen johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. Kalliomäki: Herra puhemies! Heti aluksi pahoittelen ylimääräistä flunssaresonansia äänessäni, mutta ehkä karhea sävy on juuri paikallaan välikysymystä käsiteltäessä.

Kun kuuntelin ministeri Kanervan puheenvuoroa, tuli mieleeni, miksi oikeastaan hän vastaa tähän välikysymykseen. Miksi pääministeri ei vastaa omaan hallitukseensa kohdistuvaan epäluottamuslause-esitykseen, sillä eikö juuri pääministerin pitäisi vastata hallituksensa politiikan seurauksista, joista pahin, tylyin ja pitkäaikaisin on työttömyys? Onhan pääministeri muutenkin juossut työministerinsä ohitse menen tullen erilaisten työryhmien kärjessä.

Oli miten oli, arvoisa puhemies, käsittelyssä on järjestyksessä toinen sosialidemokraattien tekemä välikysymys hallituksen työllisyyspolitiikasta. Edellisellä kerralla helmikuussa arvioimme, että hallituksen talouspolitiikka yleensäkin ja työllisyyspolitiikka erikseen oli rakennettu perusteettoman optimististen oletusten varaan. Työministeri Kanerva päätteli tuolloin eduskunnan keskustelussa tilastotietoihin ja enusteesiin vedoten, että käänne parempaan työllisyyden ja taloustilanteeseen oli jo tapahtunut. Pidimme ministerin ja hallituksen käsitystä perusteettomana toiveajatteluna, joka talouspolitiikan sisältöön iskostettuna olisi tekevä tuhoisaa jälkeä.

Nyt tiedämme, mitä tapahtui. Viennin veetoon, kansainvälisen talouden nousuun ja kotimaisiin rahoitusehtoihin, siis pankkien elpymiseen, perustunut talouspolitiikka on haaksirikossa. Kaikki kivijalat ovat murenemassa. Työttömyys lähentelee 400 000:ta. Nuorista joka neljäs on kohta kortistossa. Markka kelluu hamaan tulevaisuuteen ja valtion velkataakka kasvaa kohta 2 miljardin markan viikkovauhdilla.

Kansainvälisen valuuttarahaston holhoukseen ajautuminen ei enää ole mikään epämielinen uhka kaukaisuudessa vaan todellinen edessä oleva pakkovaihtoehto Ahon hallituksen ainoana vaihtoehtona toteuttamalle talouspolitiikalle. Kaikki tiedämme, että se olisi myös loppu kansalaisten perusturvallisuuden takaavalle ja oikeudenmukaisuutta painottavalle suomalaiselle yhteiskuntamallille. Tässä tilanteessa maan ollessa kuilun partaalla ovat sosialidemokraatit tehneet Esko Ahon hallitukselle välikysymyksen työllisyyspolitiikasta ja erityisesti nuorten työttömyydestä, johon tulevaisuutemme uhka kiipeäminä konkretisoituu.

Välikysymys on totta kai epäluottamuksen osoitus hallitukselle, mutta ennen muuta se on hätähuuto satojentuhansien työttömien ja heidän perheittensä puolesta. Se on hätähuuto yhteisen tulevaisuutemme puolesta. Emme ole aggressiivisesti hyökkäämässä poliittisten vastustajiemme kimppuun. Haluamme hyökätä työttömyyttä, lamaa ja henkistä apatiaa vastaan. Vaikeudet ovat yhteiset ja vaativat kaikkien niiden voimien yhteenliittämistä, jotka ovat aidosti valmiit tarttumaan toimeen.

Tässä kohdassa, arvoisa puhemies, haluan sanoa, että kansallisen hädän keskellä en olisi uskonut minkään puolueen ryhtyvän käymään valheelle perustuvaa vaalikampanjaa. Kun näin kuitenkin näyttää käyvän, painotan, että sosialidemokraatit eivät sellaiseen peliin lähde mukaan. Jääköön se sen puolueen, Suomen keskustan, yksinoikeudeksi, joka toistamiseen laskelmoi näin saavansa kansan kannatuksen. Katsokaamme, miten käy.

Tämä välikysymyskäsitely on sosialidemokraattien tarjous kaikille kansanedustajille yli puoluerajojen ja poliittisille puolueille yli hallitus- ja oppositiorajojen koota voimavaroja yhteen ja rakentaa uudelle pohjalle sekä poliittinen päätöksenteko että yhteistyö etujärjestöjen ja muiden talouden toimivuudelle välttämättömien tahojen kanssa.

Socialidemokraattien mielestä Suomi selviää työttömyys- ja velkakurimuksesta vain yhteen

hiileen puhaltamalla ja tunnustamalla tosiasiat toiminnan lähtökohdaksi. Startin tosiasioiden tunnustamiselle on tultava eduskunnasta ja ylipäänsä poliitikoilta. Se on nimittäin velvollisuutemme.

Sosialidemokraattien talouspoliittinen vaihtoehto ankkuroituu siihen tosiasiaan, että terveen kehityksen pohjaksi on aikaansaattava poliittisten päättäjien ja työmarkkinajärjestöjen sekä rahapolitiikasta vastaavan Suomen Pankin yhteisvoimin kattava talouden eheytystratkeisuus. Vain useampivuotinen talouden vakautus, johon kaikki osapuolet osallistuvat, antaa perustan talouden tervehdyttämiselle ja palauttaa ihmisten kadonneen uskon päätöksentekoon. Tälle perustalle voidaan myös rakentaa sisällöllisesti uskottava talous- ja budjettipolitiikka työllistävine, elvyttävine mutta myös tehokkaasti säästävine elementteineen.

Mutta, ja tämä on tietysti ankara kysymys, meidän mielestämme suurta kokonaisuutta rakentamaan tarvitaan välttämättä hallitus, joka voi ilman epäilyksen häivää nousta ratkaisevaksi voimavaraksi yhteisymmärryksen tavoittelussa. Sanon suoraan, että valitettavasti emme parhaalla tahdollammekaan voi kokea nykyistä hallitusta sellaiseksi voimavaraksi. Se on pysyvästi rampautunut. Sille on syystä ja ehkä syyttäkkin kerääntynyt sellainen rasisiteiden ja luottamuspulan painolasti, että mitkään kainalosauvat, edes Ruotsin mallin mukaiset, eivät anna sille toimintakykyä, jota nyt välttämättä tarvitaan. Sanon tämän ilman sarvia ja hampaita enkä puutu siihen enempää. Kaikkihan tiedämme totuuden. Ratkaisun avaimet ovat meidän käsissämme, arvoisat kansanedustajakollegat.

Puhemies! Pääministeri Aho on usein sanonut, että ohjelmat ratkaisevat. Totta, nekin ratkaisevat, mutta mikään ohjelma ei voi tehdä mustasta valkoista. Mikään ohjelma ei voi tehdä hallituksen tekoja tekemättömäksi. Mikään ohjelma ei voi muuttaa syvää epäluottamusta luottamukseksi siinä ajassa, joka on jäljellä välttämättömien historiallisten ratkaisujen tekoon.

Näihin ratkaisuihin ankkuroituvan sosialidemokraattien vaihtoehdon painokkain sisältö on toimenpiteissä, joilla työttömyys- ja velkakierre pysäytetään ja maa saatetaan asteittain terveen kehityksen tielle.

Budjettipolitiikassa se tarkoittaa sisällöllistä painopisteen muutosta käyttömenoista ja tukiaisautomaatiikasta koulutukseen ja työllisyyttä lisääviin elvyttäviin investointeihin. Se tarkoittaa

hinta- ja kustannuspaineita purkavia päätöksiä kaikilla tasoilla. Se tarkoittaa usealle vuodelle aikaansaattua julkisten menojen säästöohjelmaa, jonka lähtökohtana ovat yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteutuminen, ihmisten perusturvallisuuden takaavien palvelujen ylläpitäminen ja kunkin kansalaisryhmän kestävänsä mukainen osallistuminen säästöihin. Köyhän asiaa ei ajeta tekemällä yhä useammista ihmisistä ja perheistä köyhiä harkitsemattomilla säästöleikkauksilla tai siirtämällä tulonjakoa koskevat velvoitteet pois julkisen vallan harteilta.

Ja tästä syystä sosialidemokraattien vaihtoehto tarkoittaa myös valtion budjettiin sisällytettävien tulojen kartuttamista toisin painotuksin kuin hallitus näyttää suunnittelevan. Nyt on osallistumista edellytettävä hyväosaiselta ja hyvätuloiselta kansanosalta, siltä joka työttömyys, sairaus tai vaikeat toimeentulo-ongelmat eivät kosketa.

Kaikesta tästä, arvoisa puhemies, tulemmekin kuulemaan tarkemmat linjauksemme ed. Backmanin pitämässä ryhmäpuheenvuorossa, muissa edustajiemme puheenvuoroissa ja edelleen syksyn edetessä eduskunnassa, kun meille esitellään hallituksen — tämän tai jonkun muun — esitykset yksityiskohtaisessa muodossa.

Sanon kuitenkin painokkaasti, että työttömyyteen on puututtava tässä ja nyt. Tarvittavat ratkaisut eivät voi odottaa uusia hallituksia tai vaaleja. Sosialidemokraatit edellyttävät, että työllistävät ja koulutusta lisäävät panostukset sisältyvät täysimääräisesti ja vastaavin säästöin lisäbudjettiin, joka on annettava välittömästi eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella ehdotan seuraavaa päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa:

”Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen ja totea,

että hallitus on toistuvasti laiminlyönyt työllisyyden hoidon,

että hallitus ei ole esittänyt toimenpiteitä, joilla oleellisesti lievennettäisiin työttömyyttä, erityisesti nuorisotyöttömyyttä,

ja että hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta.”

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Herra puhemies! Sosialidemokraattien välikysymys työttömyydestä on

vakava kysymys vakavasta asiasta, vakava riippumatta siitä, mikä on välikysymyksen poliittinen motiivi tai sosialidemokraattien vastuu nykytilanteesta. Se on vakava kysymys.

Välikysymyksen perusteluissa ollaan oikeilla jäljillä, kun pelätään yhteiskuntarauhan järkkymän. Mikään maa ei kestä massatyöttömyyttä ilman dramaattisia sosiaalisia seurauksia ja suunnatonta inhimillistä hätää. Yhteiskuntarauhan järkkyminen koskettaisi jokaista, niitäkin joilla on työpaikka suojanaan. Avoin väkivalta kulkee sosiaalisen rikkinaisuuden ja suurtyöttömyyden kintereillä. Sen tämä päivä ja historia osoittavat.

Sosialidemokraattien kanssa voi olla yhtä mieltä siitä, että työttömyyteen ei saa alistua, ei siitäkään huolimatta, että ympärillämme Euroopassa massatyöttömyys on käytännössä hyväksytty pysyväksi, eikä siitäkään huolimatta, että työttömyyden vastaisessa taistelussa on jouduttu tyytymään aina vain korkeampaan työttömyyden tasoon, ainakin aiemmin. (Ed. Jaakonsaari: Missä maassa?) — Myös Suomessa.

Työllisyys voi parantua kestävästi vain talouden tervehtymisen kautta. Voi kuulostaa pahalta sanoa, että valtiontalouden alijäämien pienentäminen juuri tällä hetkellä, on parasta työllisyyden hoitamista.

Voi vain kuvitella, millaista jälkeä syntyisi siitä, että tämä hallitus ja sen seuraajat eivät onnistuisikaan alijäämien supistamisessa ja velkaantumiskierteen katkaisemisessa. Luottohanojen sulkeutuminen johtaisi leikkauksiin, jotka varmasti järkyttäisivät suomalaista yhteiskuntaa ja veisivät työpaikkoja. Huomattakoon, että valtion lisääntyvä velanotto kaventaa yritysten lainansaantimahdollisuuksia, mikä sekin heijastuu työttömyyden kasvuun. Työllisyyttä voidaan hoitaa menestyksellä vain niin, että talous on perusteiltaan taas kunnossa, ja sitähan Ahon hallitus nyt yrittää. Korotkaan eivät laske siedettävälle tasolle, ellei velkaantumista voiteta ja alijäämiä supisteta. Ja korkojen alentuminen on puolestaan tärkein keino yritysten pelastamiseen, talouden uuteen elpymiseen ja työllisyyden kohentumiseen. (Ed. Gustafsson: Tämä jo uskotaan kyllä!) — Eihän tuo siltä oikein vaikuta, ed. Gustafsson.

SDP puhuu nuorisotyöttömyydestä. Oikeaa asiaa. Mutta mistä pohjimmiltaan on kysymys nuorisotyöttömyydessä ja velkaantumisessa? Kun jotkut vieläkin puhuvat siitä, että säästämistä täytyy siirtää nousukauteen, niin se on sama kuin siirtäisi hirmuvelat tuleville sukupol-

ville, nykynuorille. (Ed. Jaakonsaari: Ketkä niin tekevät?) Nuorisotyöttömyyskin on juuriltaan nimenomaan sitä, että nyt työstä nauttiva sukupolvi maksattaa tekemiään velkoja tämän päivän nuorisotyöttömyydellä. (Ed. Rinne: Siksi juuri nuoret pitää työllistää!)

Herra puhemies! Näinä aikoina peräänkuulutetaan laajaa kansallista yhteisymmärrystä. (Ed. Halonen: Kyllä, merkillistä politiikkaa!) Ruotsinkin esimerkkiin viitataan. Suomen tilanne on epäilemättä niin hädänalainen, että ilman laajaa kansallista yhteistyötä tästä pälkähästä ei selvitä. Nyt tarvitaan oikeudenmukaisuuden nimissä eräänlainen tulevaisuussopimus, siis sukupolvien välinen sopimus, (Ed. Rinne: Mikä on sisältö?) nuorten, työstä nauttivan väestön ja eläkeläispolvien kädenlyönti, kolmikantasopimus siitä, että yhteisvastuulla käydään työttömyyden kimppuun. Nyt on kerta kaikkiaan sovittava siitä, että työ- ja opiskelupaikkojen luominen nuorisolle on yhteiskuntapolitiikan painopisteitä, kärkipäässä. (Ed. Rinne: Eikö ykkönen?) Nuoriso ei voi enää joustaa, (Ed. Halonen: Epäuskottavaa puhetta, ed. Kääriäinen!) nyt on työmarkkinoiden, työnantaja- ja yöntekijäjärjestöjen joustettava. (Ed. Gustafsson: Eikö kepu ole hallituksessa?) Eturivin vastuun kantamiseen on vuorostaan astuttava niiden, joilla on varma työpaikka ja turvattu toimeentulo. Talousahdingossa ovat kaikki muut joutuneet tinkimään, mutta eivät ne hyväosaiset, joilla on varma työpaikka, ja näitä olemme juuri laajasti ymmärrettynä me keski-ikäinen väki, jonka asema yhteiskunnassamme on parhaimmasta päästä.

Tästä sosialidemokraatit puolustaessaan ns. saavutettuja etuja eivät puhu välikysymyksensä mitään, vaikka se on työttömyyden ja yhteiskunnallisen hädän ydinkysymyksiä — ja nyt on taas siellä hiljaisuutta. Varman työpaikan ja turvaton toimeentulon ihmiset eivät joutuisi luopumaan mistään perusasioista, mutta vaatimuksista tinkimällä he loisivat uusia työpaikkoja ja varmistaisivat myös oman työpaikkansa tulevaisuuden. (Ed. Halonen: Mitä tekee hallitus?)

Nyt pauhataan vasemmalla ja muuallakin siitä, että säästäminen murentaa, jopa murskaa järeillä ja sydämellä rakennetun hyvinvointiyhteiskunnan, joka sivumennen sanoen on pääasiassa keskustan ja SDP:n yhteistyön tulosta. (Ed. Rinne: Miksi te ette halua sitä nykyään?) Nyksäästäminen ei murena hyvinvointiyhteiskunnan perusteita, mutta varmaa on se, että säästä-

mättä jättäminen, velkaantuminen ja luottohanojen sulkeutuminen veisivät siemenperunatkin. Säästämällä, jos se on oikeudenmukaista, pelastetaan hyvinvointiyhteiskunnan terve perusta.

Emme ole siirtymässä pelättyyn yövartijayhteiskuntaan, vaan aivan uuteen yhteiskuntakehtykseen. Julkinen valta ei voi kantaa vastuuta kaikesta, niin kuin on pitkälti näihin päiviin saakka ajateltu. (Ed. Halonen: Uskovatko maanviljelijät tämän?) Paljon se kantaa vastuuta, mutta ei kaikesta. Perusturvasta ja peruspalveluista valtion ja kuntien on toki pidettävä tarkasti huolta, (Ed. Jaakonsaari: Ja maataloudesta!) ja se onkin hyvinvointiyhteiskunnan kovinta ydintä, (Ed. Gustafsson: Aivan oikein, se on saavutettu etu!) sitä, mikä pitää säilyttää. Mutta yhä enemmän vastuu siirtyy ihmisille itsellensä omasta elämästään ja myös lähimmäistensä elämästä. (Ed. Tennilä: Se on sitä kovaa linjaa!) Nykyaikaista hyvinvointiyhteiskuntaa ei tarvitse purkaa. Se voidaan rakentaa uudelleen keskinäisen auttamisen, huolenpidon ja yhteisvastuun pohjalta. (Ed. Rinne: Eli huutulaisyhteiskunta uudelleen, niinkö?)

Herra puhemies! Ahon hallituksella on käytössään paksu pinkka suunnitelmia nuorisotyöttömyyden lieventämiseksi ja pienehkön työllistävän yritystoiminnan elvyttämiseksi, (Ed. Helle: Mutta ei tee mitään!) hyviä, konkreettisia suunnitelmia siitäkin päätellen, että ne ovat saaneet lähes kaikki rajat ylittävää kannatusta. (Ed. Halonen: Toimintaa!) Ahon hallituksen on pantava aikeensa toimeksi. (Ed. Jaakonsaari: Samaa mieltä!) Niillä voidaan lieventää merkittävästi työttömyyden hätää, mutta vain tekemällä se, mitä on suunniteltu.

Keskustan eduskuntaryhmä edellyttää, että Ahon hallitus ryhtyy tekoihin (Ed. Halonen: Hyvä!) ennen muuta valtiosihtööri Relanderin ja ministeri Tuomiston raporttien mukaisesti, ja näin on tapahtunutkin: (Ed. Gustafsson: Siis veret liikkeelle nyt!) Hallitus on nopeasti päättänyt koulutuspaikkojen järjestämisestä nuorille, ja tällä tiellä on jatkettava. Relanderin esitykset työmarkkinoiden joustavoittamiseksi ovat tavaltaan uraauurtavia. Tarpeettomien sopimus- ja lupaesteiden poistaminen tarjoaa uusia mahdollisuuksia lukuisten työtilaisuuksien luomiselle. Esimerkiksi esitys osa-aikatyön lisäämiseksi on nyt työmarkkinajärjestöjen ja yrityssektorin käsissä. Näin on luotavissa jopa 200 000 uutta työpaikkaa lähivuosien aikana. (Ed. Rinne: Kyllä, jos puolitetaan kaikki työpaikat!) Työ- ja

koulutuspaikkojen luomisessa on murrettava ennakkoluuloja (Ed. Tennilä: 400 kansanedustajaan päästäisiin, jos työ puolitetaan!) ja piintyneitä, aikansa eläneitä järjestelmiä. Uusien keinojen hakemisessa on mentävä niin pitkälle, että välikysymyksen tekijöitäkin hirvittää.

Maan hätä ja massatyöttömyys ovat heikentäneet ihmisten uskoa politiikalla vaikuttamiseen, (Ed. Rinne: Kyllä!) ja tämä koskee niin hallitusta kuin oppositiotakin, kaikkia. (Ed. J. Roos: Hallitus on heikentänyt ihmisten uskoa!) Eihän oppositiolla ole välikysymystä esittäessään yhtään viisasta neuvoa työttömyyden vähentämiseksi. (Ed. Luttinen: Niitä kyllä tulee!) Kansa luultavasti vähät välittää tästäkään välikysymyksestä, vaikka se koskeekin tärkeää asiaa. (Ed. Halonen: Niinhän te toivotte!)

Mutta kyllä ihmisten usko myös hallituksen mahdollisuuksiin ratkoa Suomen valtavia ongelmia on rakoillut. Hallitus on joukkue tai sen ainakin pitäisi olla joukkue, joka toimii samaan suuntaan, vakuuttavasti ja rauhallisesti. (Ed. Jaakonsaari: Missä Väyrynen?) Hallituksen on katsottava peiliin, ennen kuin se moitiskelee ympäristöään luottamuksensa rapistumisesta. (Ed. Halonen: Onko Väyrynen jäähylly?)

Herra puhemies! Puolueiden ja etujärjestöjen on mentävä itseensä. Suomi tarvitsee oikeudenmukaisen, siis sukupolvien rajat ylittävän tulevaisuus sopimuksen. (Ed. Rinne: Onko se globaali?) Se ei synny vanhaan käpertymällä, vaan ennakkoluulottomuudella.

Hallituksen vastaus tyydyttää keskustan eduskuntaryhmää.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva ilmoitti täällä meille äsken, että hän muiden ministereiden kanssa odottelee erilaisten esitysten kypsymistä. Nyt on vain käynyt niin, että sitä on odoteltu niin pitkään, että kansa on ehtinyt jo kypsyä tähän hallitukseen, se joutaa mennä. Ahon — Viinasen porvarihallitus on nimittäin alistanut itsensä täydellisesti markkinavoimille. Se ei kuitenkaan voi edellyttää sitä samaa kansalaisilta eikä heidän vaaleilla valitsemiltaan edustajilta, meiltä kansanedustajilta. Kansalaiset odottavat nyt oikeutetusti pelkkien puheiden ja papereiden sijaan päättäväisiä toimenpiteitä erityisesti työttömyyden osalta.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä vetoaa teihin, hyvät edustajatoverit, uskottavan yhteistyön aikaansaamiseksi, ja tämän luulisi olevan helpompaa äskeisen ed. Kääriäisen käyttämän puheenvuoron jälkeen. Hänhän selvästi

ilmaisi samanlaista yhteistyöhalua ja epäluottamusta hallituksen toimenpiteisiin.

Jos me tässä salissa nostamme kädet ylös hallituksen tavoin ja vetäydymme vaikean tilanteen edessä vastuusta syytellen vain kaikkia muita, kuten ed. Kääriäinenkin totesi, teemme karhunpalveluksen koko poliittisen järjestelmän uskottavuudelle. Kansalaiset ovat valinneet meidät päättämään asioista, ei vain luottamaan sokeasti joko markkinavoimiin tai niiden varassa kelluvaan hallitukseen. Tämä on hyvä muistaa myös hallituspuolueiden kansanedustajien.

Ensimmäisenä toimenpiteenä tulisi avoimesti tunnustaa asioiden todellinen tila eikä tuodittautua enää sellaisiin ruusuisiin päiväuniin, joihin istuvan hallituksen ministerit pääministeri Ahon ja erityisesti työministeri Kanervan johdolla ovat syyllistyneet. Meillehän on vakuutettu useaan kertaan tässäkin salissa taloustilanteen kääntyneen jo parempaan suuntaan ja työttömyydessäkin saavutetun pohjaluvut. Kuinka on, pääministeri Aho ja työministeri Kanerva, vieläkö ummistatte silmänne todellisuudelta ettekä ole valmiit tunnustamaan, että toimintanne tai pikemminkin toimimattomuutenne on johtamassa lopulliseen umpikujaan eli valtion kassakriisiin ja sitä kautta hallitsemattomaan tilanteeseen? Eikö viimeistään nyt olisi aika nöyrytyä eduskunnan edessä ja pyytää eroa? Hallituksen koossa pysyminenhan on enää vain kunniakysymys.

Hallitus on pääministeri Ahon johdolla vanonut koko ajan toimintansa johdonmukaiseen ja uskottavaan linjaan. Perustana pitäisi kai olla sen oman hallitusohjelman. Hallitus on kuitenkin toiminut useissa keskeisissä kysymyksissä omaa ohjelmaansa vastaan. Vetoaminen ohjelmallisiin erimielisyyksiin yhteistyön esteenä onkin vain tekosyy puhtaasti valtapoliittisten syiden peittämiseksi.

Itse asiassa sosialidemokraattien monet esitykset ovat olleet lähempänä hallitusohjelman tavoitteita kuin hallituksen omat toimenpiteet. (Ed. Luttinen: Näin on!) Hallitus onkin harjoittanut häikäilemättömästi oikeistolaista politiikkaansa naamioimalla sen taloudellisen pakon nimiin. Tämä hallitus olisi romuttanut hyvinvointivaltiota suhdanteista riippumatta. (Ed. Markkula: Huu haa!)

Hallitusohjelma toteaa talouspolitiikan keskeiseksi kysymykseksi työttömyyden hoidon. Keinoksi se nimeää yhteistyön seuraavalla tavalla: ”Työttömyyden jyrkkä kasvu voi pysähtyä vain kaikkien kansalaispiirien yhteisvastuuseen perustuvalla talouspolitiikalla.” Myöhemmin

ohjelma jatkaa: ”Hallitus pyrkii hyvään yhteistyöhön taloudellisten etujärjestöjen ja työmarkkinajärjestöjen kanssa.”

Hallitus otti kuitenkin vastoin tätä ohjelmaansa heti alussa hyökkäyksensä kohteeksi ay-liikkeen ja pääoppositiopioulu SDP:n. Yhteistyöhalukkuudesta, todellisesta sellaisesta, ei ole ollut minkäänlaista näyttöä. Kuunteluoppilaaksi ottaminen talousneuvostoon ei ole yhteistyötä, ellei sillä ymmärretä hallituksen tavoin alistumista yhteen ainoaan viralliseen totuuteen. Yhteisvastuusta ei voida puhua ilman vaikutusmahdollisuuksia tehtäviin päätöksiin.

Sosialidemokraatit ovat olleet ja ovat edelleen valmiit rakentamaan yhteistyöhön, mutta sen on tapahduttava tasavertaisesti ja uskottavalta pohjalta. Pääministeri Ahon johdolla aloitettu keskustan alatyylinen kunnallisvaalikampanja viimeistään osoittaa, ettei ainakaan keskusta edes halua tässä todella kriittisessäkin tilanteessa yhteistyötä vaan repivää vastakkainasettelua. Kansa ratkaiskoon ensi viikolla alkavissa kunnallisvaaleissa, haluaako se nyt tukea sovun vai riidan rakentajia.

Sosialidemokraattien mielestä kansallista sopua ei rakenneta nyt hallituksen edellyttämällä yksipuolisella sanelupolitiikalla. Yhdestä virallista totuudesta poikkeavien mielipiteiden tuomitseminen, tulivatpa ne sitten ay-liikkeestä, oppositiosta, tiedeyhteisöstä tai vaikkapa tiedotusvälineiltä, on vain osoitus hallituksen heikosta itsetunnosta.

Kun pääministeri Aho näyttää edelleen jatkavan moneen kertaan virheellisiksi todettuja väitteitään sosialidemokraattien velkaelvytyksestä, niin tehtäköön lopultakin selväksi, että se on hallitus, joka ottaa koko ajan velkaa kiihtyvällä vauhdilla. Meillä on siis velkahallitus. Elvyttäjän rooli keskustan veret pysäyttäneen vaalivoiton seurauksista näyttää sitä vastoin jäävän SDP:lle.

Meilläkin on vaadittu Ruotsin esimerkin mukaista hallituksen ja sosialidemokraattien välistä sopimusta. Viimeksi tätä vaati äsken ministeri Kanerva. On kuitenkin syytä muistaa neljä eroavaisuutta.

Ensinnäkin Ruotsissa pyrittiin tosissaan estämään pakkodevalvaatio. Meillä markka kelluu jo toistamiseen.

Toisaalta Ruotsin porvarillinen vähemmistöhallitus tarvitsi toimenpiteelleen joko sosialidemokraattien tai oikeistopopulistien tuen. Meillä hallitus ei enää välttämättä tarvitse opposition tukea esityksilleen.

Kolmanneksi Ruotissa hallitus joutui selkeästi muuttamaan linjaansa ja vetämään esityksiään takaisin sosialidemokraattien tahdon mukaisesti. Meillä hallitus on julistanut noudattavansa jääräpäisesti tuhoisaa linjaansa eikä suostu edes keskustelemaan muista vaihtoehdoista.

Neljänneksi Ruotsissa toimittiin käytännössä hyväksi havaitun kolmikantaperiaatteen mukaisesti työmarkkinajärjestöt huomioon ottaen. Meillä hallitus puhuu vain uudesta työnjaosta, jossa mm. työllisyyden hoito kuuluisi ay-liikkeelle.

Keskustan kunnallisvaalimainokset nähtyään ei ihmettele, miksi Ruotsin yhteistyömalli ei heille käy. Kun ed. Kääriäinen puhuu käden ojentamisesta, niin he kuitenkin lyövät meitä poskelle. Meille se on tuttua ja olemme valmiit kääntämään myös toisen posken, kuten olemme tehneet silloin, kun keskusta on meitä lyönyt, milloin SKP:n, milloin NKP:n kanssa. He eivät ole valmiit luopumaan mistään kannattajiensa etuoikeuksista. He pyrkivät vallassa pysyttämällä vain jarruttamaan tarvittavia välttämättömiä uudistuksia. Karl Marxin valitseminen keskustan vaalimainoksiin lieenee tunnustus sosialismin luojalle päähallituspuolueelta, joka hallitus on sosialisoinut enemmän kuin edeltäjänsä yhteensä. Olisi se edellisten vaalien Margaret Thatcherin edelleen kelvannut ilmentämään keskustan nykylinjaa.

Hallituksen politiikan linjakkuuden ja uskotavuuden tekee kyseenalaiseksi se, että samanaikaisesti, kun vannotaan, ettei budjettia aukaista eduskunnassa, hallitus kuitenkin valmistelee suuria muutosesityksiä sisältäviä taustamuistioita. Esitykset ovat budjettiin nähden häkellyttävässä ristiriidassa. Mikä on siis hallituksen linja? Onko se kirjattu budjetissa, valtiovarainministeriön julkisen sektorin säästöraportissa, ministeri Tuomiston raportissa, selvitysmies Relanderin raportissa, opetusministeriön työllistämismuistiossa vai kenties ministeri Kanervan asettamassa nuorisotyöttömyystyöryhmän raportissa?

Eduskunnan onkin edellytettävä hallitukselta pidemmän aikavälin talouspoliittista ohjelmaa. Tuotakoon se tiedonannon muodossa, ettei se jää pelkästään luetteloksi tarvittavista selvityksistä — niitä on jo riittävästi. Nyt tarvitaan päätöksiä. Hallitukselta on myös vaadittava jo ennen kunnallisvaaleja esitys kolmannelta lisäbudjetista ja samalla esitykset ensi vuoden budjetin tasapainottamisesta. Nyt hallitus pitkittää vaalitaktisista syistä vaikeiden, mutta välttämättömien päätösten tekemistä.

Sosialidemokraateilla on valmius välittömästi ryhtyä toimenpiteisiin lukuisten omien esitystemme kanssa yhdenmukaisten toimenpide-ehdotusten toteuttamiseksi. Hallituksen sisäinen valmius ei taida siihen riittää. Vai onko esityksistä osa tehtykin vain kunnallisvaalitärkeisiin? Jos näin on, erityisesti työttömyyden hoidon osalta jatkaa hallitus samaa työttömyysongelmaa vähättelevää linjaansa, jota se on noudattanut koko toimintansa ajan.

Käsi sydämelle, herra työministeri! Oletteko tehnyt riittävästi ja nimenomaan ajoissa työttömyyden torjumiseksi? Hallitusohjelmanne toteaa: "Tavoitteena on tasaisen ja korkean työllisyyden saavuttaminen sekä alueellisten työllisyserojen supistaminen." Olette kyllä onnistuneet supistamaan alueellisia työllisyseroja, mutta se on tapahtunut tasaisen korkean työttömyyden kustannuksella.

Hallitus luopui keväällä työllisyyslain mukaisen työllisyyden hoidon tavoiteohjelman tekemisestä ja ilmoitti korvaavansa sen työllisyyslisäbudjetilla. Muistissamme on, että tuo lisäbudjetti oli kaikkea muuta kuin työllisyyttä parantava. Toteutetut leikkaukset päivästoin heikensivät tilannetta entisestään. Työllisyyden hoidon tavoiteohjelma olisi kuulemma ollut valmis jo tammikuussa 92, mutta siitä jostain kumman syystä luovuttiin. Pääministeri Aho tai työministeri Kanerva tiennevät syyn viivyttelyyn ja kertovat sen nyt eduskunnalle. Olisi myös mielenkiintoista kuulla, yhtyvätkö he salkuttoman ministerin, valtiosihteerin Relanderin selvitysmiehenä tekemään raporttiin, jonka mukaan "työllisyyspoliittisen ohjelman merkitys korostuu tässä tilanteessa entisestään".

Relanderin selvitys toteaa myös selvästi, että "kaikissa näköpiirissä olevissa vaihtoehdoissa työttömyys nykyisten menettelytapojen vallitessa tulee olemaan sietämättömän korkea. Työttömyyden mittavaksi alentamiseksi tarvitaan kokonaan uuden tyyppisiä ratkaisumalleja". Näin siis Relanderin paperi. Hallitus jatkaa tästä huolimatta päättäväisesti nykyisiä menettelytapojaan. Vai miten on, pääministeri Aho ja ministeri Kanerva?

Työttömyys on suuri ongelma kaikille niille perheille, joita se koettelee, mutta erityinen ongelma se on nuorille. Työttömyysaste on kasvanut nopeimmin ikäryhmässä 20—24-vuotiaat, ja työttömien osuus tässä ikäluokassa on muita selvästi korkeampi. Myös paine työttömyyden ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvulle on tässä ikäryhmässä erityisen suuri. Tämä johtuu

työttömyyden kanssa samanaikaisesti vallitsevasta koulutuspaikkojen puutteesta.

Maamme kansainvälistyminen ei saa tarkoittaa sitä, että nuoret pakotetaan muuttamaan täältä työn tai opiskelupaikan puuttumisen vuoksi. Kansantaloudelliset menetykset olisivat jo lyhyellä tähtäimellä mittavat puhumattakaan pidempiaikaisista vääristymistä ikä- ja työvoimarakenteessamme. Meidän tehtävämme tässä salissa on nyt antaa nuorille tulevaisuudenuskoa hallituksen tarjoaman peri synkän tulevaisuudenkuvan sijaan.

Sosialidemokraatit esittivät oman talouspoliittisen linjauksensa kesäkuun alussa. Hallitus tyrmäsi sen suoralta kädeltä. Kaksi viikkoa siten esittelimme omat budjettilinjauksemme vuodelle 93. Konkreettisista työllistävistä ja koulutuspaikkoja lisäävistä esityksistä sekä niiden rahoittamiseksi esitetyistä säästöistä huolimatta hallitus tyrmäsi tämänkin esityksen ylimielisesti. Nyt hallitus esittelee täällä vastauksena välikysymykseemme suurena saavutuksena omia vaatimattomia esityksiään koulutuspaikkojen lisäämiseksi. Miksi vasta nyt, kun oppilaitosten työ on jo täydessä vauhdissa? Miksi on jälleen hukattu aikaa samalla tavoin kuin muidenkin toimenpiteiden osalta? (Ed. Gustafsson: Missä on Aho? — Ed. Rinne: Laiskanläksyllä!)

Koulutuspaikoilla olisi ollut kysyntää. Esimerkiksi tämänvuotisessa yhteishaussa ilman koulutuspaikkaa jäi noin 60 000 nuorta. Monet kunnat ovat lopettaneet kymppiluokkia säästötoimenpiteinä. Tämän seurauksena on menetetty useiden tuhansien 16-vuotiaiden luottamus tähän yhteiskuntaan. Hallitus on omilla aikaisemilla päätöksillään vähentänyt yhteensä 11 500 ammatillista aikuiskoulutuspaikkaa. Nyt se esittää 8 000:ta uutta vastaavaa paikkaa ensi vuodelle. Vuosi kului hukkaan ja samalla jää todellisuudessa noin 3 500 ammatillisen aikuiskoulutuspaikan alenema edellisen hallituksen tasosta.

On syytä vielä kerran lyhyesti kerrata sosialidemokraattien muutosesitykset ensi vuoden budjettiin eli nopeasti vaikuttavat toimenpiteet työllisyyden tukemiseksi ja koulutuspaikkojen lisäämiseksi:

Esitimme 200 miljoonaa lisää energiainvestointeihin, 100 miljoonaa perustienpitoon ja tieverkon kehittämiseen, 100 miljoonaa rautateiden radanpitoon, 10 miljoonaa katujen, paikallis- ja yksityisteiden parantamiseen, 100 miljoonaa uusasuntotuotannon nostamiseksi 3 000 asunnolla, 60 miljoonaa perusparannettavien asuntojen lisäämiseksi 9 000:lla, 60 miljoonaa

koulujen peruskorjaus- ja rakentamisinvestointeihin, 300 miljoonaa sosiaali- ja terveydenhuollon avohoidon kehittämiseksi, 10 miljoonaa vesiensuojeluinvestointeihin sekä 7 miljoonaa luonnonsuojelualueiden hoitoon ja kunnossapitoon. Tämä luettelo tässä vain sen vuoksi, että hallitus ei enää täältä syyttäisi, ettei oppositiolta ole esityksiä.

Esittämillämme investoinneilla työllistettäisiin noin 10 000 henkeä, kerrannaisvaikutuksineen huomattavasti enemmänkin. Samalla tuettaisiin talouden elpymistä ja mm. tarpeellista verotulojen kasvua. Koulutuksen osalta esitimme yhteensä 18 000 uuden väliaikaisen koulutuspaikan luomista opetusministeriön hallinnonalalle. Tämä voitaisiin tehdä lisäämällä koulujen täyttöastetta, suurentamalla opetusryhmiä sekä perustamalla lisäryhmiä korkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Työvoimaministeriön hallinnonalalle esitimme työvoimapolitiikkaan aikuiskoulutukseen 20 000:ta oppilastyövuotta. Harkinnanvaraiselle työllistämistuella, työharjoittelulla ja oppisopimuskoulutuksella esitimme työllistettäväksi noin 25 000 henkilöä.

Esitystemme rahoittamiseksi olemme valmiit tekemään merkittäviä säästöjä valtiontalouteen. Säästöt voidaan kuitenkin tehdä hallituksen epäsosiaalisesta linjasta poiketen oikeudenmukaisesti peruspalveluihin puuttumatta. Olemme myös valmiit verottamaan kohtuuttoman korkeista koroista hyötyviä ja siten samalla lisäämään verotuloja lainanoton sijaan. On mielenkiintoista nähdä, kun saamme tänne eduskuntaan hallituksen verolakiesitykset, onko erityisesti keskusta kanssamme tästä samaa mieltä.

Herra puhemies! Ajopuuna kriisistä toiseen ajelehtiva hallitus ei kellsä enää pitkään. Upottavatko sen markan tavoin kasvottomat markkinavoimat vai kansanvaltaisen järjestelmämme mukaisesti eduskunnan enemmistö riippuu meistä kansanedustajista. Poliittisen järjestelmämme uskottavuuden säilyttämiseksi ei liene yhdentekevää, kumpi sen tekee.

Kannatan ed. Kalliomäen tekemää ehdotusta perustellun päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuodosta.

Ed. Lehtinen: Arvoisa herra puhemies! Tuskin kenellekään meistä tässä salissa tarvitsee erikseen kertoa työttömyydestä yksityiskohtia, sillä jokaisen lähipiiristä löytyy varmasti lukuisia työttömien elämäntilanteita. Jokainen näistä tarinoista on erilainen, ja jokainen on meitä koskettava. Jättäiläismäiseksi kasvanut työttö-

myys on tämän päivän suurin ongelmamme. Työttömyys muodostaakin korkean korkotason ohella kaikkein kouriintuntuvimman ja inhimillisesti raskaimman esimerkin niiden taloudellisten ongelmien vakavuudesta, joiden kanssa maamme parhaillaan painii.

Kaikkein surullisimmin työttömyys ilmenee tavallisten ihmisten jokapäiväisessä elämässä. Aineellinen hyvinvointi on kaventunut tai jopa kadonnut sadoissatuhansissa suomalaisissa perheissä. Työttömyys myös vieraannuttaa ihmisiä normaalista jokapäiväisestä elämästä ja tavanomaisesta sosiaalisesta kanssakäymisestä. Työttömyys luo yleistä toivottomuutta ja henkistä kärsimystä. Ihmisten tosiasialliset mahdollisuudet huolehtia itsestään ja perheestään heikkenevät. Työttömyys vie jokaiselle kuuluvan perusoikeuden kantaa vastuuta omasta elämästään. Apatia ja passiivisuus lisääntyvät, usko tulevaisuuteen rapistuu.

Valtiontaloudellisesti työttömyys maksaa kymmeniä miljardeja kohonneina työttömyyden hoitokustannuksina ja alentuneina verotuloina. Työttömyys alentaa kotimaista kulutuskysyntää, mikä ennestään heikentää kotimarkkinatoimintamme toimintaa ja elinmahdollisuuksia. Tämä puolestaan tarkoittaa uusia lomautuksia ja uusia irtisanomisia eli lisääntyvää työttömyyttä. (Ed. Vähänäkki: Ei tämä ole peruskoulu vaan eduskunta!)

Työttömyyden kasvussa onkin kyse eräänlaisesta itseään ruokkivasta kierteestä. Kyse on myös valtavasta inhimillisten voimavarojen ja osaamisen hyödyttämättä jättämisestä. Satojen tuhansien ammattitaitoisten ja usein korkeasti koulutettujen ihmisten jääminen työelämän ulkopuolelle on jo sinänsä suuri kansantaloudellinen tappio.

Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa pitkään jatkuva työttömyys alentaa ihmisten ammattitaitoa ja vaikeuttaa työelämään uudelleen siirtymistä. Pitkään kestävä suurtyöttömyys vääristää yhteiskunnan perusrakenteita, kun kansalliset jakautuvat yhä selvemmin kahteen eri kategoriaan. Laaja joukkotyöttömyys on myös otollinen pohja rikollisuuden ja muiden epätoivottavien äärimmäisyysreaktioiden synnylle.

Kaikki nämä ongelmat kärjistyvät silloin, kun on kyse nuorista työttömistä. Ongelmista työttömyydessä olemme samaa mieltä SDP:n kanssa. Samaa mieltä olemme myös siitä, että SDP:n välikysymys on erittäin hyvä vaalitaktisesti ajotettu. (Ed. Rinne: Kyllä hallituksen pakettikin oli!)

Työttömyys ei ole irrallinen, muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä erillään seilaava ilmiö. Perimmiltään työttömyys johtuu kansantaloutemme rakenteellisista ongelmista, joista vaihtotaseen vaje ja valtiontalouden alijäämä ovat merkittävimmät. Myös työllisyystilanteeseen vaikuttaminen riippuu käytettävissä olevasta yleisestä talouspoliittisesta keinovalikoimasta. Työllisyystilanne voi olennaisesti ja pysyvästi kohentua vain, jos taloutemme yleisesti tervehdytään. Mitään taikatemppeja ei ole olemassa, ei kenelläkään.

Tavanomaiseen oppositiotaktiseen tapaan SDP syyttää työttömyydestä hallitusta ja sen valitsemaa talouspoliittista linjaa. Opposition usko hallituksen kaikkivoipaisuuteen onkin liukuttava. Hallitus ei kuitenkaan ole syyppä kauppamme romahtamiseen, mikä entisestään yksipuolisesti elinkeinorakennettamme ja johti avoimen sektorin bruttokansantuoteosuuden merkittävään alenemiseen. (Ed. Rinne: Olisiko kommunismin pitänyt jatkua?) Hallitus ei myöskään ole voinut vaikuttaa koko läntistä Eurooppaa vaivaavaan poikkeuksellisen syvään taantummaan tai yleiseurooppalaiseen valuuttakriisiin. Oletamme, että sosialidemokraatitkin ovat tämän jo oivaltaneet, ainakin Ruotsin sosialidemokraatit ovat oivaltaneet.

Nykyinen Ahon hallitus on myös syytön siihen rakenteelliseen budjettialijäämään, jonka luomiseen sosialidemokraatit sotien jälkeisissä hallituksissa johdonmukaisesti ja jatkuvasti osallistuivat. On toki todettava, ettei edellinen hallitus ollut tässä asiassa juuri edeltäjiään parempi. (Ed. Kasurinen: Onko edustaja tutustunut edellisen hallituksen tekemisiin?) Viime keväänä SDP havaitsi taloutemme poikkeuksellisen vakavat ja edellisten vuosikymmenien aikana pitkälti itse aiheuttamansa taloudelliset ongelmat ja jäi vapaaehtoisesti oppositioon. Pahasti kallellaan olevan laivan peräsin annettiin suosiolla muille. Nyt tilanne on tältä osin muuttunut. Syitä tapahtuneeseen emme kuitenkaan lähde arvailemaan.

Nyt ei ole silti syyttelyn eikä poliittisten irtopisteiden keruun aika. Taloutemme yleiset ongelmat, joista työttömyys on raskain, ovat niin vakavia, että niistä selviytyminen onnistuu vain yhteistuumin ja kaikkien yhteiskuntapiirien rakentavalla myötävaikutuksella.

Työllisyystilanne paranee pysyvästi vain, kun yksityisiin yrityksiin saadaan lisää työpaikkoja. Yritysten tuottama osuus kansantuotteesta on saatava nousemaan. Esimerkiksi yksi vientiyri-

tykseen syntyvä työpaikka työllistää välillisesti neljä viisi muuta ihmistä kotimaan teollisuuden, kaupan ja palveluiden piirissä. Yksityisiin yrityksiin syntyvät työpaikat ovat terveen talouden perusta, ja vain näin voidaan kansantalouteemme saada lisää jaettavaa ja uutta uskoa. Se on myös edellytyksenä sille, että meillä jatkossakin on varaa pitää yllä riittävän kattavaa sosiaalista tuki- ja turvaverkkoa.

Me kokoomuslaiset ymmärrämme, ettei työttömillä ole aikaa odotella, vaan toimenpiteisiin on ryhdyttävä välittömästi. Se on ensiarvoisen tärkeää myös siksi, että toimenpiteiden tulokset näkyvät vasta viiveellä. Muutama viikko sitten kokoomuksen eduskuntaryhmä vaati hallitukselta linjausta markan kelluttamispäätöksen jälkeisen talouspolitiikan peruspilareista. Hallituksen on kyettävä muodostamaan oma tulevaisuuden visionsa: Millaiseen tulevaisuuteen olemme matkalla, millaisessa Suomessa haluamme elää.

Me kokoomuslaiset haluamme suomalaisille työtä, pysyviä ja kestäviä työpaikkoja, jotka tukevat taloutemme välttämätöntä rakennemuutosta. Emme halua näennäistä tempputyöllistämistä. Meille tulevaisuuden Suomi on teknisesti kehittynyt, ympäristöstään huolehtiva, elinkeinorakenteeltaan monipuolinen ja kilpailukykyinen valtio, jonka menestyminen perustuu korkeasti koulutettuun, osaavaan ja motivoituneeseen kansaan, kansaan, joka haluaa luoda uutta ja yrittää.

Nyt valtion ja kuntien palveluksessa sekä ulkomaankaupalta suojassa olevissa yksityisissä yrityksissä eli ns. suljetulla sektorilla työskentelee laskutavasta riippuen jopa 80 prosenttia kaikista työllisistä. Näin ei voi olla enää jatkossa.

Yksityisten yritysten tukeminen valtion varoin ei periaatteessa ole tervettä teollisuuspolitiikkaa. Yrityksille annettu tuki on kaiken lisäksi osin kohdistunut väärin. Moni todellinen tarvitsija onkin jäänyt tukea vaille, samalla kun sitä on kasapäin lapioitu monille sellaisille yrityksille, joilla ei ole menestymisen mahdollisuuksia edes nousukautena.

Erilaiset suhdanneperusteiset tukimuodot ovat silti nyt kuitenkin enemmän kuin paikallaan, sikäli kuin valtiontalous ylipäänsä antaa periksi. Tämä tuki on kuitenkin kohdennettava oikein, eikä se saa perustua epäterveeseen näennäistyöllistämiseen sellaisille aloille, joilla ei ole menestymisen mahdollisuuksia kansainvälisessä kilpailussa. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä valtion onkin vähennettävä panostuksia niille aloille, jotka ovat kehityskaarensa päässä,

ja sen sijaan sijoitettava niille aloille, joilla Suomen halutaan ja katsotaan voivan kehittyä ja menestyä. Valtaosa tuesta on suunnattava pienille ja keskisuurille yrityksille.

Kauppa- ja teollisuusministeriössä on valmistunut raportti Suomen teollisen pohjan vahvistamisesta, ja se sisältää useita toteuttamiskelpoisia ehdotuksia, joista osa voi jo lyhyellä aikavälillä merkittävästi parantaa pk-sektorin toimintamahdollisuuksia. Kyseiset ehdotukset on välittömästi toteutettava.

Kansantaloutemme perinteisten oppien mukaan valtiovalan tulisi nyt voimakkaasti elvyttää, saattaa alulle uusia investointeja ja luoda uusia työpaikkoja. Äärimmäisen vaikeaksi tilanteen tekee kuitenkin valtiontaloutemme poikkeuksellisen syvä alijäämä. Suomi onkin tänä vuonna elvyttänyt enemmän kuin mikään muu Oecd-valtio koko maailmassa. Nyt velkaantumismuuttimme on niin valtava, että on olemassa aivan todellinen riski lainahanojen tyrehtymisestä ja aidosta kassakriisistä. Valtiontaloudessa joudutaan nyt voimakkaasti säästämään.

Työllisyyden hoidossa onkin tämän takia keskeytettävä rakenteellisiin uudistuksiin ja työelämän joustavuutta vaikeuttavan tai estävän lainsäädännön muuttamiseen. Niin sanottu Relanderin raportti on tässä tarkoituksessa hyvä pohja tulevalle työlle. Kokoomuksen eduskuntaryhmä muistuttaa kuitenkin siitä tosiasia, että Relanderin raportti pääosin pohjautuu ministeri Ilkka Kanervan johdolla työministeriössä jo aikaisemmin tehtyyn työhön. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää hallituksen pikaisesti ryhtyvän toimenpiteisiin mainitussa raportissa esitettyjen ehdotusten toteuttamiseksi.

Myös suoraan työllistämiseen käytettävät voimavarat tulee suunnata nykyistä tehokkaammin. Etusijalle on asetettava etenkin sellaiset hankkeet, jotka on joka tapauksessa välttämättä hoidettava lähitulevaisuudessa. Hyvän esimerkin akuutista ongelmasta, jonka kuntoon saattaminen voitaisiin aloittaa välittömästi ja jonka työllistävä vaikutus olisi ilmeinen, muodostaa Etelä-Suomen varuskunnissa olevien kiinteistöjen korjaus.

Valtiovalta voi myös antaa tukensa useille sellaisille työllistävälle investoinneille, jotka eivät maksa mitään. Esimerkki järkevästä, yrityselämän toimintamahdollisuuksia turvaavasta hankkeesta on uusi ydinvoimala, jonka rakentaminen työllistäisi huomattavan määrän suomalaisia.

Hallitus ei ole ainoa työllisyystilanteeseen vaikuttava toimija yhteiskunnassa, ei myöskään koko poliittinen järjestelmä sinänsä. Työministeriö ei ole puolestaan hallituksen sisällä se ainut, jolle työttömyyden perimmäisten syiden korjaaminen ensi sijassa kuuluu. Työministeriö astuu kuvaan mukaan ennen kaikkea silloin, kun muut yhteiskunnalliset tahot ovat jo epäonnistuneet.

Hallituksen sisällä esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriöllä onkin itse asiassa työministeriötä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa yleiseen työllisyystilanteeseen. Erityisesti työllisyyden osalta onkin muistettava, että hallitus toimii kokonaisuutena. Mitä paremmin hallituksen sisäinen yhteistyö toimii, sitä parempia ovat tulokset myös työllisyyden hoidossa ja työttömyyden ehkäisyssä.

Hallituksen lisäksi me kokoomuslaiset heitämme haasteen kestävien työpaikkojen luomisesta ja säilyttämisestä myös työmarkkinajärjestöille ja yrityselämälle sekä koulutusjärjestelmällemme ja yksittäisille kuluttajille. Se, että yhteistä hyvää oltiin innokkaasti jakamassa hyvinä aikoina, ei tarkoita sitä, että huonoina aikoina voitaisiin jättäytyä yhteistyön ulkopuolelle.

Aivan erityinen mahdollisuus vaikuttaa tilanteeseen ja sitä kautta koko kansakuntamme tulevaisuuteen onkin nyt työmarkkinajärjestöillä, joiden toivottavasti pikaisesti aikaansaama tuloratkaisu vaikuttaa merkittävästi niin kansantalouden yleiseen kehitykseen kuin työllisyystilanteeseenkin. Olemme nähneet, että laman aikana palkat kokonaisuutena arvioiden joustavat joka tapauksessa. Hallitus ei kuitenkaan voi päättää siitä, miten ne joustavat: massiivisen työttömyyden kautta vai kautta linjan.

Työllistetyt kansalaiset ovat jo pitkin vuotta viestittäneet, että he ovat valmiit uhrauksiin ja tinkimään ns. saavutetuista eduistaan. Solidaarisuutta ja yhteisvastuun tunnetta tuntuu siis löytyvän ainakin kentältä. Ay-liikkeen johdosta riippuukin nyt pitkälti, toteutuuko tämä myös käytännössä.

Työajoista, palkoista ja muista työehdoista sopiminen tulee siirtää entistä alemmalle tasolle. Työelämän joustavuutta voidaan edistää myös muilla työehtosopimuksissa sekä työ sopimuksissa sovittavilla tavoilla. Työelämän jäykkien säästöjen lieventäminen ei kaiken lisäksi maksa valtiolle. Aloitan suoran sitaatin: ”Työntekijä on niin tarkkaan suojeltu ja hänen etunsa niin tarkkaan vartioitu, että huonoina aikoina yritykset eivät uskalla palkata uusia ihmisiä tai niillä ei ole varaa siihen. Ne joutuvat myös

lomauttamaan tai irtisanomaan väkeä sen takia, että työntekijät eivät voi luopua heille turvatuista eduista. Ammattijärjestöt ovat tapelleet vain sen puolesta, että kaikille on annettava mahdollisimman hyvä palkka ja hyvät edut. Niinpä ne, joille vähempi riittäisi, jätetään kokonaan työelämän ulkopuolelle.” Näin kirjoittaa terävästä kielestään tunnettu toimittaja Seija Sarti Helsingin Sanomien kuukausiliitteessä. (Ed. Rinne: Hän unohti korkotason kokonaan!)

Yrityksille annettavan tuen tulee vastaisuudessa näkyä siten, että työllistettävien määrä kasvaa. Pankkituen tehtävänä on luottolaman torjuminen, ja siksi moitteettomasti hoidettujen, erityisesti työllistävän pk-sektorin lainojen irtisanominen pelkästään vakuusarvojen alenemisen takia ei voi olla hyväksyttävää. Myös pankkien osallisuutta turhien konkurssien aikaansaamisessa tulee selvittää.

Koulutusjärjestelmämme suhtautumisessa yrittäjyyden markkinoimiseen on parantamisen varaa. Suorastaan hämmästyttävää onkin, että reilusti yli puolet kauppakorkeakoulusta valmistuvista pitää ensisijaisena toivetyöpaikkanaan julkista sektoria tai suuryritystä. Peruskoulutuksen jälkeisessä koulutuksessa on lisättävä yrittäjähenkisyyttä.

Yksittäisillä kansalaisilla on oma mahdollisuutensa vaikuttaa lähimmäistensä työllisyyteen. Jokainen ostopäätös vastaavanlaisen kotimaisen ja ulkomaisen tuotteen välillä on myös valinta siitä, tuetaanko kotimaista vai ulkomaista työllisyyttä. Jo muutaman sadan markan perhekohdaisen kulutuksen siirtäminen kuukausittain ulkomaisista kotimaisiin tuotteisiin työllistäisi kymmeniätuhansia suomalaisia.

Edellä esitetyn tarkoituksena ei ole vähätellä hallituksen ja muun poliittisen järjestelmän vastuuta työllisyyden hoidosta, vaan ainoastaan tuoda esille se, että meistä jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa myös työllisyyteen.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksessä on kiinnitetty erityistä huomiota nuoriin, alle 25-vuotiaisiin työttömiin. Kun lähes 100 000 alle 25-vuotiaasta on ilman työ- ja koulutusta, on kiistatta kyse ongelmasta, joka varjostaa koko maamme tulevaisuutta. Jokaisella sulkupolvella on oltava mahdollisuutensa tulevaisuuden suuntaan ja tulevaisuuden tekemiseen. Käytännössä se tarkoittaa koulutusta, työtä ja perheen perustamista.

Nuorten työttömyys merkitsee yhteiskunnalle suunnatonta inhimillisen pääoman tuhlausta, kun ne tuoreet tiedot, joihin yhteiskunnankin

varoilla on runsaasti panostettu, eivät tule hyödynnetyiksi. Yhteiskunnalla eli meillä kaikilla tuleekin olla erityinen vastuu nuorista ja heidän työ- ja aikuisuransa suotuisasta alkamisesta.

Talouden elpessä nuoret ovat kokemusten mukaan haluttua työvoimaa ja myös tuorein tiedoin erittäin kilpailukykyistä työvoimaa. Silti tarvitaan myös erityisesti nuoriin kohdistuvia aktiivisen työvoimapolitiikan toimia. Pelkän passiivisen työttömyyskorvauksen maksaminen nuorelle on kaikkein huonoin vaihtoehto. Velvoitetyöllistäminen kunnan tai valtion palveluksessa kytkee nuoren työelämään mutta ei yleensä paranna nuoren mahdollisuuksia pidemmällä aikavälillä työllistyä vapaille markkinoille. Sen on kuitenkin oltava aktiivisen työvoimapolitiikan tavoite.

Päinvastoin kuin välikysymyksen tekijät esittävät, hallitus on jo ryhtynyt toimenpiteisiin nuorten työllistämiseksi.

Työllisyyslakia on muutettu kuluvan vuoden alusta lukien aktiivisen työvoimapolitiikan suuntaan. Muutoksen jälkeen on voitu lisätä varoja harkinnanvaraiseen työllistämiseen ja koulutukseen, joita on voitu suunnata erityisesti 20—25-vuotiaisiin nuoriin. Työllisyyslain uudistamista on jatkettava edelleen.

On käynnistetty nuorten kesätyötukikokeilu. Hallituksen tavoitteena oli pyrkiä luomaan edellytykset työllistää kokeilulla runsaat 25 000 nuorta. Ammattiyhdistysliike kaatoi näin laajat pyrkimykset. Nuorten kesätyötukikokeilu työllisti noin 3 000 nuorta, vaikka hallitus oli varautunut 10 000 nuorelle järjestämään harjoittelupaikan. Onkin mielenkiintoista kuulla, mitä mieltä ammattiyhdistysliikettä lähellä olevat välikysymyksen tekijät ovat tästä tukimuodosta.

Nuorten mahdollisuuksia työmarkkinoilla on parantanut myös mahdollisuus ohjata nuoret harjaantumaa työelämään yrityksissä. Se on tapahtunut ilman työsuhdetta ns. harjaantumissopimuksen perusteella.

Kokoomuksessa tiedetään, että nämä toimenpiteet eivät ole riittäviä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä vaatii seuraavan 10-kohtaisen ohjelman toteuttamista. Kokoomuksen ohjelmalla torjutaan nuorisotyöttömyyttä parantamalla pitkävaikutteisesti nuoren kilpailuasemaa työmarkkinoilla. Ensisijaisena ratkaisuna nuorelle on koulutus. Koulutuksen jälkeisenä tavoitteena tulee olla harjoittelu- tai työjakson turvaaminen.

1) Kuntien, kuntainliittojen ja valtion ammattilisten oppilaitosten aloituspaikkoja on lisättävä

opetusryhmiä suurentamalla tai lisäryhmiä perustamalla yhteensä 10 000 oppilaspaikkaa.

2) Ammatillisen koulutuksen jatkolinjojen tarjontaa on lisättävä siten, että 7 500 koulutuksen päättäneitä voi halutessaan täydentää koulutustaan.

3) Korkeakouluihin akateemisille työttömille on perustettava 4 000 jatko-opiskelupaikkaa.

4) Työttömälle henkilölle on sallittava suunnitelmallinen tutkintoon tähtäävä etäopiskelu työttömyysturvaan menettämättä, jos henkilö on samalla työmarkkinoiden käytettävissä.

5) Nuorten tutkijoiden työllisyyttä on edistettävä lisäämällä erityisesti tuotannonkehittämishankkeihin liittyviä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja Tekesin määrärahoja. Nämä koulutuspaikat on suunnattava pääsääntöisesti avoimelle sektorille.

6) Nuorten kesätyökokeilua on laajennettava ja jatkettava määräaikaisena nuorisoharjoittelukokeiluna vuoden 1994 loppuun asti. Kokeilu rahoitetaan harkinnanvaraisten määrärahojen puitteissa.

7) Työllisyyslain 17 §:ää on muutettava siten, että alle 20-vuotiaalle nuorelle, jolla ei ole ammatillista koulutusta, tarjotaan velvoitetyön sijaan pääsääntöisesti työllistymistä edistävää koulutusta tai työharjoittelua.

8) Työttömyysturvalakia on muutettava siten, että sellainen alle 25-vuotias nuori työtön henkilö, jolla ei ole työttömyysturvalaissa tarkoitettua ammattitaitoa, on velvollinen ottamaan vastaan tarjotun harjoittelupaikan.

9) Oppisopimuskoulutusta on lisättävä ja kehitettävä siten, että työnantajille maksettava koulutuskorvaus säilytetään nykyisellään mutta oppilaalle maksettava palkka jätetään oppilaan ja työnantajan väliseksi asiaksi. Lisäksi oppisopimuskoulutusta on käytettävä myös työvoimakoulutuksena.

10) On toteutettava ns. nettopalkkamalli, jolloin työnantaja voisi palkata alle 23-vuotiaan yli kolme kuukautta työttömänä olleen nuoren ilman työnantajan sotu- ja muita palkan sivukustannuksia.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa tässä yhteydessä antaa tunnustuksen opetusministeri Riitta Uosukaiselle, joka nopealla aikataululla valmisti eilisessä iltakoulussa hyväksytyn toimenpideohjelman korkeakoulujen ja ammattikoulujen aloitus-, täydennys- ja jatkokoulutuspaikkojen lisäämisestä. Tämä toimenpideohjelma on rahoitettavissa, kun suunnataan työttömyysturvaan sitoutuneita varoja aktiiviseen työ-

voimapolitiikkaan. Toivon, että voimme tässä asiassa löytää mahdollisimman laajan yhteisymmärryksen työttömyysturvan kehittämisestä.

Herra puhemies! Työttömillä ei ole aikaa odottaa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttääkin, että tarvittaviin talouspoliittisiin toimenpiteisiin ryhdytään viivyttelystä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee hallitusta. Samalla ryhmä kuitenkin edellyttää, että hallitus aikailematta ja arkailematta toteuttaa niitä toimenpide-ehdotuksia, joita hallituksen vaatimuksesta on valmisteltu ja jotka ovat välttämättömiä maan talouden ja siten myös työllisyyden kannalta.

Oppositio voi tässä tilanteessa kantaa vastuuta monella eri tavalla. Ruotsissa oppositio on kantanut vastuuta neuvottelemalla hallituksen kanssa poikkeuksellisen laajan ja syvälle käyvän säästöpaketin. Suomessa oppositio kirjoittelee välikysymyksiä. Ruotsin tapahtumat kuitenkin osoittavat, että vastuulliset poliitikot pystyvät hedelmälliseen yhteistyöhön myös yli hallitus- ja puoluerajojen. Paras lopputulos saavutettaisiin Suomessa, jos tarvittavat toimenpiteet voitaisiin toteuttaa yhteistyössä opposition kanssa, lisäksi myös yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Tämä edellyttää kuitenkin taloudellisten realiteettien tunnustamista neuvottelupöydän molemmiin puolin sekä aitoa vastuunkantoa isänmaamme asioista lähestyvistä kunnallisvalleista huolimatta.

Herra puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy puhumiehen ehdotukseen päiväjäristykseen siirtymisen sanamuodosta.

Ed. A p u k k a : Herra puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella, kun ed. Lehtinen sanoi, että kokoomuksen mielestä hallituksen pitäisi ryhtyä aikailematta toimenpiteisiin. Nyt, kun on puolitoista vuotta tupeksittu, on aika jo huomatakin se. Toiseksi hän sanoi, että Ruotsissa oppositio osallistuu rakentaviin neuvotteluihin eikä tyydy vain kirjoittamaan välikysymyksiä. Siinä ilmeisesti on se ero, että siellä hallituskin mahtuu neuvottelemaan opposition kanssa. Meilläkin ehkä olisi tilanne toinen, jos täällä olisi vastaavanlaista vuorovaikutusta.

Herra puhemies! Jokin aika sitten hallituksen ministerit kävivät julkista kiistaa siitä, kuka heistä on turhin ja kuka vieläkin turhempi. Koska ministerit itse ovat asian arvioinnissa ilmeisesti jääneitä, sallittakoon puolueettoman tarkkailijan näin opposition taholta ratkaista kiistanne. Jos tällaisessa työttömyystilanteessa

työministerin ainoa aikaansaannos on aasinsiltojen rakentaminen talkootyöllä, on hän turhin koko turhasta joukosta. Ajatelkaapa todella, että valtioneuvosto tilaa raportin työttömyydestä ja työllistämisestä aivan muualta kuin työministeriltä. Näyttää ilmeiseltä, että olemme löytäneet valtionhallinnosta todella konkreettisen kevennysmahdollisuuden.

Työttömyydestä puhuttiin tässä salissa myös miltei tasan vuosi sitten välikysymyksen merkeissä. En nyt millään henno toistaa hallituksen silloisia vakuutteluja talouspolitiikkansa onnistuneisuudesta ja siunauksellisuudesta. Toisaalta en kyllä malta olla siteeraamatta kahta Eskoa, joista kumpikaan ei ollut sukunimeltään Aho.

Esko Seppänen nimittäin ennakoisi silloin hyvin maltillisesti, että "Suomeen ollaan luomassa eurotyöttömyyttä". Esko Helle sai siitä aiheen oikaista Seppästä epätarkkuudesta toteamalla sanatarkasti näin: "Euroopan Oecd-maiden työttömyysasteet vaihtelevat Sveitsin ja Luxemburgin alle 2 prosentista Espanjan 16 prosenttiin. Mitään yleiseurooppalaista tasoa ei siten ole. Työttömyyden osalta Suomi ei ole menossa Eurooppaan vaan Etelä-Eurooppaan. Lähestymme hyvää vauhtia Italian ja Turkin työttömyystasoa." Näin siis ed. Esko Helle ed. Esko Seppäselä.

Nyt me emme enää lähesty Italian ja Turkin työttömyysasteita. Olemme saavuttaneet ne ja alamme loitota ylöspäin. Saavuttamatta ovat enää Irlannin ja Espanjan yli 16 prosentin työttömyysasteet. Vielä vuosi sitten olisin pitänyt niiden tavoittamista mahdottomana tehtävänä, mutta kaiken tapahtuneen jälkeen uskon Ahon hallituksen kykenevän siihenkin. Euroopan terävin kärki on ulottuvillamme itsemurhien, reaalkorkotason ja kansantalouden velkaantumisen ohella myös työttömyysasteessa.

Suomen työttömyysaste on 12 prosenttia ja Länsi-Euroopan Oecd-maiden 9,5 prosenttia. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä peruuttaa täten pelottelunsa eurotyöttömyydellä ja vaatii nyt hallitukselta: Hommatkaa tänne edes se eurotyöttömyys. Se nimittäin tietäisi meille 60 000 työpaikkaa lisää. Toivottavasti emme joudu taas vuoden kuluttua vaatimaan Suomen työttömyyden supistamista edes Espanjan ja Irlannin tasolle.

Lähes 400 000 työtöntä on sietämätön määrä. On täysin sietämätöntä, että hallitus ei näytä vakavasti edes pyrkivän määrän pienentämiseen. Erityisen sietämätöntä on, että tässä maassa istuu valheen varaan rakennettu hallitus, joka pönkittää itseään uusilla valheilla rohkenematta

katsoa todellisuutta sellaisena kuin se on eli myöntää epäonnistumistensa ja tehdä ainoa oikea isänmaallinen teko: erota.

Kun te kaikkea muuta olette jo kokeilleet, mitäpä, jos kerran kokeilisitte vaikka rehellisyyttäkin. Mutta ei, hallitus istuu ja etsii syyllisiä milloin mistäkin ja ampuu varmuuden vuoksi kaikkea mahdollista liikkuvaa taloustieteilijöistä omiin virkamiehiinsä. Kun tulokset puhuvat puolestaan, kun talousasiantuntijat puistelevat epäuskoisina päättään, kun mielipidemittaukset kertovat karua kieltään ja kun valtiosihteeri Relanderin raportissakin todetaan, että "viime vuosina noudatettu politiikka on laajasti epäonnistunut", on vaikea ymmärtää, minkä ihmeellisen uskonnollisen kokemuksen varassa hallitus julistaa politiikkansa ainoaksi oikeaksi tieksi. (Ed. Jaakonsaari: Se on se Marx!) — Ilmeisesti.

Herra puhemies! Nyt, kun vapautetut pääomamarkkinat ovat vapauttaneet 400 000 suomalaista työnteosta, olisi helppo sanoa: Halusitte markkinataloutta, tässä sitä herkkua nyt on. Sen sijaan sanommekin: Kannatamme markkinataloutta mutta emme kapitalismia, joka on markkinatalouden väärinkäsitys. Aivan erityinen väärinkäsityksen muoto on Ahon porvarihallituksen talouspolitiikka, joka julistuksissaan tukee raivokkaasti markkinataloutta mutta uhkaa tuhota markkinoiden olemassaolon molemmat edellytykset: sekä tarjonnan että kysynnän.

Suomessa on työllisyyden hoitoa totuttu pitämään yleisen talouspolitiikan osana. Aktiivista työvoimapolitiikkaa on Suomessa harjoitettu enemmänkin pakon edessä, jos silloinkaan. Näinä erikoisina historiallisina aikoina, jolloin markkinataloudella tarkoitetaan julkisen vallan täydellistä antautumista ns. markkinavoiuille, aktiivinen työvoimapolitiikka on helppo leimata vanhanaikaiseksi. Vilkaistu Euroopan työttömyystilastoihin kertoo kuitenkin, että kaksi vanhanaikaista asiaa kulkee usein käsi kädessä, nimittäin aktiivinen työvoimapolitiikka ja alhainen työttömyys.

Suomessa on nyt siirrytty korkean työttömyyden yhteiskuntaan. Tämän siirtymisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat hirvittävät. Nykyisen laajuinen työttömyys muodostaa noin 25 miljardin kustannukset välittömästi. Työttömyyden kasvaessa myös sen rajakustannus nousee. Seuraavat 100 000 työtöntä nostavat rajakustannukset tutkimusten mukaan 42 000 markasta 68 000 markkaan.

Työttömyyden välittömästi maksuun tuleva hinta ei ole pahin sen aiheuttama kustannus.

Pahinta on, että kerran korkealle tasolle päässyt ja sinne vakiinnutettua työttömyyttä on erittäin vaikeaa ja kallista saada olennaisesti alas-päin.

Työttömyyden aiheuttamat sosiaaliset seuraukset alkavat kertautua sosiaalisena moniongelmaisuuksena ja siten kustannuksina sosiaali-, asunto-, terveys- ym. politiikassa. Työvoiman laatu alkaa heiketä, työmarkkinat eriytyvät, ai-neellinen ja henkinen tuotantopääoma alkaa rappeutua.

Eräs mielenkiintoisimpia yksityiskohtia Relanderin selvityksessä oli, kuinka nopeasti työmarkkinoiden ukkoutuminen on alkanut tapahtua. Vuoden 1992 alkupuolella meillä oli alle 40-vuotias työvoima vähentynyt 100 000 henkeä vuoteen 1990 verrattuna. Samaan aikaan yli 45-vuotias työvoima oli lisääntynyt 50 000 hengellä. Noin lyhyellä aikavälillä tapahtunut muutos on suorastaan järkyttävä. En ole mitenkään jaksanut tässä tilanteessa käsittää, miten tähän sopivat vaatimukset eläkeiän nopeasta kohottamisesta.

Nuorisotyöttömyyden kehitys viimeistään on sellainen asia, jonka pitäisi pysäyttää miettimään asioiden tilaa oikein toden teolla. Nuorisotyöttömyyden jatkuminen muutaman vuoden ajan nykyisellä tasolla tuottaa aivan uudenlaisen nuorisokulttuurin, sellaisen jonka kanssa ei ole turvallista joutua tekemisiin. Hyvinvointivaltion purkamisesta saattaa olla seurauksena sen pehmeiden suostuttelukeinojen korvaaminen entistä kovemmilla keinoilla. Järjestysvaltio ei ole hyvinvointivaltiota halvempi muusta paremmuudesta nyt puhumattakaan.

Hallitus on torjunut velkaelvytykseksi nimitetänsä talouspolitiikan mm. sillä perustelulla, ettemme voi jättää nykyisen hyvinvointimme laskuja tulevien sukupolvien maksettavaksi. Mutta paitsi että pahoinvointi ei ole yhtä mukavaa kuin hyvinvointi, se on myös huomattavasti kalliimpaa. Tällä menolla jätämme tuleville sukupolville perinnöksi sekä oman pahoinvointimme laskut että myös itse pahoinvoinnin.

Herra puhemies! Suomen talous on saatava käyntiin ja työttömyys alenemaan hyvinvointivaltiota romuttamatta. Siihen tarvitaan monia eri keinoja: kohdennettua elvytystä, valikoivaa säästämistä, verotulojen lisäämistä, aktiivista työllisyys- ja koulutuspolitiikkaa sekä myös rakennepoliittisia toimia.

Kohdennetulla elvytyksellä voidaan taloudelle antaa sen tarvitsema piristysruiske, alkusysäys, jolla on tärkeä merkitys paitsi taloudellisen

toimeliaisuuden kohottajana myös psykologisesti. Nyt kun työllisyyttä ei voida parantaa enää kilpailukykyä parantamalla, ovat pullonkaulaksi muodostuneet kotimainen kulutus ja investoinnit.

Valikoivalla säästämällä voidaan julkisen talouden alijäämää pienentää ja saada varoja järkipäisempään käyttöön. Valikoivuus säästämässä tarkoittaa, että säästökohteet tulee etsiä mahdollisimman tarkoin kansalaisten sosiaalista turvallisuutta heikentämättä kohteista, jotka eivät ole olennaisimpia taloudellisen toimeliaisuuden lisäämisen ja kotimaisen kysynnän kannalta. Valikoivuus säästämässä merkitsee myös pyrkimystä jakaa laman kustannukset oikeudenmukaisemmin kuin nyt aiotaan tehdä.

Valikoivan säästämisen lisäksi voidaan käyttää myös verotulojen lisäämistä kuten mm. Ruotsissa hallituksen ja sosialidemokraattien kesken sovitussa talousohjelmassa. Verotuksen avulla tapahtuvaa budjetin tasapainottamista koskee sama peruslähtökohta kuin säästämistäkin. Laman kustannuksia on siirrettävä enemmän niille, joiden taloudellinen asema antaa mahdollisuuden osallistua kustannuksiin suuressa osuudella.

Ilman poikkeuksellisen aktiivista työllisyys- ja koulutuspolitiikkaa ei voida edes estää työttömyyden pahenemista. On oltava valmiutta tässä suhteessa ennakkoluulottomiinkin ratkaisuihin.

Rakennepoliittiset toimet, joiden välttämättömyyden nykyinen lama on tuonut selvästi esiin, on asetettava kiireellisyysjärjestykseen niiden tarpeen ja vaikuttavuuden perusteella. Rakennepoliittinen uudistustyö on jaksotettava riittävän usean vuoden ajalle ja uudistusten toteuttamiselle ja aikataulujen pitämiseksi on saatava myös riittävä varmuus.

Tässä tilanteessa yksinkertaisesti tarvitaan julkisia investointeja taloudellisen toimeliaisuuden piristysruiskeeksi. Tarvittavia toimia ovat: asuntoinvestointien lisääminen erityisesti vuokra-asuntotuotantoon sekä korjausrakentamiseen, ympäristöinvestoinnit, raideliikenneinvestoinnit, muut infrastruktuuri-investoinnit, jotka samalla tulevat yksityisen sektorin mahdollisuuksia, sekä julkisen sektorin välttämättömien investointien aikaistaminen.

Yksityisen sektorin työllistämismahdollisuuksien tukeminen on syytä keskittää voimakkaasti pk-yrityksiin, joiden asemaa hallituksen talouspolitiikka on jatkuvasti hankaloittanut. Näitä yrityksiä koskevilta osin valtiosihteerin Relanderin raportti sisältää monia aivan kannatettavia

esityksiä. Kaikkein kiireellisimmin tarvitaan erityistoimia pk-yritysten rahoitusongelmien lievittämiseksi. Tässä tarvitaan julkisen vallan antamaa tukea, mutta julkinen valta voisi myös auttaa pankkeja ymmärtämään oma pitemmän tähtäimen etunsa. Aivan liian monessa tapauksessa lyhyellä sihdillä toimivat pankit tappavat lypsäviä lehmiä, kaatavat pitemmällä aikavälillä elinkelpoisia yrityksiä. Olisi mielenkiintoista tietää, missä määrin yhteiskunnan pankeille antama tuki on suorastaan edesauttanut tällaista järjestömyyttä.

Yritys- ja aluepoliittisen tukijärjestelmän uudistaminen ja yhteenkokoaminen on pitkällä tähtäimellä myös kannatettava periaate. Samalla on ilmeistä, että lyhyellä tähtäimellä tarvitaan suhdanneluontoista tukea. Yritystoiminnan tervehdyttämiseksi tarvitaan painopisteen siirtämistä avustuspainotteisesta järjestelmästä kortokuteen ja riskitakukseen.

Keskeinen kysymys työttömyydestä puhuttaessa on työllisyyslaki. On myönnettävä, että laki ei käytännössä ole toiminut täysin tarkoituksensa mukaisesti. Lain lähtökohtana on, että velvoitetöylyttäminen on viimesijainen keino nuorisosta ja pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisessa, kun koko muu työvoimapolitiittinen arsenaali, työllistämisen ja koulutuksen, on yritetty käyttää.

Syntynyt tilanne ei kuitenkaan ole itse työllisyyslain syytä, vaan paine velvoitetöylyttämisen kasvuun on paljolti seurausta niukkuudesta muualla: harkinnanvaraisissa työllistämismäärärahoissa ja koulutusmäärärahoissa. Tehdyt selvitykset viittaavat siihen, että syytä on myös työvoimahallinnossa itsessään. Ensisijaisten työllistämisen ja koulutusmahdollisuuksien löytämisestä luovutaan monesti aivan liian helposti.

Vaikka työllistämismahdollisuuksiin liittyy lukuisia ongelmia, on selvää, ettei velvoitteiden kumoaminen missään tapauksessa olisi ongelmallista. Voidaan varmuudella sanoa, että se johtaisi työttömyyden ja työttömyysturvamenojen kasvuun. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei kannata työllisyyslain romuttamista, vaan edellyttää sen toimivuuden parantamista lain nimenomaisesti tarkoittamalla tavalla.

Koulutuksen lisääminen nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ei millään muotoa edellytä työllisyyslain sisältämän nuorten työllistämismahdollisuuden kumoamista, päinvastoin. Koulutuksen laaja hyväksikäyttö ja harjoittelupaikkojen luominen nuorisotyöttömyyden torjumiseksi ovat erinomaisen hyvin sopusoinnussa työllisyyslain ja sen hengen kanssa.

Hallituksen nyt esittämä ammatillisten ja korkeakoulujen jatko- ja täydennyskoulutuksen lisääminen on tietysti aivan oikean suuntainen askel. Sopii vain kysyä tässä yhteydessä, miksi oli tarpeen ottaa ensin niin monta askelta taaksepäin, ennen kuin voitiin astua edes tämän verran eteenpäin. (Ed. Kasurinen: Hyvä kysymys!) Mutta hyvä, että kunnallisvaaleista on ainakin tämän verran hyötyä jo ennen niitten pitämistä.

Ruotsissa tehtyyn sosialidemokraattien ja hallituksen pakettiin sisältyy monia hyvin mielenkiintoisia kohtia. Tällä meillä sosiaalivaltion alasarjapaketiksi markkinoituun sopimukseen sisältyy säästöjen ohella myös lähes 10 miljardin kruunun työllisyys- ja koulutuspaketti. Sen mielenkiintoisimpiin kohtiin kuuluu paikallinen kehitystoiminta, jossa 200 miljoonan kruunun panostuksella on tarkoitus saada tällaisen toiminnan piiriin 20 000 työttöntä.

Työttömien aktiivisuuden lisääminen on mielestäni erittäin kannatettava periaate. Sen sijaan Relanderin raporttiin sisältyvä ajatus työttömyysturvan vastikkeellisuudesta on kyllä erittäin kyseenalainen. Se saattaisi helposti johtaa pysyvän halpatyövoimaluokan syntymiseen esimerkiksi julkisen sektorin vähiten arvostettuihin töihin.

Työttömyysturvamenoissakin voidaan säästää vaarantamatta työttömien toimeentuloa. Ed. Stenius-Kaukonen on tehnyt aloitteen työttömyyskassojen valtionosuuteen osoitettujen määrärahojen säästämisestä, mikä tapahtuisi luomalla 55 vuotta täyttäneiden palkansaajien ja yrittäjien määräaikainen luopumiseläkejärjestelmä. Yhteiskunnalle työttömyydestä aiheutuvien menojen säästöt ovat suuremmat kuin 55 vuotta täyttäneiden eläkemenot.

Ed. Stenius-Kaukonen esittää myös 900 miljoonan markan säästöä sairausvakuutuslain mukaisista takuusuorituksista, jotka esitetään katettaviksi työnantajien ja vakuutettujen sairausvakuutusmaksujen porrastuksella. Suomessa sairausvakuutuksen rahoitus Ruotsista poiketen on tapahtunut vakuutusmaksuilla. Valtion takuusuorituksiin on jouduttu vain työnantajamaksujen jatkuvien helpotusten vuoksi. Kun nyt Ruotsissakin ollaan siirtymässä budjettirahoituksesta vakuutusmaksuihin, olisi meilläkin syytä palata vakuutusmaksutuottojen nostamiseen.

Onkin mielenkiintoista, että siinä, missä meillä hallitus on julistanut uuden talouspolitiikan työnjaon integraation vaatimaksi välttämättö-

myydeksi, Ruotsissa hallitus, pääoppositiopuolue ja työmarkkinajärjestöt tekevät pitkäaikaisia ja laajoja yhteisiä sopimuksia koko yhteiskuntapolitiikan alueella. Sivumennen sanoen, eikö talouspolitiikan työnjakoon pitänyt muuten kuulua sen, että Suomen Pankki hoitaa raha- ja valuuttakurssipolitiikan? Valmisteltu rahalain muutos, jossa mahdollisuus päättää kellutuksen lopettamisesta annetaan hallitukselle, on valuuttakurssin politisoimista: vallan keskittämistä hallitukselle, joka ei sitä osaa käyttää, sekä ristiriitaista hallituksen ja Suomen Pankin omien työnjako-oppien kanssa.

Ruotsin talouspoliittinen paketti ei ole yksiselitteisesti ihastelemisen arvoisen. Sen sijaan oppia kannattaisi ottaa pyrkimyksestä yhteisten tavoitteiden asettamiseen ja neuvotteluasenteesta ratkaisujen löytämiseksi.

Pitkällä tähtäimellä tuottavuuden kohottaminen Suomen taloudessa on sekä työntekijöiden, työnantajien että koko kansantalouden etu. Tämän edun saaminen edellyttää, että siitä ovat osallisina kaikki osapuolet. Siksi työelämän sopimusjärjestelmän uudistaminen tai joustavuuden lisääminen työelämän säännöstössä ylipäänsä voi nojautua vain kaikkien osapuolten intressien tunnustamiseen ja pyrkimykseen sovittaa myös niitä yhteen.

Vasemmisto-oppositiota on aivan turha syyttää velkaelvytyksestä. Olemme esittäneet huomattavan määrän säästötoimia ja olemme valmiita esittämään niitä lisää. Toistan nyt esittämämme vaatimukset puolustusmäärärahojen supistamisesta yli 1,1 miljardilla markalla. Maatalouden tukimuotojen karsiminen ja tuen supistaminen ovat toki rakenteellisia säästöjä, joille on syytä antaa kohtuullinen siirtymäaikataulu, mutta alkuun on myös päästävä heti.

Säästöt eivät ole ainoa tapa supistaa valtiontalouden alijäämää. Toinen tapa on tulojen lisääminen. Pitkällä sihdillä tuloja voidaan lisätä vain saamalla kansantalous kasvuun ja veropohja laajenemaan. Lyhyellä tähtäimellä tarvitaan verorasituksen lisäämistä olemassa olevalla pohjalla. Ruotsissa peruutettiin pääomatulojen ja omaisuustulojen suunnitellut kevennykset ja ympäristöveroja lisättiin tuntuvasti. Olen varma siitä, että suomalaiset ymmärtävät oikeudenmukaisessa suhteessa tapahtuvan verotuksen kiristämisen, jos heillä on takeet siitä, että näin kerättävät varat käytetään tehokkaasti taloudellisen toimeliaisuuden ja työllisyyden parantamiseen eikä esimerkiksi vain pankkien pohjattomaan säkkiin.

Arvoisa puhemies! Muutaman sanan kerron Lapista, joka on oma maakuntani. Kuten tiedämme, Lappi on aina ollut kaikkein pahinta työttömyysaluetta, ja luonnollisesti tällaisen massatyöttömyyden aikana kaikkein pahimmin vaikeudet kärjistyvät juuri siellä. Työttömyysprosentti oli elokuussa vähän yli 20 ja alle 20:n se jäi enää niukin naukin ainoastaan kolmessa kunnassa. Synkimmissä kunnissa taas 30 prosentin hirmurajakaan ei enää ollut kaukana, esimerkiksi Kolarissa vain parin prosenttiyksikön päässä. Pahimmat ennusteet kertovat, että työttömien määrä tulee talvikautena nousemaan jopa 24 000:een ja työttömyysaste 25:n ja 30 prosentin välille.

Eri ammattiryhmissä luvut ovat jo nyt täysin luonnottomia. Esimerkiksi rakentajista on tällä hetkellä yli 40 prosenttia työttöminä ja luku näyttää nousevan päälle 70:n. Hirtehistä sanoa, että rakentajien osalta myönteisin on tilanne Utsjoella. Siellä tilanne ei enää huonone siitä yksinkertaisesta syystä, että Utsjoen rakentajat ovat joka ikinen tänään jo työttöminä. Kittilän rakentajistakin jo 79 prosenttia on vailla työtä. Maansiirtopuolella lääninyhdistyksen ilmoituksen mukaan kuorma-autot ovat olleet ajoissa tämän vuoden 8 ensimmäisen kuukauden aikana alle 50-prosenttisesti, ja taksat jopa 80 prosenttia alle tielaitoksen omajohtoisissa töissä käyttämästä hinnoittelusta. Siis 80 prosentin alennuksella ajetaan jostain hinnoittelusta, eli sekin aika, minkä ajoja on, täytyy ajaa lähinnä harrastuksen vuoksi. Niillä tuloilla ei kyllä kalliita ajoneuvoja ja muita kuluja makseta.

Nämä pari esimerkkiä jo osoittavat, että Lappin tilanne on äärimmäisen vaikea, puhumattaakaan siitä, mikä on pk-yritysten tilanne tai miten kohta joka kolmas nuori on vailla työtä. Mikäli julkinen sektori vielä pakotetaan rajuihin henkilösupistuksiin, voi Lappia uhata pahimmassa tapauksessa 1960-luvun lopun muuttoaalto. Silloin muutamista kunnista, esimerkiksi Sallasta, pakotettiin nuori vielä lisääntymiskykyinen väestö muuttamaan massoiittain työn perässä muualle. Silloisen tilanteen vakavuutta kuvanee parhaiten se, että esimerkiksi vuonna 1969 Ruotsissa syntyi sallalaisia lapsia enemmän kuin Sallassa.

Massamuuton uhasta puhuminen ei nytkään ole mitään kauhukuvien maalausta. Lapissa nimittäin on kuntia, joissa ei julkishallinnon työpaikkojen lisäksi ole juuri muuta työtä kuin matkailu, ja kun tiedämme, mikä matkailun tilanne on nyt, saattaa monella ihmisellä ainoana

vaihtoehtona olla edessään lähtö omasta maakunnastaan.

Arvoisa puhemies! Siksi ei Lapissakaan ole muuta vaihtoehtoa kuin elvytys. Yhteiskunnan on yksinkertaisesti täydellisen katastrofin välttämiseksi pakko lisätä rahaa työllistäviin hankkeisiin.

Herra puhemies! Parlamentarismien kannalta on täysin moitteetonta, että hallitus jatkaa työskentelyään, vaikka sitä kannattaisi koko Suomessa vain vähän yli 100 ihmistä, jos he kaikki sattuvat olemaan täällä eduskunnassa.

Kaikkien vastuullisten tahojen on aika tunnustaa, että Suomen kansantalous on nyt sellaisessa kriisissä, ettei helppoja ratkaisuja ole. Tämä koskee luonnollisesti myös oppositiotia. Hallituksen tulisi nyt puolestaan ymmärtää, että yhteinen kansallinen etu, kansalaisten etu, vaatii nöyrytystä tosiasioiden ja kriisin syvyyden edessä. Kriisin ratkaiseminen on mahdollista vain yhteisen tahdon avulla ottamalla neuvottelupöytään kaikki tarvittavat tahot. Kriisin voittamiseksi tarvitaan nyt kaikkia suomalaisia ja kaikkia intressitahoja. Kriisi on voitettavissa parhaiten yhteistyöllä, mutta yhteistyö on aikaansaataavissa vain siten, että sen tavoitteiden muotoilemiseen voivat osallistua kaikki.

Valitettavasti hallituksen valmiudet eivät täytä alkeellisimpiakaan yhteistyön edellytyksiä. Siksi, herra puhemies, kannatan myös ed. Kalliomäen esittämää perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa.

Edustajat Saapunki, Jansson ja Wahlström merkitään läsnä oleviksi.

Ed. M a l m : Herr talman, herra puhemies! Oppositionens senaste i raden av interpellationer är ett tragiskt bevis på att vi ännu är långt ifrån vad som kunde kallas en ny politisk kultur. Oppositionens uppgift är helt naturligt att föreslå alternativ och att eftersträva regeringsmakten, men när de yttre formerna blir alltför lättigenkännliga och taktiskt genomskinliga, möter oppositionen oundvikligen samma problem som regeringen sägs kämpa med, nämligen bristande förtroende.

Opposition sarjassa viimeisin välikysymys on traaginen osoitus siitä, että olemme kaukana uudeksi poliittiseksi kulttuuriksi kutsutusta ilmiöstä. Opposition tehtävä on tietysti esittää vaih-

toehtoja ja pyrkiä hallitusvaltaan, mutta ulkoisten muotojen käydessä liian helposti tunnistettaviksi ja taktisesti läpinäkyviksi oppositio kohtaa väistämättä saman ongelman, jonka kanssa hallituksen sanotaan painivan, uskottavuuden puutteen.

Den ekonomiska utvecklingen i vårt land är i dag splittrad. Å ena sidan har exporten och därmed industriproduktionen börjat växa snabbt på grund av den konkurrenskraftsförbättring, som åstadkoms genom devalveringen i november i fjol samt den påföljande noll-lösningen på arbetsmarknaden.

Å andra sidan fortsätter depressionen inom den slutna sektorn av ekonomin, det är byggnadssektorn, handeln, bank och försäkring. Den inhemska efterfrågan minskar kraftigt detta år på grund av hushållens minskade realinkomster samt på grund av det exceptionellt höga ränteläget. Detta innebär också, att arbetslösheten fortsättningsvis hålls på en hög nivå. Tillväxten sker inom den kapitaltunga sektorn av vår ekonomi.

På grund av den svåra obalansen i statsekonomi är det självklart, att finanspolitiken måste skärpas. Storleksordningen av de av finansministeriet skisserade planerna på nedskärningar i budgeten är riktig enligt svenska riksdagsgruppen, även om den politiska prioriteringen av nedskärningarna ännu måste göras. Det är väsentligt att nedskärningarna görs med urskillnad och det kan inte få göras såsom nu föreslås att man håller på att ta livet av en näring, nämligen lantbruket, genom de radikala nedskärningsbeslut som föreslogs. Detta innebär emellertid, att den inhemska efterfrågan ytterligare måste beskäras i och med att statens utgifter kommer att sänkas.

Därför måste man lätta på stramheten i penningpolitiken. Räntenivån i vårt land måste sänkas för att på det sättet stimulera den inhemska efterfrågan och speciellt investeringsverksamheten. Nu då marken flyter finns också förutsättningar för att sänka räntenivån, även med risk för att detta leder till en ytterligare försvagning av marken. Ett upprätthållande av markens värde med hög ränta betyder att trycket på valutan kommer att fortsätta också efter det att kursen slagits fast.

Tämän vuoksi tiukkaa rahapolitiikkaa on löysättävä. Maamme korkotasoa on alennettava kotimaisen kysynnän ja erityisesti investointitoiminnan elvyttämiseksi. Nyt markan kelluessa on

myös edellytyksiä laskea korkotasoa sekin vaara huomioon ottaen, että tämä johtaa markan edelleen heikkenemiseen. Markan arvon ylläpitäminen korkean koron avulla merkitsee paineen valuuttaan jatkuvan myös kurssin vahvistamisen jälkeen.

Det finns väl inte längre någon i vårt land som inte skulle anse arbetslösheten, och speciellt då ungdomsarbetslösheten, som snudd på nationell katastrof. Det skall heller inte stickas under stol med, att regeringen tagits på säng av den snabba utvecklingen och att den borde ha reagerat mycket snabbare. Men att påstå att regeringen skulle ha gått in för att medvetet godkänna arbetslösheten, som något slag av ekonomiskt-politiskt instrument, är nästan en beskylld för avsaknad av mänsklighet. Svenska riksdagsgruppen har inte i något skede diskuterat problematiken med sådana förtecken och vi kommer inte att acceptera en sådan politik. Vi har inte heller stött på sådana tankegångar i våra kontakter till de övriga regeringspartierna.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä toteaa pettyneenä, että oppositio on ns. Relanderin paperin osalta aktiivisesti vaikeuttamassa ehdotettujen toimenpiteiden toteuttamista. Asettamalla yhtäläisyysmerkin Relanderin ehdotusten ja oman varjobudjettinsa välille sosialidemokraatit yrittävät politisoida kysymyksen. Syntyy vaikutelma, että kyse onkin enemmän repimisestä kuin rakentamisesta. Näin on!

Itse kysymyksenasettelu välikysymyksessä osoittaa, että oppositio pitää tärkeämpänä poliittisten pisteiden keräämistä ennen kunnallista vaaleja kuin sen turvaamista, että mahdollisimman monet Relanderin ehdotuksista toteutetaan. Puhumalla vaalitaktiikasta oppositio osoittaa pelkäävänsä sitä, että hallituksen toimenpiteillä olisi myönteisiä vaikutuksia. Tämä jos mikä on vaalitaktiikkaa, ja tämän vaikutuksesta oppositio toimii omaa politiikkaansa vastaan. Ruotsin sosialidemokraatit tulevat saamaan huomattavasti enemmän kannatusta yhteistyöllään hallituksen kanssa.

I dagens svåra läge förväntar sig Finlands folk samarbete mellan partierna för att alla uppbyggande förslag skall kunna förverkligas oberoende av varifrån de kommer. Svenska riksdagsgruppen ser det nödvändigt med ett samarbete mellan regeringen och oppositionen för att lotsa landet ur den ekonomiska krisen. Nu gäller det

inte att hjälpa eller stjälpa någon. Nu handlar det om att rädda landet och rädda Finlands folk.

Svenska riksdagsgruppen kommer inte att använda energi på att längre fundera på, varför man först nu börjar skrida till åtgärder. Då regeringen har insett att den, av såväl praktiska som kompetensmässiga orsaker, behöver sakkunnighjälp utifrån för att komma vidare, är det något att glädja sig över. Detta är också den allmänna reaktionen, och det inger betydligt större hopp hos folket än kommunalvalet, som just på grund av det eviga taktikerandet kan komma att bli en katastrof i fråga om valdelta-gandet.

Oppositionen efterlyser i interpellationen konkreta åtgärder och linjebeslut. Svenska riksdagsgruppen håller med om att de konkreta förslagen, i form av propositioner, tilläggsbudget, ändringar i budgetförslaget för nästa år m.m., bör verkställas omgående. Vad däremot linjebesluten beträffar, har sådana fattats. Regeringen har föresatt sig att göra radikala nedskärningar i de offentliga utgifterna, och den vägen skapa utrymme för produktiv verksamhet. Detta strider inte på något sätt emot att existerande budgetmedel används på ett vettigare sätt, vilket t.ex. Relanders förslag går ut på.

Oppositio on pyrkinyt väittämään, etteivät selvitysmies Sailaksen ehdotukset julkisten menojen leikkaamiseksi ole yhdistettävissä Relanderin ehdottomaan aktiiviseen työllisyyspolitiikkaan.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että eduskunnan tulisi harkita mahdollisuuksia toteuttaa osa säästötoimenpiteitä joista on keskusteltu koskien vuosia 1994—1995, jo vuonna 1993 Relanderin papereiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Valmiutta on myös oltava keskustella budjetin tulopuolesta, kuten Ruotsissa tehtiin ennakkoluulottomasti. Jo pienet painopisteiden siirrot välillisen verotuksen suuntaan antavat hyviä tuloksia eikä niitä ole mahdoton toteuttaa sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Voi nimittäin osoittautua vaikeaksi rahoittaa pelkästään siirroilla niin suuria uudistuksia, joista itse asiassa on kyse.

Lisäksi on muistettava, että useat Relanderin ehdotuksista edellyttävät muutoksia työelämän säännöksiin. Toivottavasti myönteinen suhtautuminen Relanderin ehdotuksiin merkitsee myös valmiutta tältä osin.

Då det gäller övergången från en passiv till en mera aktiv sysselsättningspolitik, dvs ett flexibla-

re utnyttjande av såväl de kommunala sysselsättningsmedlen som dagpenningarna för arbetslösa, har det varit en del av regeringens vokabulär ända sedan den tillträdde. Oppositionen har dock konsekvent motsatt sig en uppluckring av sysselsättningsskyldigheten enligt den s.k. Lex Leppänen, trots att alla vid det här laget kan vara överens om att lagen inte skapat bestående arbetsplatser. Svenska riksdagsgruppen är däremot uppriktigt glad över, att det på oppositionshåll nu visats nytänkande vad gäller kravet på motprestationer till arbetslöshetsersättningarna. Här har rdm. Iivari och arbetspolitiska utskottets ordförande Lindroos föregått med gott exempel.

Svenska riksdagsgruppen upprepar sitt förslag om, att unga arbetslösa personer utan tidigare kontakt till arbetslivet som motprestation bör kunna utföra uppgifter inom skolan, hemvården, miljövården m.m., som dels lindrar de negativa effekterna av sparandet på ifrågavarande sektorer, dels fostrar ungdomen till insikt om förhållandet mellan prestation och ersättning. Direkta stöd till företagen skall i stor utsträckning kunna bindas till anställandet av unga arbetslösa, samt till finansiering av arbetspraktikplatser.

Svenska riksdagsgruppen anser det viktigt och riktigt att ge unga arbetslösa möjlighet till fortsatt utbildning. Alla prognoser talar för att vi ännu under 1990-talet kommer att ha behov av välutbildat folk i landet. Nu gäller det inte enbart att utbilda utan också att inrikta utbildningen på de områden där vi kan förväntas ha behov när konjunkturerna svänger uppåt. Då det gäller den högre utbildningen måste en del av de överförda sysselsättningsmedlen användas för deltidsanställning av nyutexaminerade i högskolor och forskningsinstitut. På yrkesutbildningssidan skall en kraftig satsning göras på läroavtalssystemet, som förblivit underutvecklat i Finland. Läroavtal ger så gott som alltid produktivitetsutdelning i framtiden.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä ja oikeana jatkokoulutusmahdollisuuden antamista nuorille työttömille. Kaikki ennusteet viittaavat siihen, että me tarvitsemme vielä 1990-luvulla hyvin koulutettuja ihmisiä maassamme. Nyt kyse ei ole pelkästään kouluttamisesta, vaan koulutuksen suuntaamisesta aloille, joilla on odotettavissa työvoiman tarvetta suhdanteiden kääntyessä nousuun. Korkeakoulutuksessa osa siirtävistä työllisyysvaroista on käytettävä vasta-

valmistuneiden osa-aikaiseen palkkaamiseen korkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin. Ammatikoulutuspuolella on panostettava voimakkaasti oppisopimusjärjestelmään, jota ei ole kehitetty Suomessa. Oppisopimukset antavat lähes aina tuotannollisia tuloksia tulevaisuudessa.

Utredningsmännen Sailas och Relanders och minister Tuomistos förslag skall därför ses som möjliga procedurer för att förverkliga regeringens linje. Förslagen måste sammanjämkas, och här har oppositionen en unik möjlighet att vara med och skapa en socialt acceptabel helhet, som i snabb ordning kan godkännas i riksdagen. Om man delar på ansvaret, delar man också på erkännandet. Det här tycks vara svårt att tro på i politiken, men nu då Finlands folk ber att vi för en gångs skull skall övervinna oss själva, låt oss inte göra folket besviket.

Puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä yhtyy puhemiesen ehdotukseen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Svenska riksdagsgruppen förenar sig med talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Suomi on taloudellisen kuilun partaalla. Miltei jokaisen suomalaisen kalloon on iskostunut tietoisuus siitä, että maassa on noin 400 000 työtöntä. Tämän järkyttävän todellisuuden edessä hallitus on ollut avuton. Se ei ole saanut aikaan kunnollista ohjelmaa työllisyystilanteen parantamiseksi. Hallitus on paennut vastuuta vetoamalla siihen, ettei sen linjalle ole vaihtoehtoja, mutta tämä näkemys on epärehellinen. Hallituksen linjalle on olemassa realistisesti toteutettavia vaihtoehtoja.

Maamme taloudellinen tilanne on masentava. Suomi velkaantuu ennätysvauhdilla, eikä tuota vauhtia enää saa kiihdyttää. Korot ovat korkeat, ja yritykset kamppailevat selviytymismahdollisuuksista. Hallitus ei ole pystynyt käynnistämään toimia, joilla yritysten saama julkinen rahoitus hoidettaisiin yhden pätevän kanavan kautta. Yleisen luottamuksen herättämiseen hallitus ei ole myöskään pystynyt, eivätkä sen esittämät säästöt kohdistu oikeudenmukaisella tavalla.

Vihreät katsovat, että synkkänä syksynä 1992 on käynnistettävä pikaiset toimet työllisyystilanteen parantamiseksi. Ehdotuksia ekologisen

työllistämisen harjoittamiseksi vihreät ovat tehneet runsaasti koko sen ajan, kun nykyinen hallitus on toiminut, mutta valitettavasti viesti ei ole mennyt perille. Vihreän työllisyyspolitiikan lähtökohtana on talouden muuttaminen ottamaan huomioon luonnonverojen rajallisuus ja ympäristön saastuttamisen aiheuttamat haitat. Vihreä työllisyyspolitiikka pyrkii siis sopusointuun luonnon ihmiskunnalle antamien reunaehdojen kanssa. Näihin tavoitteisiin vihreät pyrkivät talouden rakenteita muuttamalla lainsäädännöllisin keinoin mm. siten, että jätteiden kierrätys ja uusioraaka-aineen hyödyntäminen tulisivat nykyistä kannattavammiksi ja uusiutuvia energiavaroja kannattaisi hyödyntää nykyistä tehokkaammin.

Kattavalla ympäristövero- ja -maksujärjestelmällä voidaan saada aikaan talouden rakenne-muutos, jonka myötä esimerkiksi kierrätys ja puuenergian käyttö eivät tarvitsisi julkista rahoitusta, vaan tulisivat muutenkin kannattaviksi toiminnoiksi. Ympäristöveroja ei tule pitää piilotukena, vaan pikemminkin nykyistä puutteellista ympäristövero- ja -maksujärjestelmää voidaan pitää tukena epäekologiselle jätehuollolle ja energiapolitiikalle. Hallituksen esittämiä veroja, joita se itse kutsuu ympäristöveroiksi, voidaan pitää vain epätoivoina rahoitusvajeen paikkailuyrityksinä. Vihreät ovat esittäneet, että vuonna 1993 ympäristöverojen ja -maksujen määrää kartutettaisiin 5 miljardilla markalla. Tästä tuotosta puolet tulisi käyttää työnantajan sosiaaliturvamaksujen alentamiseen. Näiden toimien yhteisvaikutuksesta työn teettäminen tulisi suhteellisesti ja absoluuttisesti edullisemmaksi sekä saastuttaminen ja luonnonvarojen tuhlaus kalliimmaksi.

Siirtyminen kierrättävään talouteen edellyttää, että uusioraaka-aineen käyttö tulee nykyistä edullisemmaksi. Koska uusioraaka-aineen hyödyntäminen on työvaltaista, tulisi työn hinnan laskea ja vastaavasti uuden kierrättämättömän raaka-aineen hinnan nousta, jotta kierrätys kannattaisi. Vihreä veromalli on vastaus tähän ongelmaan.

Jätteiden kierrättäminen työllistää enemmän kuin jätteiden haaskaaminen. Innovaatioiden myötä voidaan yhä suurempi osa jätteistä ottaa kannattavalla tavalla talteen, mikä saattaa lisätä kierrätykseen tarvittavien työpaikkojen määrää. Kierrätyksen työllisyyttä parantava vaikutusta on käytännössä selvitetty puutteellisesti, mikä kuvanee hyvin viranomaisten ja hallituksen rajoittunutta kokonaisuuksien tajua. Kierrätyk-

sen työllisyysvaikutuksia ei ole pidetty olennaisena taloudellisena kysymyksenä.

Jätteiden vuotuinen kokonaiskertymä Suomessa on 65—70 miljoonaa tonnia. Teollisuuden jätteistä hyödynnetään noin puolet ja kaivostöiden jätteistä noin kymmenesosa. Kaiken kaikkiaan yli 80 prosenttia Suomen yhdyskuntajätteistä kulkeutuu kaatopaikalle, ja kaatopaikkakäsittelyn hinta on noin 3,5 miljardia markkaa. Mikäli esimerkiksi suomalainen yhdyskuntajätehuolto kierrättäisi nykyistä tehokkaammin, jäisi suurin osa kaatopaikkakuluista käytettäväksi jätteiden lajittelu- ja kierrätystyöhön. Tällä rahalla saataisiin työllistetyksi vuodessa yli 20 000 ihmistä. Jos säästyvät työttömyyskorvauskulut käytettäisiin työllistämiseen kierrätyksessä, saataisiin aikaan lisäksi runsaat 6 000 työpaikkaa.

Mikäli samaa mallia sovellettaisiin kaikkeen hyödyntämättömään jätteeseen, syntyisi 60 000—80 000 työpaikkaa. Laskelmat ovat vain viitteellisiä. Ne ovat ongelmallisia sikäli, että käytettävissä ei ole välttämättömiä tietoja siitä, riittäisikö tuo työ määrä toimivan kierrätysjärjestelmän toteuttamiseen. Toisaalta laskelmassa ei ole otettu huomioon esimerkiksi velvoitetöylyllistämisen mahdollisuuksia. Pelkkien kierrätyskeskusten toiminnan laajentaminen lisäisi työpaikkojen määrää. Jos otetaan lähtökohdaksi Kokkolassa toimivan kierrätyskeskuksen henkilökunnan määrän ja kaupungin väestömäärän suhde, kattava suomalainen kierrätysjärjestelmä työllistäisi noin 10 000 henkeä.

Energiaverotuksella on ratkaiseva merkitys siinä, missä määrin uusiutuvia energiavaroja kannattaa hyödyntää. Kaikkein ratkaisevimmin energiaverotus vaikuttaa Suomessa puun energiakäytön yleistymiseen tai yleistymättömyyteen. Hiilidioksidiverolla, joka on 8-kertainen hallituksen esittämään nähden eli 40 penniä hiilikiloa kohti, voidaan tehdä puun hyödyntäminen energialähteenä kannattavaksi.

Tänä syksynä ilmestyneessä tutkimuksessaan Metsäntutkimuslaitos esittää puun energiakäytön lisäämistä. Metlan keräämien tietojen mukaan voitaisiin pienpuuta ja päätehakkuualojen hakkuutähdettä hyödyntää 10 miljoonaa kuutiota enemmän kuin nykyisin. Laskelmien mukaan puun energiakäytön lisäys synnyttäisi suoraan ja välillisesti 15 000—20 000 työpaikkaa ja korvaisi fossiilisia polttoaineita lähes 2:ta miljoonaa öljytonnia vastaavan määrän. Metlan laskelmat eivät kuitenkaan ole edes radikaalein esitys laajentaa puun käyttöä energian tuotannossa.

Kuluvana syksynä on näyttänyt siltä, että viidettä ydinvoimalaa pidetään yhä avoimemmin ihmeläkkeenä Suomen työllisyystilanteen parantamiseksi. Sekä työnantajapuolen että palansaajien keskusjärjestöt ovat kaivanneet nopeaa ydinvoimalapäätöstä. Osin tätä ratkaisua on pidetty vahvana symbolina, joka palauttaa uskon suomalaiseen taloudelliseen kasvuun. Verrattuna puun energiakäyttöön ydinvoima ei ole työvaltaista ja sen aikaansaamat työpaikat ovat lähinnä väliaikaisia, kuten myös mahdollisen Vuotoksen altaan rakentamisen edellyttämät työpaikat. (Ed. Rinne: Ydinjätteiden säilyttäminen on pitkäaikaista!) — Epäilemättä niinkin. Mutta ei työvaltaista!

Uusiutuviin energiavaroihin pohjautuva energiapolitiikka tarjoaisi uusia työpaikkoja muualakin kuin puun hyödyntämisessä. Tutkimus- ja tuotekehittelytyön vuoksi tuuli- ja aurinkoenergiatekniikat ovat kehittyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana ratkaisevasti. Suomalaiset ovat pystyneet etenemään tällä alalla erinomaisesti. Alan tutkimus- ja kehittelytyön avulla voidaan luoda Suomeen uutta tietotaitoa ja paljon uusia työpaikkoja. Vastaavalla tavalla Suomi voi hyödyntää ympäristöteknologista osaamista ja luoda tuolle sektorille työpaikkoja. Jatkossa onkin huolehdittava uusiutuvien energiavarojen ja ympäristöteknologian tutkimuksen ja hyödyntämisen rahoitustuesta.

Vihreiden mielestä julkisin varoin voidaan edistää työllisyyttä aikaistamalla yleishyödyllisiksi katsottavia investointeja, jolloin saadaan aikaan uusia työpaikkoja. Työllistämisen nimissä ei kuitenkaan tule syyllistyä hukkainvestointeihin ja niiden myötä tuhlaukseen. Hankkeita, joita kannattaa erityisesti tukea myös työllisyysistä ovat, kuten jo mainitsin: kierrätystä, jätteiden hyötykäyttöä ja puun energiakäyttöä lisäävät investoinnit; rataverkon parantaminen ja raideliikenteen edistäminen; asuntojen ja vanhojen rakennusten peruserustuksen parantaminen; sekä asuntojen rakentaminen.

Energiaverotuksen uudistaminen vihreiden ehdottamalla tavalla tekee raideliikenteestä tie liikenteeseen nähden nykyistä kilpailukykyisemmän. Jotta raideliikenne olisi kilpailukykyisempi matkustajaliikenteessä, tulisi pitkän matkan liikenteen matkustusaikoja saada lyhennetyiksi nykyisestä. Toisaalta jotta olemassa olevaa verkostoa hyödynnettäisiin mahdollisimman tehokkaasti, tulisi paikallisliikenteenkin olla toimiva. Valtionrautatiet näyttää unohtaneen jälkimmäisen tavoitteen muualla paitsi pääkaupunkiseu-

dulla. Myös yhä suurempi osa tavarakuljetuksista tulisi siirtää rekoista raiteille.

Mainitut liikennepoliittiset tavoitteet edellyttäisivät rataverkon kireellistä vahvistamista ja valtion raideliikenneinvestointien lisäämistä. Uusina raideliikennehankkeina olisi pikaisesti lähdettävä toteuttamaan kansainvälisessä käytössä olevaa nopeakulkuista Pietarin ratayhteyttä, Savon rataa, Vuosaaren mettoa ja Murmanskin rataa, jolla voitaisiin luoda Lappiin pitkäaikaisia työpaikkoja. Vihreät ehdottivat raideliikenneinvestointien nostamista yhteensä 240 miljoonalla markalla vuodeksi 1993. Vastaavasti vihreiden mielestä moottoritiehankkeista voitaisiin vähentää 500 miljoonaa markkaa.

Toimivat vuokra-asuntomarkkinat ovat edellytys työvoiman liikkuvuudelle erityisesti noususuhdanteen aikana. Vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentaminen aikana, jolloin rakentamiskustannukset ovat alhaisimmillaan, on järkevää asuntopolitiikkaa, jolla saadaan työttömyyttä vähentymään selvästi. Vastaavasti nyt on myös järkevää sijoittaa olemassa olevien kiinteistöjen huoltoon, jotta ne säilyisivät viihtyisinä ja asumiskelpoisina mahdollisimman pitkään. Esimerkiksi monet 1970-luvulla rakennetut lähiöt tarvitsevat kiireellistä kunnostamista. Myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnostaminen on edullisinta toteuttaa laman aikana, jolloin korjauskustannukset pysyvät kohtuullisina.

Arvoisa puhemies! Taloudellisen laman keskeiset syyt olivat neuvostokaupan romahtaminen ja se, että suomalaista työtä ja osaamista ei ollut kehitetty tarpeeksi selviämään yhä rankemmaksi käyneestä kilpailusta. Koulutuksen avulla voidaan kehittää maamme työvoiman ammattitaitoa ja siten kansainvälistä kilpailukykyä. Työllisyyslaissa on kohtia, jotka estävät työtöntä toimimasta ja kehittämästä itseään. Lakia tulisiikin muuttaa siten, että työttömällä olisi mahdollisuus opiskeluun menettämättä työttömyyskorvausta.

Nuorisotyöttömyys on vakava ongelma, johon viranomaiset ovat toistaiseksi esittäneet ja etsineet vain kalpeita ratkaisuja. Nuorille on pikaisesti järjestettävä työ- ja erityisesti koulutuspaikkoja, jotta he eivät menettäisi uskoa tulevaisuuteen. Lisää koulutuspaikkoja ammatillisissa oppilaitoksissa olisi suunnattava tulevaisuuden aloille, ei taantuville sektoreille.

Oppisopimuskoulutus tarjoaa etenemisväylän myös niille nuorille, jotka ovat käytännöllisesti eivätkä teoreettisesti suuntautuneita. Oppisopi-

muskoulutukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, mikäli todella halutaan vähentää nuorisotyöttömyyttä. Sopimuksia tulisi voida väljentää esimerkiksi siten, että useiden työnantajien palveluksessa suoritettuja työjaksoja voidaan hyväksyä osaksi oppisopimusta. Alle 20-vuotiaiden minimipalkkoja oppisopimuksessa voitaisiin laskea, mikäli tällä tavoin taattaisiin yhä useammalle nuorelle etenemisväylä.

Elokuussa ilmestyi työministeriön valmistelma nuorisotyöllisyysryhmän muistio, jossa on konkreettisia ehdotuksia nuorten työllisyystilanteen parantamiseksi. Ihmetystä herättää lähinnä se, miksei työryhmää koottu jo vuotta aikaisemmin. Hämmennystä herättävää on myös hallituksen tempoileva koulutuspolitiikka, jonka viimeisiä hedelmiä olemme voineet katsella tämän päivän lehdistä. Oikean suuntaisesti hallitus on eilen esittänyt muun muassa, että nuorille tarjotaisiin 27 000 uutta koulutuspaikkaa. Mutta miksi ihmeessä hallitus on niin toimintakyvytön, että se tekee tämän esityksen vasta, kun uusi lukuvuosi eri oppilaitoksissa on käynnistynyt? Hallitus näyttää olevan niin populistinen, että se haluaa jopa työttömien nuorten kärsimyksen hinnalla tehdä esityksensä sopivasti ennen kunnallisvaaleja eikä silloin, kun tämän lukuvuoden opintosuunnitelmiin olisi voitu ajoissa vaikuttaa.

Arvoisa puhemies! Keskusteltaessa työttömyyden vaikutuksista Suomeen vuonna 1992 ei tule keskittyä pelkästään taloudellisiin vaikutuksiin. On syytä miettiä työttömyyden sosiaalisia ja psyykkisiä vaikutuksia, miten työttömät kohtaa- vat arkipäivänsä ja miten heihin suhtaudutaan. Kaikin keinoin on pyrittävä siihen, että työttömyys ei johda syrjäytymiseen. Toimettomuus on monen työttömän suurin ongelma toimeentulokysymyksen lisäksi. Joillekuille toimettomuus on jopa polttavampi pulma kuin huoli taloudellisesta toimeentulosta. Työttömyyden kasvaessa myös mielenterveysongelmat lisääntyvät.

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta rakennettiin pitkälti työssäkäyvien ihmisten yhteiskunnaksi. Työn ulkopuolella eläviä aikuisia ihmisiä on pidetty kummajaisina. Nyt heitä on työttöminä 400 000. Yhteiskunta on järjestänyt heitä varten suhteellisen vähän erityispalveluita ja tekemisen mahdollisuuksia. Kirjasto ja työväenopisto ovat ilmaisia tai edullisia palveluita, mutta kaikki palkkatyön ulkopuolella elävät eivät ole kiinnostuneita kirjastosta tai työväenopistosta. Kunnat eivät yleensä tarjoa asukkaille mahdollisuuksia työskennellä vaikkapa työpajoissa, joissa voisi harjoittaa kätten taito-

ja. Kotiteollisuusyhdistykset tarjoavat tähän mahdollisuuden yleensä käsityöaseman muodossa.

Mutta mitä tekee raavas viisikymppinen mies, joka on jäänyt työttömäksi ja jota kirjavisuus ei kiinnosta? Sen sijaan että kunnat karsivat palveluitaan, tulisi niiden hyödyntää olemassa olevia kiinteistöjään ja tilojaan siten, että työttömät voisivat toimia niissä vaikkapa perustamalla työpajoja, jotka hyödyntävät olemassa olevaa kalustoa.

Lainsäädäntöä tulisi voida arvioida uudelleen määritelmän ”olla työmarkkinoiden käytettävissä” osalta. Työttömyys ei saisi olla tekemisen este eikä työvoimabyrokratian tulisi kannustaa ketään käpertymään toimeettomuuden ja toivotomuuden tilaan. Suomessa riittää töitä, mutta näille töille ei välttämättä riitä palkan maksajia. Ilman että työn menettää työttömyyskorvauksensa hänen tulisi ehdottomasti sallia oikeus esimerkiksi vapaaehtoiseen auttamistyöhön vanhainkodeissa, päiväkodeissa ja sairaaloissa. Tämä on ala, jossa ei juuri ole ollutkaan ongelmia. Lisäksi tällaista työtä tulisi voida tehdä yleishyödyllistä tarkoitusta varten järjestettävissä talkoissa ja osallistumalla vapaaehtoisena kehitysyhteistyötehtäviin. Työvoimaviranomaiset ottavat hanakasti työttömyyskorvauksen pois jokaiselta työttömältä, joka osoittaa pienintäkään toimintatarmoa. Jotta työttömän arki ei olisi pelkkää toimeettomuutta, tulisi työministeriön täsmentää viranomaisille uudenlaista määritelmää käsitteestä ”olla työmarkkinoiden käytettävissä” ja sallia työttömälle mm. edellä mainittu osallistuminen.

Arvoisa puhemies! Maamme hallitus on ulkomaankaupan harjoittamisessa valinnut yhden suunnan: lännen. Epäilemättä kauppasuhteet läntiseen Eurooppaan ovatkin Suomelle elintärkeitä, mutta valitettavasti suuntautuminen länteen on tapahtunut tavalla, joka on yksipuolistanut Suomen ulkomaankaupan tulevaisuuden mahdollisuuksia. Hallitus näyttää unohtaneen, että huolimatta Neuvostoliiton hajoamisesta elämä jatkuu Venäjällä. Venäjän poliittiset olot ovat epävakaiset, ja maan talous on nykyisin heikko. Tästä huolimatta maahan virtaa ulkomaisia yrittäjiä ja sijoittajia. Suomalaisia ei noissa joukoissa juuri näy. Käytännössä Suomi on päivä päivältä menettämässä niitä mahdollisuuksia, joita maantieteellinen sijaintimme, aiemmat kauppasuhteet ja suomalaisten kohtuullisen hyvä venäjätaito olisivat mahdollistaneet. Mikäli hallitus ei ryhdy pikaisiin toimiin idän-

kaupan elvyttämiseksi, viimeisetkin mahdollisuudet menetetään.

Niin itäisten kuin läntistenkin kauppasuhteiden kannalta olisi tärkeää, että suomalaiset kehittäisivät markkinointitaitojaan. Vähintään yhtä tärkeää on, että suomalaiset pystyisivät etenemään uudessa tuotekehittelyssä. Kumpikin edellä mainittu ala tarvitsisi valtiovallan tukea. Esimerkiksi yrittäjien markkinointikoulutukseen tulisi saada uutta pontta. Valitettavasti molemmat alat ovat jääneet hallituksen linjanveidoissa taustalle.

Arvoisa puhemies! Kuultuani hallituksen vastauksen ehdotan vihreän eduskuntaryhmän kantana seuraavan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon:

”Hallitus on laiminlyönyt työllisyyden parantamisen kansallisten voimavarojen avulla;

hallitus on kieltäytynyt edes harkitsemasta sellaista verotuksen rakenteen uudistamista, joka tukisi työllistämistä;

hallitus ei ole huolehtinut suomalaisen työn markkinoinnista ja tuotekehittelystä;

hallitus ei ole toiminut yrittäjyyden kannustamiseksi;

energiapolitiikkaa ei ole suunnattu maamme uusiutuviin luonnonvaroihin pohjautuvaksi;

hallitus ei ole osannut edes harkita kierrätykseen perustuvia monipuolisia työllistämistoimia;

hallitus tarjoaa koulutusta työttömyyden torjumiseksi vasta, kun lukuvuosi on jo alkanut;

hallitus ei halua huolehtia maan tasapuolisuudesta kehittämisestä parantamalla rataverkostoa;

hallitus ei ole pyrkinyt lieventämään määrätietoisesti asuntotuotannon lamaa tukemalla vuokra-asuntotuotantoa ja asuntojen perusparantamista;

hallitus on painottanut ulkomaankaupassa vain läntistä vientiä, jolloin Suomen loputkin asemat idänkaupassa menetetään,

joten hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta,

ja eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.”

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Noin seitsemän kuukautta sitten käytiin eduskunnassa välikysymyskeskustelu samasta asiasta. Työllisyystilanne ei ole keskustelun jälkeen parantunut, vaan entisestään huonontunut. Tosin aivan

tuoreimmat luvut ovat hieman edellisiä lukuja paremmat. Väläkysymys koskee yhteiskunnan vakavimpia asioita, ja kaikki tahot odottavat nopeita toimenpiteitä.

Kristillisessä liitossa olemme useammassa yhteydessä ihmetelleet, miten on mahdollista, että Suomessa työttömyysluvut ylittävät Euroopan tason lähes 50 prosentilla. Perinteisesti olemme Suomessa ja Pohjoismaissa panostaneet erityisesti työllisyyteen ja työttömyysluvut täällä ovat yleensä olleet vain puolet Euroopan tasosta. Syystäkin herää kysymys, mitä maassamme on tapahtunut. Emmekö me enää aseta hyvää työllisyystilannetta tavoitteittemme kärkeen? Mielestämme korkea hyvinvointi Pohjoismaissa perustuu nimenomaan työhön eli myös korkeaan työllisyystilanteeseen.

Työttömyydestä kärsivät kaikki, mutta työtön tietenkin ylivoimaisesti eniten. Perustellusti ihmetellään, miten yhteiskunnalla on varaa ylläpitää järjestelmää, jossa kannattaa pitää 15 prosenttia työvoimasta toimeettomana ja maksaa siitä lähes 25 miljardia markkaa vuodessa, mistä summasta varsinaisen työttömyysrahan osuus on noin 15 miljardia markkaa. Tällainen järjestelmä saattaa vielä toimia työttömyyden ollessa muutaman prosentin suuruinen, mutta korkeaa työttömyysastetta yksikään yhteiskunta ei kauan kestä.

Yhteiskuntamme näyttää olevan melko voimaton yrittäessään järjestää työttömille mielekästä työtä. Julkisen sektorin puolelta löytyy kuitenkin aloja, joilla tarvittaisiin lisää työvoimaa. Työt eivät yhteiskunnasta koskaan lopu. Uskomme myös, että valtaosa työttömistä olisi valmiita tekemään työttömyyspäivärahaa vastaan työtä.

Maatamme ja kansantalouttamme jo kolme vuotta koetellut korkea markkinakorko puree yhä kipeämmin. Lainaa kysyvät ainoastaan ne, joiden on pakko sitä ottaa. Investointeihin lainaa ei juuri kysytä. Korkotukiluottoja myönnetään, mutta niitä ei aina voi käyttää, koska 12,5 prosentin lainoja ei löydy ja on paljon korkotukiluottoja, mitä ei myönnetä korkeampikorkoisiin lainoihin. Eli vaikka myönteinen korkotuki päätös on saatu, sitä ei voi käyttää. Tiedän, että tämä koskee ennen kaikkea asuntotuotantoa. Yritystoiminnasta en tiedä, mikä on tarkka prosentti. Soitin kauppa- ja teollisuusministeriöön muutama tunti sitten. Puhelu yhdistettiin kahdeksalle henkilölle, kukaan ei osannut vastata. Sitten siirrettiin Keralle kolmelle neljälle. Neljäs lupasi soittaa ja soitti sitten tunnin kuluttua ja

ilmoitti, että ei ole asiasta aivan varma, mutta Kuopiosta löytyisi kyllä vastaus tuohon kysymykseen. En ole vielä kerinnyt sinne soittaa. (Ed. Vähänäkki: Pistä oma ministeri töihin!) — Ehkä hän tietää, mutta kun minä ajattelin, että kysyn asiantuntijoilta.

Pankitkin voivat huonosti, kun uutta lainaa ei kysytä ja nykyisillä asiakkailta on maksuvaikeuksia. Järjestelemättömiä luottoja alkaa olla jo yli 50 miljardin markan edestä. Tilanne näyttää todella vaikealta samanaikaisesti, kun uskoa Suomen markkaan ei tahdo löytyä. Meitä ei vähääkään lohduta se, että monissa muissa Euroopan maissa on saman kaltaisia ongelmia, mutta meitä huolestuttaa se, ettemme tästä maasta löydä niin paljon yhteishenkeä, että voisimme pahimmat ongelmat eliminoida.

Yleisesti väitetään, että korkea korko johtuu riskilisästä, joka on Suomen markkaan lisättävä, jotta raha pysyisi Suomessa. Varmasti tällä on merkitystä. Mutta aivan viime päivinä on myös liikkunut sellaisia huhuja, että vahvat maat ovat päättäneet nujertaa heikot valuutat riippumatta maan omista toimenpiteistä. Tähän väitteeseen on kuitenkin suhtauduttava hyvin varauksellisesti. Muttei savua ilman tulta. Markkinat ovat hyvin herkat, ja huhujen levittämällä näyttää olevan yllättävän suuri vaikutus ihmisten käyttäytymiseen.

Valuuttavirtaus Suomesta syyskuun alussa oli osittain seuraus huhusta markan tulevasta devaluumisesta ja kehotuksesta yrityksille terminoida valuuttavelkansa ja -saatavansa. Hyväksyttävää on vielä se, kun yrityksessä oma-aloitteisesti siihen ryhdytään, mutta se, että pankeista lähtee tällaisia kehotuksia, on täysin tuomittavaa. Yhteiskunnan tukea nauttivat pankit toimivat kansantalouden, hallituksen ja koko eduskunnan asettamien etujen vastaisesti.

Istuvan hallituksen kuin myös edellisen hallituksen suurimpia ongelmia oli ja on korkea markkinakorko. Tämä hallitus on eri toimenpiteillä yrittänyt vaikuttaa siihen. Keväällä 1991 annettiin 7 miljardin markan elvytyspaketti elinkeinoelämälle. Vähän sen jälkeen markka sidottiin yksipuolisella päätöksellä ecuun. Molemmat toimenpiteet vaikuttivat korkokantaan, mutta vaikutus jäi varsin lyhyeksi. Pakkodevalvaation ja tiukan budjetin myönteiset vaikutukset korkokantaan jäivät myös varsin lyhyiksi.

Tämän kevään paineet purettiin hetkeksi muiden Euroopan keskuspankkien kanssa tekemällä valuuttojen tukisopimus. Ja kesällä saim-

me kuulla jymyutisen, kun Suomen Pankki monen muun keskuspankin ohella tuki dollaria. Hallitus teki kesällä myös päätöksen julkisten menojen rajusta leikkaamisesta valtiontalouden tasapainoon saattamiseksi.

Viestit tulevasta pääomatuloverosta ja lähes täydellinen rajojen avaaminen ulkomaisille investoinneille eivät vakuuttaneet markkinavoiimia, vaan korkeasta korosta huolimatta valuutan ulosvirtaus jatkui. Apua ei kuitenkaan enää toista kertaa löytynyt muilta keskuspankeilta.

Olemme nyt uudessa tilanteessa, ja meidän pitäisi ottaa oppia virheistämme. Edellä lueteltuja toimenpiteitä ei ole eduskunnassa ainakaan suuresti moitittu. Ne eivät kuitenkaan ole olleet riittäviä, emmekä ole kaikkien näiden päätösten takana seisonet. Esimerkiksi talousvaliokunnan mietinnössä n:o 8 vuodelta 1991 koskien rahan lain muuttamista ja markan sitomista ecuun todetaan yksimielisesti, että kansantalouden tervehdyttäminen ja vakaa valuuttapolitiikka edellyttävät maltillisen hinta- ja tulopolitiikan harjoittamista, julkisten menojen kasvun pysäyttämistä, hallinnollisten menojen leikkaamista jne. Näin me olemme siis todenneet ja sen pohjalta myös tehneet päätöksen, mutta olemmeko me käytännössä näitten periaatteiden mukaisesti toimineet? Joudumme toteamaan, ettemme ole onnistuneet harjoittamaan sellaista politiikkaa, jota talousvaliokunta edellytti. Syytä olisi myös kysyä, olemmeko me kaikki halunneet sellaista harjoittaa vai onko se ollut ainoastaan suun tuntuusta, kun näin olemme päättäneet.

Markan ecuun sitomisen vaikutuksista pitäisi myös ottaa oppia, kun keskustellaan yhteisestä valuutasta. Yhteinen valuutta edellyttäisi Suomen kannalta, että täällä harjoitettaisiin vähintään yhtä tehokasta talouspolitiikkaa kuin muissa maissa. Mikäli siinä epäonnistutaan, jäädään auttamattomasti jälkeen, eikä tilannetta voi korjata korko- eikä valuuttapolitiikalla. Tämän jo sinänsä pitäisi hillitä puheita yhteiseen valuuttaan siirtymisestä.

Niin kuin edellä ja monessa muussakin yhteydessä olemme todenneet, on välttämätöntä ryhtyä sellaisiin toimiin, joilla on markkinakorkoa alentava vaikutus. Jos me kaikki tuntisimme vähän enemmän vastuuta maan taloudesta ja välillisesti lähimmäisestämme, löytyisi yksimielisyyttä ongelmien ratkaisemiseksi. (Ed. Gustafsson: Eivät markkinavoimat tunne vastuuta!) — Markkinavoimista meidän ei tarvitse välittää, kun itse tuntemme riittävän paljon vastuuta. (Välihuutoja sos.dem. ryhmästä) — Ollaan yksi-

mielisiä, ja pian saatte kuulla, miten markkinavoimat ovat joskus myös totelleet.

Emme tällä hetkellä tiedä, miten Ruotsi onnistuu taistelussaan vakaan kruunun puolesta. Emmehän? Emme tiedä. Mutta ruotsalaisten poliittikkojen päättäväisyydestä ja yksituumaisuudesta olisi paljon opittavaa. (Ed. Rinne: Markkinavoimat ovat mammonaa!) — Katsotaan, jos ne pärjäävät. — Jos Ruotsi yrityksessään onnistuu, siirtyy kruunu Euroopan vahvimpien valuuttojen joukkoon ja Ruotsin talous ja sen talouspolitiikka Euroopan luotettavimpien talousmaiden joukkoon. Näin olisi voinut käydä myöskin meillä, jos me olisimme olleet yksimielisiä.

Aivan yhtä suurista intresseistä oli kysymys, kun maamme hallitus yksin joutui taistelemaan talousetujemme puolesta. Paljon olemme jo menettäneet, mutta paljon on vielä pelastettavissa, ja nyt tarvitaan sitä paljon peräänkuulutettua talvisodan henkeä. Jokaisen pitää olla valmis luopumaan omasta edustaan yhteisen hyväksi, jotta taloutemme saataisiin terveille pohjalle. Tämä ei saa olla fraasi, vaan näyttöjä pitää käytännön toimenpiteiden muodossa näkyä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä sisällyttää saneeraus- ja elvytyspakettiin myös tulojen lisäämistä. Tulevasta pääomatuloveroprosentista pitää voida keskustella, muusta kun vain 25 prosentin verosta. Palautettakoon mieleen, että Ruotsissa vastaava prosentti on 30 ja Norjassa 28. Valtion verotulojen lisäämistä muutamalla miljardilla ei pitäisi yksioikaisesti sulkea keskusteluista pois.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on valmis tukemaan kaikkia niitä pieniäkin toimia, joilla on yleiseen korkokantaan alentava vaikutus. Vaikkakin eduskunta on juuri hyväksymässä uuden verovapaan 36 kuukauden talletustilin, pidämme tärkeänä hakea edelleen uusia ratkaisuja alemman korkokannan saamiseksi. Pankkien kannattavuutta voitaisiin parantaa tekemällä pankkien ottolainaus edullisemmaksi, ja esimerkiksi jo käyttelytilien verovapaan rajan alentaminen 2 prosentilla parantaisi pankkien kannattavuutta merkittäväällä tavalla.

Markkinakorkoisilta tileiltä siirtyisi huomattavia summia, mikäli olisi olemassa esimerkiksi kuuden kuukauden verovapaa 9 prosentin tili. Tämä edellyttäisi tietenkin muiden verovapaiden määräaikaistilien lopettamista. Lisäksi valtio menettäisi lähdeverotuloa, mutta tämän menetyksen korvaisi moninkertaisesti pankkituen pois jääminen tai pieneneminen sekä alemman

korkokannan vanavedessä seuraava investointialto.

Pankkien surkea tilanne, joka johtuu vastuutomasta luotonannosta 80-luvun lopulla, nielee valtion varoja kohtuuttoman paljon. Vaikka tämä tuki annetaan lainan muodossa, sitoo se pääomaa, jota tarvittaisiin muualle. Tästä pankkitilanteesta kärsivät tietenkin valtion ohella myös pankin hyvät asiakkaat, joiden lainananto-ehdoja ja muita maksuja jatkuvasti kiristetään.

Pankkien todellisesta taloudellisesta asemasta on vaikea jotain lausua, koska niiden omistuksessa olevien kiinteistöjen markkina-arvoista esiintyy erilaisia arviointoja. (Ed. Rinne: 37 miljardia kuulemma!) — Voi yhtä hyvin olla 50 miljardia tai 100 miljardia. Joka tapauksessa esiintyy erilaisia arviointoja. — Kuitenkin pankkiosakkeet noteerataan edelleen arvopaperipörssissä ja pankkien pörssi-arvo nousee muutamaa miljardiin markkaan. Tämä tarkoittaa sitä, että pankkien varat ovat edelleen niiden velkoja suuremmat, ja osakkeenomistajien intressi olisi olla mukana pankin osakeannissa merkintähinnan ollessa oikea. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä saada myös pankkien osakkeenomistajat mukaan pankkien pelastusoperaatioon ja pitää osakeannin järjestämistä yhtenä edellytyksenä valtion lisätuen antamiselle. (Ed. Kekkonen: Mikä on vaikutus kansantalouteen?) — Myönteinen, aivan varmasti.

Hallituksen toimissa voidaan havaita myös onnistumisia. Teollisuuspolitiikka on sellainen ala. Vienti on kuluvana vuonna vetänyt ja teollisuuden volyymi on kasvanut. Valitettavasti tämä vain ei näy työllisyyden paranemisena. Se on kuitenkin osoitus siitä, että olemme teollisuuspolitiikkaa ajatellen oikealla tiellä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on aikaisemmin vastaavissa keskusteluissa esittänyt, että työttömän palkkaamisesta johtuvat kulut tehtäisiin kaikille vähennyskelpoisiksi. Olemme yhä vakuuttuneempia tämän toimenpiteen tarpeellisuudesta ja uskomme, että sen työllistävä vaikutus olisi yllättävän suuri ennen kaikkea rakennusosalalla. (Ed. Kekkonen: Lisäisikö se keinotekoa?) — Ei ollenkaan, ei vähääkään, poistaisi sen. — Maasta löytyy kymmeniätuhansia yksityisten omistamia huoneistoja, jotka ovat perustai vuosikorjauksen tarpeessa. Harva kuitenkin ryhtyy korjaustoimiin. Ammattitaitoisia työttömiä työntekijöitä löytyy, ja rakennustarvikkeiden hinnat ovat laskeneet, mutta siitä huolimatta työt jäävät tekemättä aivan ymmärrettävistäkin syistä. Esimerkiksi 5 000 markan palkka työntee-

kijälle edellyttää palkanmaksajalle useimmissa tapauksissa vähintään 10 000 markan bruttotuloa. Silloin ymmärtää, että tätä keinotekoa, johon ed. Kekkonen viittasi, esiintyy silloin, kun näitä palkkoja ei voi vähentää vaan maksetaan pimeästi, ikävä kyllä, samanaikaisesti kun nostetaan työttömyysrahaa.

Uskomme, että palkkojen vähennyskelpoiseksi tekemisen välilliset vaikutukset olisivat huomattavia. Työttömille se merkitsisi lisää tuloa. Huoneiston omistajalle se merkitsisi asumistason paranemista ja omaisuusarvon nostamista. Välillisesti pankkienkin asema paranisi, kun huoneistojen arvot nousisivat. Valtion kokonaistalouden kannalta toimenpiteellä olisi siis huomattava merkitys.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää pääosaa valtiosihteerin Timo Relanderin raportissa työttömyydestä ja työllistämistä esitetyistä toimenpiteistä toteuttamiskelpoisina. Toimenpiteet merkitsevät siirtymistä aktiivisempaan työllistämispolitiikkaan. Vain poikkeustapauksessa maksettaisiin passiivisena olemisesta. Myönteistä on, että opetusministeri ja opetusministeriö ovat jo ryhtyneet toimenpiteisiin.

Myönteinen on myös kauppa- ja teollisuusministeri Tuomiston talousneuvostolle tekemä raportti Suomen teollisen pohjan vahvistamisesta. Pk-yritykset suurena työllistäjänä tarvitsevat nyt kaiken mahdollisen tuen, millä on välitön vaikutus työllisyyteen.

Kuten edellä jo mainitsin, varsinaiseen työttömyysrahaan käytetään nykytasolla noin 15 miljardia markkaa vuosittain. Tämän rahamäärän käyttö on tehotonta jo senkin vuoksi, ettei budjetin tiukasta momenttirakenteesta voida rahaa siirtää momentilta toiselle. Tämä on erittäin suuri ja täysin turha epäkohta. Eduskuntaryhmämme pitää tärkeänä momenttirakenteen muuttamista niin, että työllisyyden hoitamiseen varat määrärahat olisivat yhdellä tai enintään kahdella momentilla. Tämä on edellytys tehokkaalle määrärahojen käytölle.

Yksinkertaisesti laskemalla voitaisiin ajatella, että jos nämä 15 miljardia markkaa käytettäisiin 3 500 markan kuukausiavustuksina yrityksille työttömien palkkaamiseen, voitaisiin työllistää peräti 330 000 työtöntä.

Arvoisa rouva puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on aikaisemmin esittänyt, että kahdeksi johtavaksi periaatteeksi tulisi päätöksenteossa nostaa työllisyys- ja vaihtotasekysymykset. Päätöksenteossa tulisi suosia sellaisia toimia, joilla on työllistävä ja myös vaihtotase-

seen myönteinen vaikutus. Mikäli johdonmukaisesti näin menettelisimme, saisimme taloutemme hyvin pian kuntoon.

Lopuksi haluamme todeta, että tässäkin tapauksessa ei ole niin paljon kiinni taidosta, vaan enemmän tahdosta. Kukaan ei voi kieltää sitä tosiasiaa, että ongelmamme johtuvat ennen kaikkea edellä todetusta budjetin ja vaihtotaseen alijäämästä. Molemmat saadaan kuntoon, jos yhteistä tahtoa löytyy.

Arvoisa rouva puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä esittää yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Korkeaoja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S u h o n e n : Arvoisa puhemies! Ennen kuin varsinaisesti luen tekstiä, voin ilmoittaa, ettei hallituksella niin huonosti mene kuin he luulevat. Yleensä, kun on kohdannut ihmisiä kaduilla ja turuilla, kaikki ovat haukkuneet hallitusta. Eilen menin istumaan Pikkuparlamentin puistoon nuorten keskuuteen ja kysyin, mitä mieltä he ovat hallituksesta. Yksi nuori kaveri sanoi, että kuule, hänellä pyyhkii niin hyvin, ettette uskokaan. Hän on saanut opiskelupaikan ja kaikki. Kaksi vuotta on mennyt loistavasti. Hän oli viisi vuotta täysin narkomaani, ja Ahon hallitus ei voi koskaan niin huonosti asioita hoitaa, että hänellä menisi huonommin. Se oli narkomaanin puheenvuoro. Toisella kaverilla ei menee hyvin, koska laman aikana he eivät pysty nousemaan huumeistaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus on jälleen saanut vastattavakseen välikysymyksen, joka tällä hetkellä käsittelee nuorisotyöttömyyttä. (Vasemmalta: Jälleen yksi tuki hallitukselle!) — Minä en muuten ollut samaa mieltä. — SDP:n alulle panema välikysymys on hallitukselle järjestyksessä jo neljäs. Välikysymysten runsas määrä Ahon hallituksen suhteellisen lyhyenä toimikautena osoittaa omalta osaltaan sitä, että hallituksen toimenpiteissä on ollut runsaasti arvostelun varaa. Toisaalta se on myös merkki opposition muutoshalusta maassamme harjoitettavaan talouspolitiikkaan.

Nyt käsittelyssä oleva nuorisotyöttömyyttä koskeva välikysymys koskettaa monilta osiltaan maamme tämän hetken kipeintä yhteiskunnallista ongelmaa eli työttömyyttä mutta on sisällöltään valitettavan kapea-alainen ja mitäänsanomaton. Välikysymyksen uskottavuutta ei ole

myöskään parantanut se, että sen alullepanijana olleet sosialidemokraatit kävivät julkisuudessa hallituksen ja hallituspuolueiden kanssa kauppaa hallitukseen pääsemisestä ja sen ehdoista. Muiden oppositior ryhmien he olettavat automaattisesti aina liittyvän huutosakkiinsa.

SMP:n eduskuntaryhmä ei ole yhtynyt käsittelyssä olevaan välikysymykseen. Tämä johtuu siitä, ettei se täytä sisällöltään talous- ja työllisyyspolitiikkaa koskevalle välikysymykselle asettamiamme vaatimuksia. Välikysymyksessä puututaan ylimalkaisen lyhyesti hallituksen talouspolitiikan virheellisyyteen ja tästä aiheutuneeseen suurtyöttömyyteen sekä perätään hallitukselta talouspoliittisia linjapäätöksiä. Olisimme kuitenkin toivoneet välikysymyksestä olennaisesti perusteellisempaa ja syvällisempää niin, että siinä olisi käyty läpi maassamme vallitsevan taloudellisen kriisin perussyt ja seuraukset, tuotu esille vaihtoehto nykyiselle talouspolitiikalle sekä tiedusteltu hallitukselta, onko se valmis muuttamaan omaa talouspolitiikkaansa kriisistä ulos pääsemiseksi.

Tämän kaltainen välikysymys olisi ollut mahdollista esittää hallitukselle jo kolme viikkoa sitten, kun SMP jätti oman välikysymyksensä heti eduskunnan kokoonnuttua syysistuntokaudelle. Valitettavasti muille oppositio- puolueille, demarit etunenässä, on tärkeämpi saada sulkia omaan hattuunsa kuin käydä perusteellista ja syvällistä keskustelua harjoitetusta talouspolitiikasta ja sen vaihtoehdoista. On huomattavasti helpompaa pelkästään sipaista nykyistä vaikeata tilannetta ja keskittyä käymään julkisuudessa muka vakavaa ajatusten vaihtoa hallituksen kanssa siitä, olisiko mahdollista maahan muodostaa nykyistä laajapohjaisempi hallitus vai ei.

Mielestämme olennaisempaa olisi käydä laajapohjaista ja vakavaa keskustelua siitä, olisiko mahdollista löytää vaihtoehtolinjaus tähän saakka harjoitetulle talouspolitiikalle. Tärkeintä on oikean politiikan harjoittaminen eikä se, harjoitavatko sitä oikeat puolueet. Kriisin tässä vaiheessa ei ole enää merkitystä sillä, kuka päätöksiä on toteuttamassa, kunhan ne ovat oikean suuntaisia. Tilanne on liian vakava puoluetaktisista lähtökohdista käydylle kissanhännänvedolle hallituspaikoista, koska sillä tavoin ei tulla pääsemään riittävän nopeisiin ja pitkälle meneviin toimenpiteisiin taloutemme törmäyskurssin muuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Suomen talous on vallassa olevan Ahon hallituksen toimiaikana ajautunut

noidankehään. Kansalaisten ostovoima on romahtanut, ja siitä ovat aiheutuneet kotimarkkinoille tarkoitettujen tuotteiden menekkivaikutukset. Tästä on jo puolestaan ollut seurauksena se, ettei suomalaisten yritysten enää kannata valmistaa kotimarkkinoille tarkoitettuja tuotteita entisessä mittakaavassa. Mikäli tuotteita ei enää kannata tuottaa kuten aikaisemmin, eivät yritykset voi myöskään tarjota töitä työntekijöilleen normaalisti, mistä puolestaan johtuu se, ettei kansalaisilla ole entistä määrää työnteon kautta saatavia tuloja käytettävissään, eli se johtaa ostovoiman rajuun alenemiseen ja ostohalukkuuden häviämiseen. Näin vaihteittain kotimainen kysyntä aina vain vähenee ja vähenee. Lisäksi maahamme levinneen psykologisen laman ja apatian seurauksena vielä jäljelle jäänyt ostovoima ja ostohalukkuus ovat nopeasti häviämässä.

Ainoana valopilkkuna vallitsevassa tilanteessa on nähtävissä se, että vienti tietyillä aloilla vetää suhteellisen hyvin viimesykyisen devalvaation ansiosta. Ilo tästäkin saattaa kuitenkin olla vielä liian ennenaikaista johtuen tärkeimpien vientimaidemme jatkuvasti synkkenevistä talousnäkyistä sekä myös niissä suoritettavista kansalaisten ostovoiman leikkaamisista. Lisäksi dollarin kurssin jatkuva aleneminen heikentää vientiteollisuutemme tulevaisuudennäkymiä eikä Japanikaan näytä enää jaksavan toimia maailmantalouden moottorina.

Kotimaisen kysynnän romahtamisen sekä siitä seuranneen suurtyöttömyyden ja laman seurauksena valtion normaalin tulokertymän rungon muodostavat verotulot ovat merkittävästi alenneet. Tämän takia valtio joutuu paikkaamaan talouttaan jatkuvalla ja yhä kiihtyvällä lainanotolla. Eikä tässä vielä kaikki. Korkean työttömyyden seurauksena valtion menot eivät suinkaan alene verotulojen tapaan vaan ne nousevat lähinnä työttömyysmenojen paisumisen takia. Kaksi vastakkaista tekijää ovat siis keskinäisessä riippuvuussuhteessa toistensa kanssa aiheuttaen valtion budjetille erittäin kovia paineita. Tekijöiden yhteisvaikutuksesta valtiontaloutemme alijäämä saattaa kuluvana vuonna nousta jopa 60 miljardiin markkaan eli noin 30 prosenttiin koko valtion talousarviosta. Kaiken kauheuden kukkuraksi kyseinen ilmiö käyttäytyy lumipallon tavoin eli tekijät ruokkivat ja paisuttavat jatkuvasti toisiaan, minkä seurauksena vuonna 1993 valtion lainanottotarve saattaa nousta lähes puoleen koko budjetin loppusummasta. Tilanne on siis muodostumassa no-

peasti kestävämmäksi ja saattamassa koko kansakuntamme suoritustilaan.

Arvoisa puhemies! Korkotaso on ollut Suomessa jo melko pitkään sietämättömän korkea, eikä sillekään taloudelliselle ongelmalle näytä löytyvän pikaista loppua. Korkean korkotason seurauksena normaalisti elinkelpoisia yrityksiä ajautuu jatkuvasti runsain määrin konkurssiin, mikä lisää edelleenkin työttömien suurta joukkoa. Tätä tilannetta pahentavat vielä valtion tukirahojen turvin elävät pankit vaatimalla jatkuvasti lisävarauksia yrityksille antamilleen lainoille. Korkea korkotaso yhdistettynä hallituksen ja Suomen Pankin härkämäisestä ajamaan matalan inflaation politiikkaan aiheuttavat yhdessä niin yksityisille kuin yrityksillekin ongelmia lainojen pääoman kuolettamisessa ja pitävät korkokulut kohtuuttoman suurina. Näin ollen korkeamman inflaation aikaisemmin antamaa hyötyä ei voida tässä tilanteessa käyttää pääoman kuolettamisessa ja velkapääoman lyhentämisessä hyväksi.

Matalan inflaation ja ylikorkean koron muodostama suhteeton reaalikorko on pysäyttänyt investoinnit aiheuttaen sekín oman kielteisen vaikutuksensa työllisyystilanteeseen. Ei ole enää mielekästä sijoittaa varojaan investointeihin, kun vaihtoehtoina ovat idioottivarmat noin 10 prosentin reaalikoron antavat pankkitalletukset. Tässä tilanteessa on täysin perusteetonta ja utopistista olettaa investointien lähtevän nopeasti liikkeelle. Tuotantotoiminnan kipeästi kaipaamat pääomat makaavat määräaikaistileillä ja muilla lähdeverollisilla tileillä, joita tällä hetkellä on yhteensä liki 90 miljardia markkaa. Mikäli nämä pääomat saataisiin nopeasti suomalaiselle teollisuudelle ja elinkeinoelämälle investointeihin, voitaisiin perustellusti odottaa maamme pääsevän sisäsyntyisestä lamasta sisäsyntyiseen noususuhdanteeseen.

Valitettavasti hallitus ja Suomen Pankki eivät halua näin menetellä peläten turhaan kohtuullisen inflaation liikkeelle pääsemistä. Inflaatio on normaali talouden ilmiö niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa, ja se on useasti ollut eräs liikkeelle paneva voima lamasta irti pääsemisessä. Kansantaloutta koskevat lainalaisuudet eivät ole muuttuneet, eikä niitä pystytä myöskään Suomen Pankin toimenpiteillä muuttamaan.

Suomen talous on joutunut syöksykierteeseen, jossa kaikki kielteiset tekijät ruokkivat toisiaan edellä mainitsemillani tavoilla ja seurauksilla. Mikäli työttömyys ja siihen liittyvät

kustannukset kasvavat syksyn ja tulevan talven aikana nykyisen kaltaista vauhtia, merkitsee se samalla lisääntyvää verovajetta valtion budjetissa. Jos tähän vielä lisätään maamme meneminen Euroopan yhteisön jäseneksi ehkäpä vuoden 1995 alussa, merkitsee se lisäkustannuksia ja kasvavaa verotulovajetta ainakin vielä noin 20 miljardin markan verran. Tämän kaltaisesta menosta ei voi enää seurata muuta kuin konkurssitila ja maamme ajautuminen ryysyläisyhteiskunnaksi 1800-luvun malliin. Tästä puolestaan aiheutuu rikollisuuden räjähdysmäinen kasvu, jota edesauttavat määrärahojen supistumisen takia tehdyt poliisivoimien vähentämiset. Elämme kaikin puolin turvattomassa yhteiskunnassa, mikä kaikki aiheutuu väärästä talouspolitiikasta.

Mitä hallitus on tehnyt vallitsevan kehityksen pysäyttämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi? Tähän täytyy valitettavasti vastata, että lähes kaikki hallituksen toimet ovat olleet terveen järjen vastaisia. Ainoa järjellinen toimenpide oli syksyllä 1991 suoritettu devalvaatio, jonka ansiosta vientimme kehitys kääntyi myönteiseen suuntaan. Kyseinen devalvaatio ei tosin tapahtunut hallituksen tahdosta vaan markkinoiden aiheuttaman pakon sanelemana. Jos hallitus olisi ollut päätöksissään viisas, olisi se suorittanut devalvaation jo puoli vuotta aikaisemmin, jolloin valtio sekä ulkomaille velkaantuneet yritykset olisivat selvinneet kymmeniä miljardeja markkoja vähäisemmin tappioiden. Lisäksi voidaan jälki- viisautena perustellusti sanoa, että devalvaation olisi tullut olla suoritettua suurempi. Hallitus pyrki kuitenkin viimeiseen saakka estämään devalvaation ja arvosteli sitä esittäneitä lyhytnäköisiksi ja maamme taloutta vahingoittaviksi henkilöiksi. Nyt on käytäntö kuitenkin osoittanut, että devalvaatio oli ainoa järkevä teko, joka siinä tilanteessa voitiin tehdä.

Hallitus on ollut siis äärimmäisen päättämätön ja linjaton pyrkimyksissään luotsata Suomi ulos vaikeasta taloudellisesta kriisistä. Hallitus on pikkupojan tapaan potkiskellut tiellä olevia kiviä sivuilleen tai edelleen kävellessään kädet taskussa kohti Euroopan yhteisön kauniina siintävää kotia. Tämä potkiskelu on tehnyt ainoastaan hallituksen omille varpaille kipeää eikä ole edesauttanut maamme tilannetta lainkaan. Ahon hallituksella ei ole ollut minkäänlaisia realistisia ja pitemmälle tähtäävää suunnitelmaa maamme talouden kuntoon saattamiseksi. Poukkoilevat ja hätäpäissään tehdyt päätökset ovat ainoastaan vieneet Suomen kerta

kerralta yhä syvempään ahdinkoon niin lyhyellä kuin pidemmälläkin aikavälillä tarkasteltuna.

Omaa päättämättömyyttään ja ennen kaikkea kokemattomuuttaan hallitus on yrittänyt paikata kuuntelemalla nk. asiantuntijoita, jotka eivät neuvoistaan päätellen ole poistuneet tutkijankammioistaan todelliseen elävään elämään 20—30 viime vuoden aikana. Ne mallit ja ratkaisut, joita he ovat esittäneet, eivät enää päde tämän päivän maailmassa.

Arvoisa puhemies! Kun vientiteollisuus on pystynyt viime aikoina lisäämään jonkin verran toimintaansa, olisi hallituksen tullut pyrkiä elvyttämään myös kotimaan markkinoita lisäämällä kansalaisten ostovoimaa. Tällä tavoin olisi voitu purkaa alussa mainitsemani taloutemme noidankehä, joka muodostuu kysynnän alenemisesta ja sitä seuraavasta tuotannon vähenemisestä sekä siitä seuraavasta valtion tulojen vähenemisestä. Hallitus on kuitenkin toiminut juuri päinvastoin. Se on pyrkinyt jatkuvasti säästö- päätöksillään vähentämään kansalaisten ostovoimaa ja kotimaista kysyntää pyrkien näin paikkaamaan valtiontalouden vajetta.

Tehdyt säästöpäätökset ja leikkaukset ovat ulottuneet kansalaisten perusturvaan saakka. Ne ovat puolestaan johtaneet juuri päinvastaiseen lopputulokseen kuin hallitus on toivonut. Taloutemme noidankehä on kiristynyt entisestään. Työttömyys on kiihtyvällä vauhdilla kasvanut ja tämän seurauksena valtion tulot ovat alentuneet entisestäänkin. Tämän seurauksena valtio joutuu paikkaamaan talouttaan kymmenien miljoonien markkojen lainojen avulla tehdyillä panostuksilla. Jokaisella säästöpäätöksellä, jossa hallitus on yrittänyt säästää miljardin, se on hävinnyt kaksi lisääntyneinä työttömyyskustannuksina ja verovajeen kasvuna. Mikäli hallitus saa jatkaa harjoittamaansa talouspoliittista linjaa, tullaan viimeistään kesän 1993 budjettiriihessä puuttumaan jo kansaneläkkeidenkin tasoon. Lapsiperheiden useimpiin tukimuotoihin hallitus onkin jo puuttunut, ja eläkeläiset tulevat varmaan saamaan osansa tästäkin Ahon hallituksen valtiontaloudellisesta kirurgin veitsellä leikkimisestä. (Ed. Gustafsson: Ovat jo saaneet tavattoman paljon!) — Entistä lisäävät vielä kuitenkin.

Välikysymyksessä keskityttiin pitkälti työttömyyden eräaseen osa-alueeseen eli nuorisotyöttömyyteen. Ongelma on todella kipeä. Ovathan juuri nuoret työttömiksi joutuessaan erittäin haavoittuvassa tilanteessa. Mikäli koulunsa päättävä nuori jää välittömästi työttömäksi jopa

pitkäksikin aikaa ja hänellä ei ole valtiovalan säästötoimenpiteiden takia mahdollisuutta enää edes jatkaa opintojaan, on ainoana tehtävänä työttömyysturvan avulla toimeettomana oleminen. Nuoren on siinä tilanteessa mahdotonta suunnitella tulevaisuuttaan pitemmällä tähtäimellä tai ajatella perheen perustamista, kun ainoa varma asia on pienen työttömyyskorvauksen tuleminen. Tämä tilanne kasaa Suomeen pitemmällä tähtäimellä todella mittavaa ja vaarallista aikapommia, joka saattaa vielä tulevina vuosina ja vuosikymmeninä räjähtää pahasti päättäjien silmille. On vielä ymmärrettävissä, että eräs ikäluokka menetti nuoruutensa puolustaessaan maamme sodassa, mutta on täysin kohtuutonta vaatia nyt nuoruuttaan elävältä ikäluokalta parhaan nuoruutensa ja tulevaisuudenuskonsa uhraamista pelkästään maamme poliittisten päättäjien heikon talouspoliittisen ajattelukyvyn takia. Meidän tulee pystyä takamaan kaikille kansalaisille toivoa tilanteen paraneemisesta ja edellytykset uskoa myös huomiseen. Tärkeintä tämä on nuorille, jotka tulevat myöhemmin rakentamaan ja ylläpitämään tätä maata ja ennen kaikkea maksamaan meidän nyt valtaa käyttävien vanhuudenturvan.

Ahon hallitus on koko toimintansa ajan suhtautunut varsin välinpitämättömästi ja jopa ivalisestisesti niin oppositiorhyymiin kuin useiden asiantuntijoidenkin taholta esitettyihin vaihtoehtoihin ajatuksiin taloutemme hoitamisesta. Näin hallitus on menetellyt siitä huolimatta, että se on varsin rehellisesti antanut ymmärtää, ettei sillä ole käytössään enää mitään todellisia uusia keinoja tilanteen korjaamiseksi. Kaikki, mitä hallitus on pystynyt esittämään, on ollut vain tyhjä puhe yhä kauemmaksi kerta kerralta siirtyvästä paremmasta huomimesta ja toive Euroopan yhteisön jäsenyyden autuaaksi tekevästä vaikutuksesta.

Kuinka hallitus on uskaltanut menetellä tällä tavoin? Luulisi edes keskustalaisen talonpoikaisjärjen neuvovan vallitsevassa tilanteessa kuuntelemaan myös ulkopuolisten neuvoja, (Ed. Kekkonen: Keskustalaiset ovat fundeeraamassa juttua juuri nyt!) kun omat eväät ovat lopussa. Ilmeisesti kaupunkeihin pyrky on kuitenkin vienyt tämän viimeisenkin maalaisuuden jälteen maamme suurimmalta puolueelta. Muuten on vaikea ymmärtää sitä, ettei hallitus ole ottanut kuuleviin korviinsaakaan lukuisten asiantuntijoiden neuvoja ja oppositio puolueiden esityksiä kansalaisten ostovoiman lisäämisestä (Ed. Kekkonen: Keskusta on pelkkänä korvana!) ja sen

avulla tuotannon elvyttämisestä niin, että vallitsevasta suurtyöttömyydestä ja sen kasvusta päästäisiin eroon.

Kielteisesti hallituksen toimesta on suhtauduttu myös esityksiin rahamarkkinoiden likvidin parantamisesta setelikantaa lisäämällä siten, etteivät valuuttakeinottelulla ja kurssivaihdoksilla omaisuuksia tekevät pystyisi täysin ohjailemaan valtiontaloutemme päätöksiä. Myöskään kehoituksia kotimaiseen kulutukseen nojautuvan pk-yritystoiminnan merkittävästi nykyistä laajemmasta tukemisesta ja tätä kautta konkurssien välttämisestä ei ole haluttu noudattaa. Samoin on käynyt esitykselle markan kelluttamisella aikaansaadun devalvoitumishyödyn leikkaamisesta vientiteollisuudelta kotimaan kulutuksen tukemiseen ja työttömyyden hoitoon.

Hallitus on nyt viimeisessä hädässään alkanut kuitenkin teettää ulkopuolisilla asiantuntijoilla suunnitelmia, joissa jo jossain määrin näkyy myös opposition koko hallituksen toimiajan esittämää talouspoliittisia vaihtoehtoratkaisuja. Eräs tällainen selvitys on nk. Relanderin paketti. Miksi hallituksen on pitänyt odottaa tähän saakka ja antaa taloutemme joutua nykyiseen kriisitilanteeseen, ennen kuin lusikka on otettu kauriiseen käteen? Miksi kansallisen konsensuksen hakemista on pitkitetty näin pitkälle ja sitä ei vielääkään haluta Ruotsin mallin mukaan mahdollisimman laajalla rintamalla toteuttaa? Emme SMP:ssä usko, että pelkästään sosiaalidemokraattien kanssa käytävän kaupankäynnin avulla pystytään saamaan Suomen talouspolitiikkaa juurikaan nykyistä uskottavammaksi sen enempää kansalaisten kuin ulkomaidenkaan silmissä. Tarvitaan vakavaa ja rehellistä keskustelua kaikkien poliittisten ryhmittymien kanssa ja tätä kautta tehtävää todellista suunnanmuutosta harjoitettuun talouspolitiikkaan. Pelkäämme kuitenkin, ettei nykyinen hallitus ole siihen poliittisesti valmis eikä sisäisesti kykenevä, ja tämän takia tulisi nykyisen hallituksen mahdollisimman pikaisesti erota sekä alkaa neuvotella laajapohjaisen kriisihallituksen muodostamisesta.

Arvoisa puhemies! SMP on jo ajat sitten menettänyt uskonsa Ahon hallitukseen (Ed. Rinne: Eikö se ole molemminpuolinen luottamuspulla?) ja sen toimiin Suomen luotsaamiseksi ulos kriisitilanteesta. Tämän takia katsomme, että hallitus on vaihdettava ja harjoitettua talouspolitiikkaa on muutettava. Ehdotan seuraavaa perustellun päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuotoa:

"Eduskunta toteaa, että hallitus ei ole pystynyt esittämään sellaisia talouspoliittisia ratkaisuja, joilla kotimainen kysyntä saataisiin kasvamaan, suurtyöttömyys alenemaan, budjettivaje supistumaan, ulkomaanvelan lisääntyminen pysäyttämään sekä kansalaisten perusturvan taso säilyttämään,

sekä toteaa, että tästä syystä hallitus ei enää nauti eduskunnan luottamusta, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan kiittää ed. Apukkaa hänen ryhmäpuheenvuorostaan ja nimenomaan siitä, että hän hyvin selkeästi toi esille ne ongelmat, mitä työttömyys on Lapille aiheuttanut. On järkyttävää, jos Suomessa on alueita, vaikka alueelliset työttömyyserot ovat kaventuneet suurtyöttömyyden takia, joilla joka kolmas työikäinen kansalainen on vailla työtä. On suoranainen häpeä ja vahinko, että Vuotoksen allasta ei ole aikoinaan aloitettu. Se olisi nimenomaan ollut jonkinlainen helpotus Lapin tämänhetkiseen tilanteeseen.

Olisin puuttunut myös toiseen asiaan eli keskustan vaalimainokseen. Hyvä mainos, mutta siinä on kyllä pukki kaalimaan vartijana. Väärä puolue, oikea mainos. Punamullan aikana on rakennettu holhousjärjestelmä, jossa SDP on vastannut sosiaalipolitiikasta, keskusta maatalouspolitiikasta ja kummastakaan kukaan ei ymmärrä mitään.

Sitten varsinaiseen asiaan. Suomessa on 400 000 kansalaista vailla työtä. Heistä nuoria, alle 25-vuotiaita on lähes 100 000, kuten ministeri Kanerva sanoi. Suomi on viemässä näiltä nuorilta uskon elämään ja tulevaisuuteen, uskon Suomeen ja uskon isänmaahan. Nuorisotyöttömyys on (Ed. Rinne: Ei hallitus ole sama kuin isänmaa!) — jos olisitte hiljaa vähän aikaa! (Ed. Jaakonsaari: Hermojen täytyy kestää!) — sellainen yhteiskunnallinen vitsaus, ettei sen edessä saa jäädä toimettomaksi, niin kuin hallitus on jäänyt tähän saakka, eiliseen saakka. Eilen lopultakin saatiin hallituksen tuutista väännettyksi edes joitakin päätöksiä. Mutta enemmän on tehtävä ja nopeammin on toimittava.

Hallituksen oli välikysymyksen tekijöiden epäonneksi suhteellisen helppo vastata, onhan sillä tukenaan nyt ns. Relanderin raportti. Ne toimet, joita siinä esitetään, ovat tuttuja myös SDP:lle ja ne ovat tuttuja myös SDP:n talouspoliittisista ohjelmista, jotka olen lukenut. Erona esimerkiksi kesälliseen ohjelmaan on se, että aina tähän syksyyn saakka SDP vaati lainaa talouden

pyörien käynnistämiseen. (Ed. Jaakonsaari: Höpö, tuo on valetta!) — Minä olen lukenut sen. — (Ed. Savolainen: Ei sille voi mitään, hän uskoo niin!) Mutta Relanderin raportti sisältää paljon muuta, mihin aion palata myöhemmin. (Ed. Gustafsson: Saisiko suoran lainauksen?)

Kun SDP niin hehkuvasti suitsuttaa kiitosta tälle raportille, niin samalla se on hyväksynyt monet työelämään ja työmarkkinoiden käytäntöihin liittyvät uudistukset. Näin minä ainakin päättelen. Jos näin todella on, niin mitähän ayliike sanoo? Oletteko ihan varma, ettette saa tukkapölyä päällystakiltanne, joka tekojanne koko ajan valvoo?

Hallitus on kiistatta yksi suuri syyllinen räjähtäneeseen työttömyyteen. Se ei uskonut varoituksen sanoja. Rahaa vuosi sitten keväällä, nimenomaan vuoden 91 keväällä, syydettiin suurteollisuudelle. Pieniä ja keskisuuria yrityksiä ei juuri muistettu, ei, vaikka ne työllistävät noin 60 prosenttia yksityisten työnantajien työvoimasta. Pk-yrityksiä ei muistettu, vaikka ne ovat lama-Suomessa, nyky-Suomessa, ainoa mahdollinen työllistäjä. Nyt kun on muistettu, teot uhkaavat tulla liian myöhään. Lama uhkaa kaataa paitsi yritykset myös yhteiskunnan.

Tätä hallitusta ei kannata silitellä työttömyyden hoitamisesta. Mutta mikä on välikysymyksen tekijöiden lääke ja mikä on heidän vastuunsa, kun työttömyys ja vaatimukset saavutettujen etujen säilyttämisestä jakavat kansan kahtia ja kun yhteiskuntarauha uhkaa todella vaarallisesti järkkyä? (Ed. Kekkonen: Onko se opposition vika?) Hekin ovat syypäitä lukkiutuneeseen tilanteeseen. Vaikka valtio on kaatumassa rahoituskriisiin ja hirvittävään budjettivajeeseen, SDP asettaa kansallisen yhteisymmärryksen ehdoksi sen, että ensiksi on päästävä eroon tästä hallituksesta. (Ed. Louekoski: Totta kai!) Valta on heille tärkeämpää kuin Suomen asioiden hoitaminen. Valta on näköjään tärkeää jokaiselle puolueelle. Ja työttömät kärsivät, kun herrat riitelevät. Näin on.

Kaikki ns. Relanderin selvityksen sisältämät ehdotukset työttömyyden helpottamiseksi eivät toki ole uusia. Monia niistä on työministeriö esittänyt jo tämän vuoden alussa. Mutta ilmeisesti ministeri Kanervalla ei ollut riittävästi ns. poliittista painoarvoa, jotta esitykset olisivat muuttuneet päätöksiksi. Tai sitten hallituksella ei kerta kaikkiaan ollut halua ymmärtää, että työttömyys on syöpä, yhteiskunnan vitsauksista pahin, jonka parantamiseksi ja helpottamiseksi on tehtävä kaikki voitava.

Mutta tästä huolimatta kenenkään on turha kiistää sitä, että tällä hetkellä parasta työttömyyden torjuntaa on järkevä sopimus työmarkkinoilla. (Ed. Louekoski: Se on hallituksen käsissä!) Aktiivisella työllisyyspolitiikalla voidaan helpottaa oireita, ei parantaa sairautta. Vain siten, että työmarkkinat ottavat järjen käteen, voidaan turvata se, että Suomessa on jatkossakin pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja ihmisillä töitä. (Ed. Rinne: Korot on saatava alas!) Työmarkkinoiden on hyväksyttävä se, että myös niillä on vastuu työllisyydestä, ei pelkästään valtiolla. Mutta merkit ovat todella huonot. Toisilla ay-johtajilla on jalka entisissä juoksuhaudoissa, toiset taistelevat omien etujensa puolesta hallitusta vastaan uhkailemalla yleislakolla. Menköön yhteiskunta vaikka nurin, sanoi Metalliliiton Lundh. (Ed. Kekkone: Ei hän niin sanonut!) Tällä siivellä ei ole mitään moraalia isänmaallisuudesta ja yhteisvastuusta puhumattakaan.

Osasyllinen hirvittävään työttömyyteen on myös jäykkä ja kankea edunvalvontakoneistomme. Se kuvittelee kuten sosialidemokraattisen sääätelyvaltion kannattajat yleensäkin puolustavansa hyvinvointivaltiota sillä, että jatketaan kaikkien, myös meidän hyvätuloisten, tukemista aikana, jolloin yhteiskunta on maksukriisissä ja maa ajautumassa konkurssiin. Ay-liike puolustaa todellisuudessa vain työllisten etuja, vaatii jopa niiden kasvattamista. (Ed. Louekoski: Mihin puhuja perustaa väitteensä?) Se vähät välittää työttömistä, vaikka työttömyyskassat ovat kaatumassa rahanpuutteeseen.

Relanderin raportissa on paljon sellaisia esityksiä, joilla jäykkää työlaainsäädäntöä ja työmarkkinakäytäntöä voitaisiin uudistaa. Siinä liputetaan osa-aikatyön puolesta, työaikojen, työlaainsäädännön, työehtosopimusten ja ylipäättään työelämän kysymysten joustavoittamistarpeiden puolesta. Kun SDP on hyväksynyt Relanderin raportin, se on hyväksynyt silloin myös nämä periaatteet. (Ed. Rinne: Ei se niin ole!) Raportissa sanotaan selkeästi: "Työelämän joustavoittamiskysymykset nousevat jo tämän vuoden eri ratkaisuissa keskeiseen asemaan työllisyystilanteen nopeaksi parantamiseksi." Tämä oli siis suora sitaatti Relanderin raportista. Siinä sanotaan myös: "Työsuhdeturva on varsinkin pk-yrityksissä noussut työllistämisen esteeksi. Kielteinen vaikutus korostuu laman aikana. Työsuhdeturvaa koskevaa lainsäädäntöä on sen vuoksi yksinkertaistettava. Tällöin voidaan myös paremmin vastata ammattiin vastavalmistuneiden työttömien aseman helpottamiseen." Tämä oli

siis suora lainaus Relanderin raportista. (Ed. Rinne: Eihän se ole mitään jumalansanaa!)

Holhous, valvonta, lakien, asetusten ja sopimusten jäykät määräykset vievät työntekijät ja yrittäjät kortistoon, kärjisti muutama viikko sitten toimittaja Seija Sartti Helsingin Sanomien kuukausiliitteessä. Eli ed. Lehtinen ja minä olemme lukeneet samaa juttua. Tämän jutun sanoma oli, että kansalaiset suojellaan työltä. Toivottavasti kaikki kansanedustajat ovat sen lukeeet ja elleivät ole lukeeet, niin voidaan panna kopio teidän kaappiinne, jotta voidaan tosissaan ryhtyä uudistamaan näitä lakeja. Toivottavasti myös työministeri on sen lukenut, jotta hän voisi alkaa tehdä jotain. Ellei niin tehdä, entistä suurempi joukko yrityksiä jättää palkkaamatta töihin uusia ihmisiä.

Kun yrittäjät ottavat yhteyttä kansanedustajiin, yhteydenoton punainen lanka joka kerta on se, että työlaainsäädäntö on nykyisin sellainen, ettei kukaan enää uskalla palkata ihmisiä töihin. Monet sanovat myös, että ellei holhouksesta päästä eroon, niin töihin ei oteta enää kuin yhden miehen yrityksiä. Tämäkö on päämäärä, ettei ihminen saa töitä ennen kuin tekee itsestään yrittäjän? Minä voin kertoa yhden esimerkin. Erääseen miesvaltaiseen työpaikkaan piti palkata naispuolinen työntekijä. Mutta ei voitu palkata, kun olisi pitänyt tehdä toinen vessa tälle yhdelle ainoalle naiselle. Hänet palkattiin sen jälkeen, kun hän oli tehnyt itsestään henkilöyhtiön.

Tässä prosessissa, jossa toimittaja Sartti sanoi kansalaiset suojellaan työltä, on oma osansa nykyisellä työministerillä. Sinipuna laati aikanaan sellaisia muutoksia työlaainsäädäntöön, että pienelle yrittäjälle työntekijöiden palkkaamisesta ainakin näin laman aikana tuli venäläiseen rulettiin verrattavaa puuhaa. Pienellä yrityksellä ei ole mahdollisuutta työllistää lakimiesten armeijaa, jota ilman eivät työlaainsäädännön ja työehtosopimusten viidakosta nykyisin selviä sen enempää työntekijät kuin työnantajatkaan. Ettei vain olisi niin, että työmarkkinajuristit suorastaan keksimällä ovat keksineet tähän maahan niin monimutkaisen lainsäädännön vain siksi, että saataisiin kaverillekin työpaikka.

Työttömyysturvallainsäädäntöä on pakko uusia. Järjestelmä on laadittu samalla periaatteella kuin koko holhousvaltio. Se tukee kaikkia, mutta päästää turvaverkosta läpi kaikkein heikoimmat. Tälläkin hetkellä ilman minkäänlaista työttömyysturvaa, siis ilman peruspäivärahaa, on 65 000 työtöntä. Kuitenkin SAK ja SDP omassa

ohjelmissaan lähtevät siitä, että on säästettävä peruspäivärahoissa supistamalla saajien määrää, heikentämällä tämän peruspäiväturvan saamisen ehtoja. Sen sijaan ansiosidonnaiseen turvaa ei saisi koskea. Työttömyysturvalakia on pakko muuttaa niin, ettei eläminen työttömänä sentään ole edullisempaa kuin työn tekeminen. Lukuisat ovat ne kertomukset, joissa työtön kieltäytyy ottamasta vastaan tarjottua työtä, siitä kun ei maksettaisi kuin 10 markkaa enemmän tunnilta kuin työttömänä olemisesta. Vaikka tällaiset esimerkit ja tapaukset ovat vain kuriositeetteja, ne kuitenkin luovat varjon koko järjestelmään.

Relanderin raportissa on paljon esimerkkejä siitä, millä tavoin työtön korvauksen turvin voidaan ohjata tekemään sellaista hyödyllistä työtä, joka kuitenkin pitäisi tehdä jossakin vaiheessa. Myös ansiosidonnaisen turvan tasoon ja saamisen ehtoihin on voitava puuttua. Esimerkiksi korvauserusteissa on tehtävä selkeä ero lomautusten ja työttömyyden välillä. Tätäkään ei olla valmiita hyväksymään. Ansiosidonnainen turva on toki perusteltua. Valtiosihteeri Relander kuitenkin esittää harkittavaksi työhön hakeutumisen tehostamiseksi, että päiväraha alenisi 100 työttömyyspäivän jälkeen 20 prosentilla. Tätä tulee harkita, herra ministeri.

Nykyinen järjestelmä edellyttää, ettei työtön tee mitään, koska hänelle työttömyydestä maksetaan. Relander kysyykin raportissaan, eikö työttömälle tule löytää lyhyemmässä ajassa kuin 500 päivässä muita aktiivisempia ratkaisuja työttömänä olemisen sijalle. Kun työtön tottuu työttömyyteen, häntä on vaikea työllistää uudelleen. Tämän ns. Rinteen mallin luoja aivan varmasti tietää. 500 päivän raja ja sen passivoiva vaikutus työttömään voi olla yksi syy, en sano, että on, vaan voi olla yksi syy siihen, että pitkäaikaisyöttömien määrä on rajusti kasvanut. En tiedä tätä, mutta asiaa varmasti kannattaisi selvittää.

Toiseksi oikeutta kieltäytyä ottamasta vastaan tarjottua työtä on tiukennettava ja ammattisuoja höllennettävä. Jos yhteiskunnan päämääränä on ns. jatkuva koulutus eli se, että ihminen oppii laaja-alaisesti kaksi kolmekin ammattia, niin toki näitä taitoja on voitava hyödyntää tilanteessa, jossa yhden ammatin työpaikka valuu alta. Rouva puhemies! Minulla on kolme ammattia: kansanedustajan työ, toimittajan työ ja merkonomikin vielä olen, niin että jos jostakin tipahtaa, aina on jotakin varalla. (Ed. Jaakonsaari: Hyvä!) — Eikö olekin hyvä?

Nuorten kohdalla erilaiset yhteiskunnan tukijärjestelmät eli opintotuet ja työttömyystuet on

sovitettava yhteen. On epäoikeudenmukaista, että opiskelijoiden opintotuki on pienempi kuin nuorten työttömyysturva, joka taas kieltää opiskelun. Kuinkahan moni opiskelija, joka ei ole hirvinnyt ottaa markkinakorkoista lainaa, on heittäytynyt työttömäksi, opiskelee salassa, valmistelee opinnäytettään tai valmistautuu seuraavaa opintojaksoa varten? Tällainen järjestelmä opettaa nuoret lähestulkoon kädestä pitäen rikkomään määräyksiä.

Työttömälle nuorelle on ensisijaisesti tarjottava koulutuspaikkoja ja harjoittelupaikkoja, ja ellei niitä ole, pyrittävä siihen, että työttömyysturvan vastineeksi tehdään jotain järkevää, yhteiskuntapalvelua jne. Tähän asiaan on ed. Iivari puuttunut julkisuudessa erittäin ansiokkaalla tavalla. Kiitos siitä!

Relanderin raportista, josta on tullut tämän keskustelun ehdoton bestseller, löytyy apua edellä mainittuihin vaikeuksiin.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen suurin synty on se, että se on käpertynyt ja yhä käpertyy pelkoihinsa, vaikka sen pitäisi tehdä päätöksiä. Ei ihme, että ay-pomot nauravat ministereille takanapäin. Mikä se sellainen pääministeri on, joka ei pistä kuriin sellaista meininkiä, että rauhallisista neuvotteluista mennään television ja mikrofoniin eteen kertomaan kauhutarinoita siitä, kuinka suljettujen ovien takana riideltiin kädet savessa? Kuvitteleeko pääministeri Aho tosissaan hallitsevansa pelin tiedotusvälineiden kanssa? Hän on oppipoika vanhojen ay-konkareiden rinnalla, jotka ovat ainakin kaksi vuosikymmentä tehneet tupoteatteria tv-kameroiden edessä. He osaavat käyttää kyllä tiedotusvälineitä hyväkseen. Hallituksen ei kannata edes yrittää.

Hallitus on narahtanut vastustajien virittämään ansaan. Vasemmisto ei alun alkaenkaan hyväksynyt porvarihallitusta, vaikka se perustui selkeään vaalitulokseen ja vaikka sillä on takana selkeä eduskunnan enemmistö. Nykyinen hallitus on suorastaan pyhäinhäväistys sosialidemokraattista holhousvaltiota vastaan. Ay-liike ei ole halunnut neuvotella eikä sopia mistään porvarihallituksen kanssa. Sille on ollut tärkeintä asetella kovia kasapanoksia hallituksen pyörien alle, jotta demarit saataisiin valtaan. Toki myönnän, että hallitus saa osittain syyttää myös itseään. Diplomatiasta ei hallituksen alkukuukausiina ollut kyllä tietoakaan.

Ja kun raadollisella tuulella ollaan, pitää myös kysyä, kuinka moni hallituspuolueiden edustajista todella on huolissaan tämän hallituk-

sen kestokyvystä. Jos syntyisikin uusi hallitus, monelle ministerinpaikkojen jaossa mopen osille jääneelle avautuisikin aivan uusia mahdollisuuksia. Sellaista se on tämä politiikka. Oma suu ja puolueen suu on aina lähempänä kuin kontin suu.

Tämä hallitus on kaiken lisäksi ollut niin tyhmä, että se on ottanut kaiken todesta. Se on menettämässä myös hermonsäiksi, että maan suurin sanomalehti on käynnistänyt sitä kohtaan suoranaisten kaatokampanjan. Mutta jos tiedotusvälineiden armoille asettuu ja alistuu, niin eihän työstä tule mitään. Siinä sa mennä niin monelle mutkalle, ettei siihen pysty edes ministeri Salolainen, joka poukkoilee kuin aropupu sinne tänne. Tietääkö hän enää itsekkään, onko hän hallituksessa vai hallituksen ulkopuolella?

Ministerien, kuten kaikkien poliitikkojen, on hyväksyttävä se riski, että keho julkisuuskuvaa voi tehdä politiikasta entisen poliitikon ja puolue saattaa kehoon julkisuuskuvan takia kärsiä vaalitappion. Mutta eihän se tässä työssä saa olla tärkeintä. Tärkeintä on tehdä oikeita päätöksiä oikeaan aikaan.

Hallituksella on kaikki mahdollisuudet tehdä päätöksiä, jos se vain uskaltaa. Hallituksella on tukenaan eduskunnan enemmistö, ainakin tähän saakka. Mutta jos hallituspuolueidenkin kansanedustajat retkahtavat kaatokampanjaan, niin silloin on parasta kyllä lyödä hanskat tiskiin. Siksi teenkin vakavan vetoituksen hallitukselle ja hallituspuolueiden kansanedustajille: Päättäkää nyt herran tähden ja nopeasti, aiotteko jatkaa yhteiseloja vai ei. Muuten tästä ei tule yhtään mitään.

Tämä hallitus ansaitsisi epäluottamuslauseen sen takia, että se ei ole puuttunut suurtyöttömyyteen riittävän ajoissa ja riittävän tehokkaasti. Tämä hallitus ansaitsisi epäluottamuslauseen senkin takia, että se on täynnä selkärangattomia vellihoituksia, jotka pakenevat virkamiesten selän taakse eivätkä uskalla ottaa vastuuta päätöksistä, jotka on tehtävä. Ja sitten vielä valitetaan, kun kuva julkisuudessa rämettyy. Ihme olisi, jos ei tällä menolla rämettyisi.

Niin kauan kuin hallitus on pystyssä, se myös päätöksistä vastaa. Jos tämä maa ajautuu yleislakkoon tällaisena aikana, jolloin Suomi on historiansa pahimmassa kriisissä ja syntyy yhteiskunnallisia selkkauksia, silloin on eduskunnan puututtava lainsäädännöllä asioihin. Jos se ei sitä tee, niin vastuu seurauksista ei ole enää hallituksen, vaan niiden, jotka sen estävät.

Arvoisa puhemies! LKP:n eduskuntaryhmä tyytyy hallituksen vastaukseen ja esittää yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Mutta jos olisi saatavissa ennakkoluultomista ja rohkeista uudistajista kokoonpantava hallitus, aivan sama, mistä puolueesta he ovat, niin nykyinen hallitus saisi kaatua. Mutta kun vaihtoehtona on säätelijöiden ja holhoajien kokoonpano, joka käpertyy vain säilyttämään rakenteet ja pitää kiinni entisestä menosta, niin tämäkin hallitus on parempi kuin vaihtoehdoksi kaavailtu. Mutta hallituksen on otettava itseään niskasta kiinni. Koko vaalikauden kattava kriisiohjelma on saatava heti aikaan, ja siinä ohjelmassa on myös pysyttävä. Suomea ei saada ylös lamasta tempuilla vaan teoilla.

Ed. Saario merkitään läsnä olevaksi.

Opetusministeri Uosukainen: Rouva puhemies! Moni edustaja on kysellyt ryhmäpuheenvuorojen mittaan, miksi opetusministeriön paketti — tämä toimenpideohjelma, koulutusohjelma — hyväksyttiin eilen. Voin todeta, että vain siitä syystä, että se oli niin valmiina ja sille löytyi nyt vasta se olennainen asia eli rahoitus yli ministeriöiden rajojen ja yhteistahto. Minun mielestäni tämä ajankohta on yksinkertaisesti siitä johtuva ja ensimmäinen osa tätä toimenpideohjelmaa, joka jatkuu ihan automaattisesti. En halua millään tavalla olla mustasukkainen enkä haluaisi, että puhuttaisiin sillä tavalla, että niin ja niin paljon on tehty, mutta hyvät ystävät, kyllä on tässä ohjelmassa, joka eilen saatiin ja jota toteutetaan, tavaton määrä asioita, jotka ovat samoja kuin täällä paljon mainitussa Relanderin paperissa, ministeriöitten papereissa ja sosialidemokraattien varjopaperissa, jos näin saa sanoa, vaikka valoisa se oli. Näissä on paljon yhteisiä hyviä aineksia, ja minä ainakin katson, että tämän tehtävän edessä on oltava nöyrä. Tarkoitin opiskelijoitien, koululaisten, lasten ja kaikkien hyväksi tehtävää työtä ja sitä, että heidät saadaan työllistetyiksi. Siinä kaikki hyvät keinot ovat tarpeen, nämäkin niukat, jotka nyt on saatu päätökseen niillä varoin, jotka tässä vaiheessa on saatu irti. Sillä koulutuksella voidaan tehostaa työllisyyttä sopeuttamalla koulutuksen tarjonta koulutetun työvoiman kysyntään ja myös nostamalla yleistä koulutustasoa ja sitomalla työvoimaa koulutukseen. Siitä varmasti sali on suorastaan yksimielinen.

Tänä päivänä ihan on julkistettu Oecd:n tilasto Education at a Glance. Sen mukaan Suomessa osallistui 1988 54,6 prosenttia 2—29-vuotiaasta väestöstä koulutukseen. Tätä korkeampi osallistumisprosentti Oecd-maista on vain Japanilla ja Irlannilla. Nuorisoasteen koulutukseen osallistuvien osuus teoreettiseen ikäluokkaan verrattuna oli Suomessa suurempi kuin missään muussa Oecd-maassa. Peruskoulun jälkeisen koulutuksen tarjonta on myös tänä päivänä Suomessa laadullisesti ja määrällisesti hyvällä tasolla. Lukiokoulutukseen osallistuu noin 55 prosenttia 16-vuotiaiden ikäluokasta. Korkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa aloituspaikkojen yhteismäärä on 1,4-kertainen keskimääräiseen 16—18-vuotiaiden ikäluokkaan verrattuna. (Ed. Gustafsson: Sosiaalidemokraattisen koulutuspolitiikan saavutuksia.)

Kun nyt kuitenkin meillä on selkeä tieto, miten paljon opiskelijoita jäi koulutuspaikan ulkopuolelle, se johtuu juuri siitä aivan radikaalisti ja ratkaisevasti vaikeutuneesta tilanteesta, jossa tarvitsimme kaksinkertaisen opiskelupaikkavaranannon tässä vaiheessa työvoimapolitiisista syistä, ei siis koulutuspolitiisista. Tämä aukko on nyt yritettävä kuroa umpeen, ja siinä hyvät neuvot ovat tarpeen. (Ed. Hämäläinen: Vielä kun olisi työtä!) — Aivan totta! Pelkästään koulutuksen järjestäminen koulutuksen perään ei ole mielekästä eikä myöskään nuorten säilöttäminen, ja siinä mielessä meillä on haasteet, ed. Hämäläinen.

Nykyisen hallituksen aikana on kuitenkin, vaikka ehkä toiselta näyttää, voimakkaasti lisätty koulutuksen tarjontaa kaikilla koulutusaloilla ja -asteilla. Vuonna 1992 opiskelijoiden kokonaismäärä oli 45 000 suurempi kuin 1990. Maamme koulutusjärjestelmä on siis kantanut vastuuta työllisyystilanteesta tarjoamalla käyttöön 45 000 uutta koulutuspaikkaa olemassa olevan järjestelmän puitteissa. Siis ei voida väittää, ettei koulutus olisi reagoinut työttömyys-tilanteeseen, mutta toistan: Tilanteen rajuus on yllättänyt.

Maamme opintotukijärjestelmäkin kestää kaikesta arvostelusta huolimatta kansainvälisen vertailun, ja sitä kehitetään edelleen ja pitää kehittää.

Koulutuksen on kyettävä katsomaan tämän päivän tilannetta pidemmälle. Huolestuttavinta on niiden nuorten tulevaisuus, jotka ovat ilman työtä ja koulutuspaikkaa ja jotka ovat ajautumassa kokonaan yhteiskunnan ulkopuolelle. Samat ikäluokat joutuvat työhön tulevien ikä-

luokkien pienentyessä kantamaan raskaan taakan yhteiskuntamme tuottavuudesta ja toimivuudesta. Ikäluokkien pienentyessä koko ikäluokalta odotetaan hyvää osaamisen tasoa, ja koulutukseen kohdistuvat haasteet tässä tilanteessa ovat valtaiset. Samalla kun koulutuksella tulee kyetä kouluttamaan työllisyysyistä yhä suurempia oppilasmääriä, myös koulutuksen laadun on pysyttävä hyvällä tasolla.

Eilen siis päätettiin, että ammatillisista koulutusta ja korkeakouluopetusta lisätään yhteensä 27 000 opiskelijapaikalla. Näistä toteutetaan kuluvan syksyn aikana 2 500 ja loput ensi vuonna. Ed. U. Anttila täällä ihan oikein oli pahoillaan siitä, että ne tulevat tässä vaiheessa, mutta aivan selvää on, että nyt se rahoitusyhteisö on löytynyt niin että me pääsemme tekemään tämän työn. (Ed. Jaakonsaari: Löytynyt!) — Aivan totta, nauretaan tai ei, mutta minulle se on nyt niin kuin elämän ja kuoleman kysymys, että raha löytyy, koska meillä on ollut ihan riittävästi rankkaa näiden säästöjen kanssa. Me pääsemme kuitenkin tuottamaan. (Ed. Jaakonsaari: Mistä se löytyi nyt!) — Niin nyt on tilanne. Minä olen iloinen siitä, että se yhteistahto on löytynyt. — Joka tapauksessa, ystävät hyvät, minusta on aivan suurenmoista, kun täällä sitä konsensusta on peräänkuulutettu, että se on löytynyt, ja tämä oli ensivaihe, ja se löytyy myös uusiin työpaikkoihin. Näin uskon. (Ed. Savolainen: Kiva kun olisi löytynyt jo kesällä!) — Totta vieköön, niin olisikin ja olisi tämä ohjelma jo pantu toimeksi. Se on aivan selvä. — Mutta myös luvut ovat pahentuneet ratkaisevasti, eikä niin paljon aikaa minulla olisi ollut kuvitelmissani ajatusta, että olisi voinut ajatella taloustilanteen tällaiseksi kuin se nyt on. Kuviteltakoon taloudellista tilannetta koko Euroopassa: naapurimaissa ja itsellämme ja joka puolella. En olisi 500 prosentin korkoja Ruotsiin osannut olettaa enkä monta muutakaan seikkaa. Joka tapauksessa nämäkin esitykset on esitetty ja nyt ne ovat tulossa tässä vaiheessa. Hyvä niinkin!

Koulutusjärjestyksen lisäyksestä aiheutuvat kokonaiskustannukset ovat tänä vuonna 20 miljoonaa ja 935 miljoonaa ensi vuonna. Viimeksi mainitusta summasta kuntien osuus on 134 miljoonaa markkaa, ja huomattakoon, että kuntien keskusjärjestöjen kanssa on asiasta keskusteltu jo eilen, samaten on keskusteltu työmarkkinajärjestöjen kanssa. Ed. Gustafsson aikaisemmin kysyi juuri näistä keskusteluista. Nyt on ainakin yritetty pitää tästä huolta, koska muutoin se asia ei suju.

Mainitun päätöksen mukaan lukukauden kestäviä kieli-, yrittäjä-, tietotekniikka-, kansainvälistymis- tai muita vastaavia koulutusjaksoja tarjotaan kuluvan ja ensi vuoden aikana 14 000:lle ammatillisen koulutuksen saaneelle. Vuonna 93 ammatillista aikuiskoulutusta lisätään 8 000 vuotuisella koulutuspaikalla.

Korkeakoulutusta laajennetaan 2 000:lla perusopetuksen paikalla syksyllä 93 ja 3 000:lla avoimen korkeakoulun kokovuotisella aloituspaikalla vuoden 93 alusta lukien. Korkeakoulututkinnon suorittaneelle 4 000 työttömälle tai työttömyysuhan alaiselle järjestetään ensi vuonna noin 6 kuukautta kestäviä täydennyskoulutuskursseja.

Oppisopimusten määrää pyritään lisäämään noin 3 000:lla. Tässäkin rohkenen viitata ed. U. Anttilan puheenvuoroon sikäli, että tämä asia on ollut esillä koko tämän hallituksen ajan. Ensin se selvitettiin, lakiehdotus on lähes valmis, mutta tässäkin kohtaa pitää neuvotella näistä palkkauskysymyksistä täsmälleen sillä tavoin kuin te ryhmäpuheenvuorossanne esitte. Tämä ehdotus tulee eduskuntaan viimeistään lokakuussa.

Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden harjoittelupaikkojen lisäys on 2 500.

Aikuisopintorahaa saavien määrää nostetaan 10 000:lla. (Ed. Jaakonsaari: Montako on vedetty pois vaalikaudella?) — Ainakin samaan päästään kuin on vedetty. Eikö näin? (Naurua) Joka tapauksessa, ed. Jaakonsaari, nokkela veto ja nokkela vastaus, mutta minusta tämä ei nokkeluudella mene. Pääasia, että saadaa lisää paikkoja. (Ed. Jaakonsaari: Ensin otetaan ja sitten lisätään!) — Näin voi sanoa, mutta myöskin tilanne on tullut vielä hurjemmaksi. Sitä paitsi tämä on ensi vaihe, tästä mennään eteenpäin. (Ed. Jaakonsaari: Otatteko vai lisäättekö te seuraavaksi?) — Otetaan lisää seuraavaksi.

Kuluvalla vuosikymmenellä työvoiman tarjonta pienenee ikäluokkien koon supistumisen takia. Koska uudet koulutetut ikäluokat joutuvat suurelta osin huolehtimaan työelämän jatkuvan kehityksen valmiuksista ja osaamisesta, painopiste joudutaan muuttamaan määrästä laatuun kouluttamalla nämä ikäluokat nykyistä yksilöllisemmin ja perusteellisemmin.

Työhön suhtautuminen ja suuntautumisen perusta on siirtynyt yksilöllisten tarpeiden ja odotusten korostamiseen. Nuoret eivät ole enää samalla tavalla ammattiin orientuneita kuin aikaisemmat sukupolvet. Nuorten oman ammatillisen identiteetin etsiminen tapahtuu eri tavalla kuin ennen, se on myös huomattava. Voimakas

nuorisotyöttömyys hankaloittaa osaltaan oma-kohtaisten työkokemusten hankkimista.

Kuitenkin nuoret pitävät koulumenestyksestä riippumatta tärkeänä tehdä työtä ja hankkia ammatin. Tutkimusten mukaan nuorten työhön kohdistamat odotukset ovat nousseet, ja te tiedätte, että myös muut arvot kuin taloudelliset ovat vaikuttamassa ammattinvalintaan ja toiveisiin. Arvot ovat nuorilla ihan komeassa järjestyksessä, ja siksi on velvoitteita hoitaa tätä asiaa hyvin monipuolisesti. Erityisen tärkeää on lähentää koulutuksen ja työn suhteita: työssä kouluttautumista ja koulutusjärjestelmän joustavuutta ja myös herkkiä reaktioita työelämässä tapahtuviin muutoksiin.

Työttöminä olevia nuoria on tarkoitus ohjata myös yhteiskunnallista syrjäytymistä estävään toimintaan. Hallituksen iltakoulupäätöksessä varataan kuntien ja nuorisojärjestöjen käyttöön yhteensä 4 miljoonaa nuorten työttömien aktiivintileirejä ja työpajatoimintaa varten.

Koulutuksella voidaan myös antaa virikkeitä itsensä työllistämiseen ja yritysten perustamiseen. Kun opetus liitetään riittävän varhaisessa vaiheessa yritystoiminnan yhteydessä tapahtuvaksi, sen avulla pystytään kehittämään valmiuksia myös yritysten perustamiseen ja uusien työpaikkojen luomiseen. Ed. Lehtinen viittasi puheenvuorossaan juuri siihen, miten on kauan ollut sellainen ajatus, että mennään toisen palvelukseen. Uudistus se ei suinkaan tarkoita teennäisiä ratkaisuja, vaan ihan aitoja.

Keskusteltiin, että koulutuksella on kuitenkin rajoituksensa. Jatkuva kouluttaminen tehtäviin joilla ei ole kysyntää työmarkkinoilla, rapauttaa koulutuksen ja ammattitaidon merkitystä. Tästä syystä hallitus pyrkii laajentamaan ammatillista koulutusta kuluvan vuosikymmenen puoliväliin mennessä mahdollisesti kasvaville aloille, joita ovat metalliteollisuus, sähkö- ja elektroniikkateollisuus, puu- ja paperiteollisuus, ympäristötekniikka, biotekniikka sekä tietotekniikka soveluksineen.

Uudelleen koulutusta tarvitaan näiden alojen lisäksi erityisesti myös palvelualoilla.

Toisaalta pienteollisuuden aikaansaamiseksi hyvän ammattitaidon jo hankkineille tarjotaan erityisesti vientitoimintaan tähtäävää yrittäjäkoulutusta.

Rouva puhemies! Eilinen iltakoulupäätös oli siis ensimmäinen vaihe, ja työ jatkuu. Koulutussenaikaisia toimeentulotukijärjestelmiä on toden totta yhtenäistettävä ja sovitettava niin, että on mielekästä opiskella ja opiskeluun tartutaan ja

kaikki ne mahdolliset esteet, jotka ovat sen tiellä, että ihminen voi työllistyä, poistetaan. Tässä yhteydessä niin työläinsäädäntö kuin työllisyys-turva varmasti on paikallaan katsastaa viisaalla tavalla. On huomattava se seikka, että opintotuen kannalta työvoimapolitiittisen koulutustuen, maatalouteen liittyvän koulutustuen, leskeneläkeisiin liittyvän koulutustuen, työttömyysturvan, vammaisten erilaisen työttömyysturvan, Kelaan liittyvien erilaisten turvajärjestelmien, erorahastoihin liittyvien järjestelmien jne. selvittäminen ja sovittaminen on käsitykseni mukaan välttämätöntä. Sekin auttaa tässä viidakossa tekemään koulutuspaikkoja ja myös työllistämään.

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! (Ed. Stenius-Kaukonen: Älkää sekaantuko väliin!) — Ryhmäpuheenvuorojen jälkeen on kai eduskunta jollakin tasolla katsonut olevan aiheellista edellyttää, että asianomainen ministeri myöskin arvioi ryhmäpuheenvuorojen jälkeen tilannetta, enkä, ed. Stenius-Kaukonen, aio poiketa tästä parlamentaarisesta perinteestä. Päävastoin aion mielelläni siinä pitäytyä ja tässä yhteydessä käyttää sitä mahdollisuutta hyväkseni, että ryhmäpuheenvuorojen nyt tultua läpikäydyksi voidaan dialogiin siirtyä.

Arvoisa puhemies! Hyvin yleisellä tasolla ensin haluaisin todeta edustajien Kalliomäki ja Backman puheenvuoroihin liittyen niistä aiemmin välikyseymyskeskustelussa esitetyistä työttömyyden kehityssennusteista, jotka täällä tuotiin kriittiseen sävyyn esille, että tämä syysistunto-kausi eduskunnassa osaltani alkoi eduskunnassa pitämälläni puheenvuorolla, jossa toiseen asiaan kantaa ottaessani totesin, kuinka pahasti ovat arviot meidän taloudellisesta ja työllisyyskehityksestämme valitettavasti menneet pieleen. Näin on myöskin osaltani asianlaita siihen arvioon nähden, joka taholtani esitettiin edellisessä välikyseymyskeskustelussa.

Mutta lienee kuitenkin kohtuullista sanoa, mihin perustui silloinen optimismini; tälläkin hetkellä tietysti olisi mahdollista ennustaa, mutta virheistä pitää oppia. Mutta tuolloin oli perusteita olettaa työttömyyden kasvun olevan laantumassa, jopa pysähtymässä, sillä ei vain työministeriön oma tilastointijärjestelmä, vaan erityyppiset, itse asiassa kaikki, talous- ja työllisyysennusteita laativat laitokset ennustivat työttömyyden kääntyvän laskuun tämän vuoden aikana. Kaikki järkiään ovat olleet väärässä. (Ed. Rinne: Täällä ovat ne, jotka väittivät vas-

taan!) — Niin, kansanedustajissa oli sormituntuma parempi kuin näissä taloudellisissa ennustuslaitoksissa, eikä tämä nyt huutamalla muuksi muutu, kun me tiedämme, missä me olemme. — Sanottakoon tässä, että sen lisäksi, että suomalaiset talousennusteet laitoksesta riippumatta olivat väärässä, niin myöskin Oecd esitti saman suuntaiset arviot, mitkä Suomessakin esitettiin näistä asioista.

Peruste, arvoisa puhemies, oli siinä, että lomautusten määrä oli kääntynyt tuolloin, siis vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, laskuun, siis lomautusten määrä oli silloin laskussa. Se antoi erään perustan arviolle. Samoin lyhennettyä työviikkoa tekevien osuus oli vähenemässä, ja uusien työttömien virta työvoimatoimistoihin näytti hellittävän tuolla kevätkaudella.

Nämä olivat faktoja, joiden perusteella tietysti oli asiallista ainakin toiveikkaasti odottaa, että päästäisiin parempaan jamaan. Emme päässeet, vaan talouden syöksykierre oli niin raju, että työttömyydessä se tietysti näkyi kaikkein dramaattisimmin. Toisin sanoen tämä optimismini valitettavasti osoittautui perusteettomaksi ja se johtui erityisesti kotimarkkinasektorimme ennakoitua heikommasta kehityksestä.

Tällöin, arvoisa puhemies, tapahtui niin, että välikyseymyskeskustelun jälkeen nimenomaan touko — kesäkuussa vastavalmistuneitten heikko sijoittuminen työmarkkinoille romutti tuon optimismin hyvin merkittävässä määrin. Jos nyt oikein muistan, niin 40 000 nuorta enemmän jäi sijoittumatta markkinoille kuin näissä ennusteissa tuolloin oletettiin, ja se heitti hyvin radikaalisti ennusteet pieleen. (Ed. Hämäläinen: Sen me kerroimme ministerille silloin!) — Minä olisin toivonut, että se olisi kerrottu yksilöidysti eikä vain ylimalkaisesti, en sellaista kuullut, siinä oli enemmän poliittisen debatin makua kuin analyttistä tulokulmaa. Ollaan, ed. Hämäläinen, rehellisiä puolin ja toisin. — Ongelma on se, että sama ennusteista uloskasvanut lukusarja on yhä elokuun lopussa ollut nähtävissä näissä tilastoissa.

Arvoisa puhemies! Tämä oli erityinen syy sille, nämä ennen muuta nuorten suunnassa tapahtuneet tylsät luvut, että työministeriössä ryhdyttiin valmistelemaan nämä luvut nähtyämme kesällä erityistoimintaohjelmaa nuorten kohdalla, niin kuin kerroin välikyseymyspuheenvuorossani. Näihin toimiin ryhdyttiin, kun nähtiin, että ne tarvitsevat erityishoitoa, että ne eivät mene sen myönteisen odotuksen tai sen kaaren mukaan, mikä tuolloin näytti olevan. Tähän

perustui se, että Voipion työryhmä työministeriössä pistettiin pystyyn. Siinä olivat myönteisesti mukana — niin kuin työministeriö noudattaa tässäkin ja jatkossa kolmikantaperiaatetta — kaikki työmarkkinatahot palkansaajapuolelta ja työnantajapuolelta samoin kuin keskeiset ministeriöt: ministeri Uosukaisen ministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö sekä kauppa- ja teollisuusministeriö. Tällä joukkueella ryhdyttiin valmistelemaan uusia esityksiä siinä tilanteessa, kun oltiin selvästi karkaamassa kehityksestä, johon aiemmat toimenpiteet oli mitoitettu.

Arvoisa puhemies! Totta kai tämä tilanne, jota nyt eletään, pitää sisällään vain miinusmerkisiä ennusteita jatkoa koskien. En ryhdy niitä lukuja luettelemaan siitä huolimattakaan, että minulla olisi perusteita esittää joitakin myönteisiäkin puolia työttömyyskehityksestä. Ei se sitä yleisarvosanaa nosta. Jotta ei tartuttaisi sivulauseisiin, niin jätetään tässä yhteydessä puhumatta niistä, koska ei sillä ole tämän yleiskehityksen kannalta merkitystä siitä huolimatta, että lyhenettyä työviikkoa tekevien määrä on tällä hetkellä vähenemässä, viime vuoden vastaaviin aikoihin verrattuna se on selvästi alemmalla tasolla, samoin kuin lomautusten määrä. Mutta nämä luvut eivät anna anteeksi sitä, että kehitys sinänsä on niin rajua kuin se on ollut.

Toinen seikka, arvoisa puhemies, mihin mielusti haluaisin viitata, on se, että ryhmäpuheen-vuoroissa näkyi kiinnitettävän huomiota vähän sanoisinko yllättävällä tavalla siihen, että työministeriö ikään kuin hallinnoisi poliittisesti tai asiallisesti työttömyysturva-asioita. Ne teistä, jotka tuntevat mekanismin ja seurasivat väläkysymysvastaustani, havaitsivat, että en ottanut siihen puoleen mitään kantaa, koska se ei kuulu minulle. Mutta haluan eduskunnalle tässä yhteydessä selkeäkielisesti sanoa, että Relanderin malli perustuu sille olettamukselle, että tehdään ratkaisuja työttömyysturvan suunnassa. Se perustuu sille mekanismille ja näin ollen sen rahoittaminen on sen varassa, että työttömyysturva-puolella tapahtuu sen tyyppisiä leikkauksia, johon mm. ed. Ukkola puheenvuorossaan viittasi. (Ed. Tennilä: Niin juuri, huononnetaan!) Työministeriöllä ei ole oikeutta eikä mahdollisuutta puuttua työttömyysturva-asioita koskeviin ratkaisuihin. Ne ovat mitä selkeimmin ministeri Huuhtasen toimialaa.

Mitä tulee työläinsäädäntöön, niin kyllä minä mielusti luin sen, mitä Relander oli kirjoittanut, koska hänelle kerrottiin, mitä työministeriö par-

haillaan valmistelee. Ei siinä, hyvät ystävät, ollut ensimmäistäkään uutta asiaa, ei ainakaan minulle, joka tiedän, mitä työministeriössä valmistellaan niin työaikalainsäädännön, vuosilomalain ja työehtosopimusjärjestelmän uudistamisen suhteen kuin koko joustavuusprojektin merkeissä, jota työmarkkinoille täytyy luoda. Ne ovat kaikki, hyvät ystävät, valmistelun alaisia asioita, joista valtaosa valmistuu tulevaan vuodenvaihteeseen mennessä, Kairisen komitea jopa sitä ennen, jossa on eniten rekyylivoimaa varmasti julkiseen keskusteluun. On työolokomitea, jonka työskentely on päättynyt ja jonka työ on lausuntokierroksella parhaillaan ja jossa luultavasti päästään aika nopeasti tuumasta toimeen.

On ehdottoman selvää, että työolot Suomessa ovat lähitulevaisuudessa keskeinen kilpailutekijä yhdentyvillä työmarkkinoilla Euroopassa. (Ed. Gustafsson: Ay-liike on puhunut siitä jo 15 vuotta!) — Meillä on edistysellinen ay-liike, ei sitä kannata irvailla. — Toivottavasti päästään mahdollisimman yksimielisesti joustavoittamaan työmarkkinoitamme. Eikä siinä ainakaan onnistuta, siis solidien ratkaisujen tekemisessä, jos työmarkkinakenttä sivuutetaan. Sen takia on tärkeää, että työmarkkinakenttä on mukana näitä asioita valmistelemassa. Siellä on täysin korvaamatonta asiantuntemusta. Tässä mielessä, ed. Ukkola, ei Relanderin paperissa ollut yhtään uutta virikettä tähän suuntaan. Kyllä ne kaikki ovat työministeriössä valmistelun alaisia asioita. Ne on vain tehty niin, että siinä on mukana koko suomalainen päätöksentekojärjestelmä parhaiten perinteittensä mukaisesti. Ei niitä ole kukaan ulkoavaruudesta laskeutunut viisauksia kertoen esittämään, niin etteivät ne olisi työn alla olevia tosiasioita. Ovat ne toki sitä, ja on Suomelle äärimmäisen tärkeä asia, että työelämän joustavoittamisessa ja sen saattamisessa eurooppalaiseen uskoon kilpailukykyisellä tavalla päästään todellakin onnistuneesti eteenpäin. Se on työministeriössä aivan keskeisiä asioita. Työttömyysturvaan liittyvät asiat ovat taas sosiaali- ja terveysministeriön asioita.

Aktiivinen työvoimapolitiikka on se suuntaus, jota täällä peräänkuulutetaan. Minä kuulun samaan seurakuntaan, olen kuulunut jo pitkään, ja olemme aktiivisen työvoimapolitiikan edellytyksiä koettaneet parantaa. Siitä, niin kuin sainoin, keskeinen hatunnosto kuuluu myös oppositiolle, kun työllisyyslakia muutettiin aktiivista työvoimapolitiikkaa koskevaan suuntaan ja tullaan muuttamaan tänä syksynä aika nopeasti ja luullakseni sen lisäksi vielä tekemään puitelaki-

tyyppinen ratkaisu, joka tulee hyvin huomattavalla tavalla lisäämään myönteisiä mahdollisuuksia ennen muuta harkinnanvaraisen ja ammatillisen koulutuksen suuntaan työllisyyslain puitteissa.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että eräissä ryhmäpuheenvuoroissa kysyttiin, miksi työministeriö on viivytellyt ja miksi ei ole aikaisemmin mitään tapahtunut. Muistatte varsin hyvin sen ohjelman, joka johdollani valmistettiin lähiajan työllisyydenhoidon tavoiteohjelman merkeissä. Se oli reilun 2 miljardin markan paketti. (Välihuuto) — Se ei kuulukaan eduskuntaan, se on hallituksen toimintaohjelma. Olen ollut valmis eri tahojen kanssa käymään siitä avointa keskustelua. Ei eduskunnalla ole ollut siihen tarvetta. Tai en tiedä onko ollut tarvetta, mutta ei ole ollut tarkoitus sitä asiaa käsitellä, se on hallituksen toimintaohjelma. — Tältä osin täytyy sanoa, että se paperi on tuottanut tulosta hyvin monissa eri budjetin valmistelukohdissa enkä ole oikein pitänyt kauhean asiantuntevana, asiallisuudesta en puhu mitään, sitä hammastelua, kun on sanottu, että työllisyyden hoidon lähiajan tavoiteohjelmasta ei ole jäänyt jäljelle mitään. Katsokaa lisäbudjetit ja katsokaa ensi vuoden tulo- ja menoarvio. Hyvin merkittäviä näkökohtia erittäin pitkälle on nimenomaan sen ohjelman mukaisesti otettu niin lisätalousarvioon kuin myös varsinaiseen budjettiin. Näin on tarkoitukseeni toimia myös nyt. Se on hyvä mekanismi, ja pidän olennaisen tärkeänä, että sitä mekanismeja voidaan hyödyntää. Se tarjoaa erityisesti eri hallinnonalojen, eri ministeriöiden, suunnassa sellaisen koosteen, jolla voidaan ministeriöt sitoa tähän valmisteluun, niin kuin esimerkiksi opetusministeriön tapauksessa nyt konkreettisesti nähdään, ja se on erittäin hyvä.

Kun aktiivista työvoimapolitiikkaa sanotaan kannatettavan, niin ymmärrätte varsin hyvin, että ei julistus riitä, vaan silloin joudutaan myös rehellisesti kertomaan, millä tavoin käytännössä siirretään painopistettä passiivisesta työllisyyspolitiikasta aktiiviseen. Minä haluan sitä tehdä, mutta ne, jotka ovat mukana, joutuvat myös ottamaan kantaa niihin asioihin, joissa taloudellisia resursseja siirretään. Silloin on velvoitetyöllistäminen kyseessä. Ei voi samaan aikaan kannattaa velvoitetyöllistämistä ja aktiivista työvoimapolitiikkaa. Jokainen joutuu siinä ryhmäkohtaisesti ja edustajakohtaisesti temppelin harjalle. (Ed. Tennilä: Voi tietenkin kannattaa!) — Voi tietysti, jos on halkinainen huuli. Mutta jos joutuu ottamaan kyllä- ja ei-tilanteessa kantaa,

niin ei ole muuta mahdollisuutta. — Sen takia kannattaa sanoa reippaasti, että jos on aktiivisen työvoimapolitiikan kannattaja, niin sitten on myös valmis vastaavasti tekemään ratkaisuja, kun työllisyyslaki tulee täällä käsittelyyn, minkä mallisena, sitä on liian aikaista lähteä sanomaan. Se on joka tapauksessa meillä ministeriössä valmisteilla. Työvoimapolitiittinen ministerivaliokunta, ministerityöryhmä, tätä valmistelua tietysti seuraa niin kuin seuraa Relanderinkin ohjelmaa, niin kuin seuraa myös työelämän joustoprojektia, josta ed. Ukkola minusta ihan asiallisesti ja oikeaan suuntaan puhui.

Mitä tulee työttömyysturvaan, niin toivon, että tämän välikysymyskeskustelun aikana eduskunnan on siitä sosiaali- ja terveysministerin kanssa mahdollista puhua.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sekä ministeri Uosukaisen että ministeri Kanervan puheenvuoroista on käynyt ilmi, että yhteisymmärrystä hallituksessa näiden asioiden eteenpäin viemiselle on löytynyt aivan vasta viime vaiheissa. Olisi mielenkiintoista tietää: Onko siellä joku tietty ryhmä ollut tämän yhteisymmärryksen esteenä? Onko se sama ryhmä, joka loistaa poissaolollaan tällä hetkellä niin siellä ministerin aitiassa kuin täällä istuntosalissa yhtä edustajaa lukuunottamatta, joka odottaa seuraavaa puheenvuoroa? Mielestäni eduskunnan pöytäkirjoihin on syytä merkitä, että näin merkittävässä kysymyksessä päähallituspuolue loistaa kokonaisuudessaan poissaolollaan. Jos tuo yhteisymmärrys on siis löytynyt vasta nyt, niin mielestäni eduskunnalla on oltava oikeus tietää, ketkä tuota yhteisymmärrystä ovat jarruttaneet.

Toisaalta ministeri Kanervaa on ehkä vähän turhankin paljon syytetty tästä tilanteesta, mikäli tilanne todella on niin, että hänet on jyrätty kerta toisensa jälkeen hallituksessa. Senkin vuoksi olisi hyvä, jos ministeri Kanerva täällä eduskunnan edessä kertoisi, mikä tässä on totuus: se minkä hän täällä nyt kertoo, että hänen arvionsa ovat olleet virheelliset ja sen takia ollaan myöhässä; vai se että hänen esityksensä on jyrätty yksi toisensa jälkeen hallituksen istunnoissa. Haluaisin myös tietää, millä tavalla näistä asioista on ylipäättään valmistelussa keskusteltu sekä ammattiyhdistysliikkeen että esimerkiksi kuntien keskusjärjestöjen kanssa.

Ministeri Uosukainen toi esille, että jo eilen on keskusteltu kuntien keskusjärjestöjen kanssa näistä rahoitusosuuksista. Jos se tapahtuu sama-

na päivänä kuin tehdään päätöksiä, niin mielestäni ei voi käyttää sanaa jo, vaan vasta. Kun ministeri Uosukainen totesi, että 2 500 paikkaa tässä vaiheessa löydetään koulutuksen puolelle, niin pitääkö hän sitä riittävänä, kun tarve liikkuu useissa kymmenissätuhansissa, vai ollaanko tässäkin jälkijättöisiä?

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuunnellessani ministereiden vastauksia en voi olla välttämättä ajatukselta, että hallituksella ei ole monipuolista tiedonhankintajärjestelmää, kun kerran tämänhetkiset työttömyysluvut ovat tulleet niin täytenä yllätyksenä ja kun kerran aiemmat ennusteet ovat menneet niin päin prinkkalaa.

Näyttääkin siltä, että hallituksen viimekeväiset linjaukset ovat pikemminkin pohjautuneet tiettyyn turtumukseen sellaista eurotyöttömyyden tasoa kohtaan, joka on meillä jäänyt jo taakse eli olemme jo reilusti sen ylittäneet. Hallitukselta näyttää puuttuvan kykyä toimia nopeasti.

Sinänsä, niin kuin ryhmäpuheenvuorossa sanoin, esimerkiksi koulutuspuolen toimet ovat aivan oikean suuntaisia. Mutta kuitenkin, jos lasketaan yhteen näin saatavat opiskelupaikat ja se, mikä esimerkiksi tänä vuonna on ollut opiskelupaikkojen tarve, jää tähän väliin kymmenien- tuhansien opiskelijoiden joukko, nuorten ihmisten joukko, jotka eivät saa opiskelupaikkaa.

Kovinkaan paljon hallitus ei näytä kiinnittäneen huomiota siihen, mitä tehdään kaikkein heikoimmassa asemassa oleville. Riittääkö siihen 4 miljoonaa markkaa, jotka jaetaan joillekin järjestöille? Myöskään ei ole käynyt ilmi, mitä ideoita tässä nuorten itsensä työllistämässä ja itsensä kouluttamisessa oikein on taustalla.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen keskustan raikkaan ja tuoreen iskulauseen mukaisesti hallituksen kunnallisen poliittikkään kuuluu kuntalaisten vapauttamisen palveluista ja palvelijoista. Samalla hallitus siirtää rajusti miljardeja markkoja omia menojaan kuntien maksettavaksi. Näiden tarpeellisten koulutuspaikkojenkin osalta tapahtuu juuri tällä tavalla. Hallitus maksattaa päätöksensä kunnilla. Eiväthän kunnat milään voia kestää tällaista muutosta kustannusten jaossa.

Muistutan siitä, että Esko Ahon hallitus on omilla aikaisemmilla päätöksillään vähentänyt

esimerkiksi yhteensä 11 500 ammatillista aikuis-koulutuspaikkaa. Nyt opetusministeri kertoi, että hallitus esittää 8 000 uutta vastaavaa paikkaa ensi vuodelle. Miksei jo tälle vuodelle, on aiheellista kysyä. Vuosi kuluu tässäkin hukkaan ja tilanteeksi tulee se, että on 3 500 ammatillisen aikuiskoulutuspaikan alenema edellisen hallituksen tasoon verrattuna. Silloin työttömyys ei ollut läheskään näin ankaraa kuin se on tänä päivänä.

Tästä 27 000 ylimääräisen koulutuspaikan perustamisesta ja niiden osuudesta nimenomaan tämän vuoden puolella: Saattaa olla, että minä olen ymmärtänyt väärin tahtoministerin — onhan opetusministeri taistellut näistä asioista — selvityksen äsken, että kysymys olisi todella tänä vuonna jo 2 500 uudesta koulutuspaikasta. Vai onko kysymys 2 500 koulutusjaksosta, joka merkitsisi ehkä noin 500 koulutuspaikkaa? Tällainen tarkennus on varmaan paikallaan tehdä tuon tuoreen päätöksen perusteella.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me tiedämme, että ministeri Kanerva on samassa elvytysuskossa kuin sosiaalidemokraattinen oppositio ja koko oppositio. Mutta me tiedämme myös, että Esko Ahon hallitus on toista mieltä. Nyt olisi erittäin tärkeätä se, että täällä olisi pääministeri ja kenties varapääministeri vastaamassa siihen, pitääkö hallitus edelleen kiinni lamaa syventävästä ja työttömyyttä lisäävästä ainoan oikean tien talouspolitiikasta vai onko hallitus valmis luopumaan Ruotsin mallin mukaan joistakin talouspoliittisista ikoneistaan niin, että aidot neuvottelut hallituksen ja opposition välillä saataisiin käyntiin. Sanon suoraan, että minua suorastaan ahdistaa jo se, että hallitus yrittää pärjätä erilaisilla mielikuvien luomisilla tästä vaikeasta kriisistä, joka johtaa yhä syvemmälle.

Yksi mielikuva on, että nyt sekä pääministeri että varapääministeri Salolainen ovat ikään kuin ihmetelleet sitä, miksi sosiaalidemokraatit eivät ala neuvotella hallituksen kanssa, kun tosiasia on se, että hallitus ei ole tarjonnut ensimmäistäkään mahdollisuutta aitoon neuvotteluun.

Toinen mielikuva, joka harmittaa, on se, mitä ministeri Uosukainen täällä nyt on edustanut, että ikään kuin nyt lisättäisiin jollain tavalla

koulutukseen resursseja. Sehän on suoranaista huijausta, arvoisat ministerit.

Aivan niin kuin ed. Lahti-Nuuttila totesi, hallitus on vähentänyt 11 500 ammatillista aikuiskoulutustaikaa ja nyt esittää 8 000:ta uutta, eli vuosi on kulunut ja todellisuudessa koulutustaikkoja on 3 500 vähemmän kuin aikaisemmin. Tällaisilla mielikuvilla, arvoisa hallitus, kun ei ole pohjaa todellisuudessa, ei ole pohjaa myöskään päätöksenteossa.

Kolmas oli kesällä käyty korkokeskustelu. Hallitus yritti selvittää asiasta sillä mielikuvalla, että on ikään kuin työryhmä olemassa, joka pohtii korkeaa korkotasoa. Itse asiassa sitä työryhmää ei ole ollut olemassakaan, vaan tällä haluttiin vain rauhoittaa poliittista keskustelua. Tähän on saatava loppu.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ei koulutus korvaa työtä. Jos se korvaisi, silloin me kävisimme koulua 65-vuotiaiksi ja jäisimme sen jälkeen eläkkeelle. Koulutus merkitsee sitä, että opetetaan ihmistä, miten otetaan lapionvarresta kiinni. Työ on sitä, kun se lapio painetaan maahan ja heitetään sillä jotakin, johonkin syntyy kolo maahan ja kasa jonnekin muualle, se on työtä.

Tässä koulutusasiassa, jota ministeri Uusukainen selvitteli, on tietysti kaksi hyvää puolta. Toinen on se, että pidetään esimerkiksi nuoret ihmiset yhteiskunnan läheisyydessä ja tietyllä tavalla kiinni yhteiskunnassa koulutuksella. Toinen on sitten se, että saadaan työttömyystilastot vähän edullisemman näköiseksi, ja se on tässä kai kaikkein suurin tarkoitus.

Myöskin yrittäjäksi kouluttaminen on täysin tarpeetonta siinä vaiheessa, kun ei ole visioita siitä, että yritys-elämä kannattaa ja että yhteiskunnassa voidaan tarjota työtä. Meidän täytyy paneutua siihen, että pitää saada työn, tuotannon, kysynnän, ostovoiman maaginen kehä liikkeelle, siitä syyttää veroja valtiolle. Nykyisin valtio työntää rahoja tähän maagiseen ympyrään. Täällä ei puhuta lainkaan siitä, että meidän täytyy saada tähän yhteiskuntaan työtä. Koulutusta ei kannata, jos ei ole visioita tulevaisuudessa siitä, että sitä koulutusta voitaisiin hyödyntää jonkun tuottavan työtaphtuman kautta. Siitä meidän on lähdettävä. Meidän on saatava yhteiskunnassa tuotanto käyntiin, kysyntä, ostovoima. (Välihuuto) — Aivan oikein, rahaa yh-

teiskuntaan, siis selvää rahaa, mutta hetken kuluttua ei ole enää sitäkään käytettävissä, koska Viinanen tarvitsee setelipainon tuottamat rahat maksaakseen valtion palkat ja eläkkeet, kun on pariksi viikkoa kuulemma enää rahaa. Viinanen tarvitsee lähiaikoina ne, mitä rahapaja tulee tuottamaan. — Tämä oli tällainen sivuepiso-di.

Minä puhuin nyt koulutuksesta. Mitä se koulutus meitä hyödyttää, kun ei ole visioita tulevastä työstä. Siihen meidän pitäisi kiinnittää huomiota.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, että ministerit ovat oppiviaisia, eli ministeri Kanerva on nyt valmis purkamaan sitä lainsäädäntöä, jota hän innolla oli sinipunahallituksessa säätämässä.

Toinen asia. Ministeri Uusukainen, on ihan hyvä, että koulutustukiviidakkoa puretaan. Ilmeisesti saadaan myös säästöjä. Tämän pitäisi tapahtua mahdollisimman nopeasti.

Kolmas asia on oppisopimuskoulutus. Mielestäni hallituksen pitäisi entistä enemmän panostaa tähän. Muistan, kun sinipunahallitus meinasi lentää siihen SAK:n lankaan, että koko tämä järjestelmä pitäisi romuttaa, mikä olisi ollut aivan järkyttävä asia.

Edustajat Lahti-Nuuttila ja Jaakonsaari ovat kyllä aivan oikeassa: Heidän esittämänsä numerot pitävät paikkansa. Mutta voidaan oikeastaan olla ihan tyytyväisiä siitä, koska tietyllä tavalla on nyt koulutettu väärin. On koulutettu ihmisiä työttömiksi. Heille ei ole ollut työpaikkaa tässä murenevassa yhteiskunnassa. Nyt kun näitä joudutaan luomaan uudelleen, ne pystytään luomaan sellaisille aloille, joilla on työmarkkinoilla kysyntää, tai ainakin toivoisi, että on vastaisuudessa työmarkkinoilla kysyntää. (Välihuuto) — Kyllä jokainen voi myöntää sen, että me olemme kouluttaneet ammatillisissa opilaitoksissa hieman väärin ammatteihin ja tämä on osasy syy tätä pulmaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Uusukaisen puheenvuoron johdosta pyysin vastauspuheenvuoron. Toivon hartaasti ensinnäkin sitä, että ei käy nyt sillä tavalla, että näin on tässä kunnallisvaalien alla ja sitten kunnallisvaalien jälkeen otetaan taas takaisin päin ja sitten kun joulu lähestyy, se on herkkä hetki, niin taas vedetään ylöspäin jne.

Se, mikä tästä ihan tuoreesta tilanteesta pitäisi mielestäni ottaa opiksi, on viime kevään tilanne.

Kun ammattioppilaitoksista valmistui suuret joukot nuoria kansalaisia ammattiin, on käynyt niin kuin on käynyt, jopa koko kurssi on ilman työtä. Tässä tietysti mielestäni nyt pitäisi aivan erikoisesti kiinnittää huomiota siihen, että tälle porukalle annettaisiin mahdollisuus a) pitää ammattitaito yllä ja b) täydentää sitä mahdollisimman hyvin nyt niin, että valmiudet työtilaisuuden tullen olisivat mahdollisimman hyvät.

Ihan sattumalta joutuin tilanteeseen, jossa kohtasin työelämässä olleita insinöörejä ja maistereita, jotka olivat nyt näiden konkurssikierteiden takia joutuneet työttömiksi, joilla on erinomaisen hyvät valmiudet, heistä riippumattomista syistä ovat joutuneet työttömiksi. Mielestäni nyt voisi olla mainio konsti se, että näitä henkilöitä, joilla on erinomaisen hyvät käytännön tiedot ja teoreettiset perustiedot omalta opiskelualjalta, käytettäisiin täydennyskouluttamaan näitä ammattioppilaitoksista valmistuneita nuoria kansalaisia, jolloin molempien motivaatio säilyisi tämän vaikean ajan yli. Toivottavasti opetusministeri löytää tästä jotakin siementä tuleviin päätöksiinsä.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Pyysin tämän puheenvuoroni ed. Malmin ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmäpuheenvuoron johdosta.

Rdm. Malm konstaterade i svenska folkpartiets gruppanförande att regeringen inte vill ha en hög arbetslöshet. Jag vill dock hävda att regeringen har gjort ett ideologiskt linjeval och förkastat de tidigare regeringarnas nordiska linje som värnar om arbetskraften, om full sysselsättning.

Rdm. Malm konstaterade vidare att de redan förverkligade och de i budgeten samt av finansministeriet föreslagna nedskärningarna är riktiga till sitt omfång. Han efterlyste en noggrannare prioritering och konstaterade att det är oriktigt att man enbart går åt en näring och en huvudtitel, nämligen jordbruket.

Rdm. Malms konstaterande föranleder en stilla undran. Avser rdm. Malm och svenska folkpartiet att jordbruket är den huvudtitel som har drabbats värst av regeringen Ahos framfart? Om så är, var har rdm. Malm och svenska folkpartiet då glömt de nedskärningar som redan har drabbat och föreslås drabba barnfamiljer, arbetslösa, pensionärer, studerande och löntagare? (Från plenisalen: Det är ett regeringsparti!) — Alldeles, det är ett regeringsparti!

De nedskärningar som till exempel i nästa års budget berör jordbruket beror till största delen på att regeringen i sitt budgetförslag för år 1993 har utgått ifrån att exportstödet inte behöver vara lika stort som innevarande år. Tolkar jag rdm. Malm rätt, om jag konstaterar att han och svenska folkpartiet anser att det överhögga exportstödet är en uppnådd förmån som under alla omständigheter och oberoende av skördarna måste stå ograverat?

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Två minuter!

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Uosukaisen puheenvuoron alussa todettiin, että nyt on saatu rahoitus kuntoon ja on löytynyt yhteistahto. Minusta oli jotenkin paljastavaa sanavalinnan, yhteistahdon, ilmaantuminen. Se minusta kertoo yleensäkin, kuinka kivuliasta jopa näin itsesäänselvissä asioissa on hallitukselta yhtenäisen tahdon kypsyminen. Tämä jos mikä osoittaa koko hallituksen kelvottomuuden.

Opositiossa voimme onnitella itseämme. Väitän, että välikysymys on osaltaan vaikuttanut siihen, että juuri eilen tehtiin ne pienetkin oikeat päätökset, joita nyt sitten koulutuspaikkojen osalta on tehty.

Mielestäni oireellista on se, että hallitus päätyy tempoilevassa koulutuspolitiikassaan 27 000 koulutuspaikkaan. Meidän sosialidemokraattien vaihtoehto-ohjelmassa, jos näin sanotaan, paikkamäärä on yli 60 000 koulutuspaikkaa. Minä väitän, että suurin piirtein tässä onkin hallituksen ja opposition ero. Me tekisimme vähintään kaksinkertaisesti enemmän työtä ja toimintaa nuorisotyöttömyyden ja työttömyyden vähentämiseksi.

Osoituksena siitä, kuinka jälkijunassa hallitus liikkuu, on se, että tälle syksyille nyt saadaan käytettyä ainoastaan 20 miljoonaa markkaa, joka yhtä työtöntä kohti tekee muutaman markan. Se minusta kuvaa tavallaan sitä allikkoo, johon hallitus on ajautunut.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On päivänselvää, että tempuilla ei työttömyydestä päästä. Kysymys on talouspolitiikan linjasta, ja tämä hallitus on valinnut talouspoliittiseksi linjakseen leikkaukset, sen että

talouden lakeihin ei puututa. On väitetty, aivan kuten ed. Liisa Jaakonsaari sanoi, että tämä on ainoa mahdollisuus, ja sillä varjolla on voitu sitten talouspolitiikkaa harjoittaa. Ei ole kiinnitetty huomiota siihen, mikä leikkausten merkitys on ollut esimerkiksi työllisyydelle. Tätä kautta työllisyys on päässyt koko ajan kierteenomaisesti heikkenemään.

Nyt on ilolla pantava merkille, että pientä säröä tähän linjaan on tullut, tosin erittäin vaatimattomaa ja erittäin vähäistä, mutta joka tapauksessa tähän linjaan on saatu pieni muutos. Luulen, että kysymys on ollut nyt lähinnä siitä, että hallituspuolueiden sisällä ei ole kestitty talouspolitiikkaa, jota hallitus on harjoittanut. Eduskuntaryhmät ovat nousseet kapinaan ja halunneet muutosta. Toivottavasti eduskuntaryhmillä riittää puhtia ja todellinen muutos talouspolitiikkaan saadaan aikaiseksi, jolloin päästään myös todelliseen työllistämispolitiikkaan ja todelliseen työllisyyspolitiikkaan.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus toimii koulutuskysymyksessä niin kuin se tunnettu rosvo, joka ensin vei kaiken, ja palautti sitten vähän ja julisti itsensä hyväntekijäksi, eli ensin 11 000 paikkaa pois, sitten 8 000 tilalle, ja näin vaalien alla hallitus on suuri koulutuksen lisääjä. Näin te toimitte. Kaiken lisäksi työllisyyslain heikentämisen seurauksena nuoria työttömiä tulee lisää 5 500 eli tilanne tosiasiaa pahenee.

Mitä tulee opiskelukysymykseen vielä, totta kai se on tärkeää, mutta samalla pitää huolehtia opetuksen tasosta. Kun resursseja on muutenkin jo vähennetty, miten nyt sitten turvataan tasokas, laadukas opetus? Jos resursseja ei lisätä, jos ei rahoja lisätä, ei opetuksestaakaan mitään tule, kun nyt jo opettajat valittavat, että voimavaroja on liian vähän, kun opetusresursseja on supistettu.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Uosukaisen puheenvuoron johdosta haluan tiedustella: Mikä on hänen laskutoimituksensa siltä osin, paljonko nyt istuvan hallituksen vähentämien aikuisopiskelupaikkojen ja nyt kunnallisvaalien alla lisättyjen erotus on ja mihin suuntaan?

Erityisesti haluan ministeri Uosukaiselta kysyä: Tuliko todella nyt tietoon nuorisotyöttömyys? Alle 25-vuotiaita työttömien tiedossani oleva arvio on noin 100 000. Miten paljon vaikutti mahdollisesti päähallituspuolueen aloittama vaalikampanja, että te kokoomuslaisena mi-

nisterinä saitte nyt myös tahtonne läpi ja saitte koulutukseen määrärahoja? On tietysti hyvä, että jotakin tapahtuu vaalienkin vuoksi.

Haluan tietää, kun olette kasvatus- ja opetusalan ammattilainen: Miten uskotte, että opetuslinjat voidaan tässä vaiheessa täyttää, mikä tulee olemaan opetuksen taso ja opettajien resurssit hoitaa asia? Onko vaarana, että nyt työttömiä nuoria siirretään vain tilastosta pois koulun suojiin, ilman että he saavat odottamansa kaltaista ja tarvitsemaansa opetusta.

Miten arvioitte, kun ministeriönne on joutunut hallituksen yhteispäätöksellä valmistelemaan leikkauksia kuntiin, joissa mm. tukiope- tuksia on leikattu: Paljonko mahdollisesti vaikuttaa myöhempien työnhakuun tulevien nuorten kykyyn ottaa lisäoppia tai saada ammattikoulutusta, jos välinputoajia ja raiteilta putoajia tukiopetuksen puutteesta tulee enenevässä määrin yhteiskuntaan?

Lopuksi kerroitte muista muutoksista, leskien koulutusrahoista jne.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Puhuja: Lesket varmasti pärjäävät, mutta he voivat olla yli 25-vuotiaitakin.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutuspaketti, jonka hallitus eilen julkisti, on erittäin hyvä. Mutta palaute, jota tänä päivänä on puhelimen kautta jo tullut, on sellaista, että niin opettajat kuin oppilaatkin ihmettelevät, että kesken lukuvuotta yritetään nyt ihmisiä laittaa koulutukseen. Jotenkin tuntuu siltä, että onkohan tässä nyt jokin ankka, olisivatkohan meillä jotkin vaalit tulossa. Tämä haiskahtaa siltä, että tässä on jotakin muuta kuin todellisuutta. Lukuja voidaan esittää ja miljoonia markkoja, mutta käytännössähän ei nähtävästi tule tapahtumaan moneen kuukauteen yhtään mitään.

Ministeri Uosukainen esitteli, että koulutuksessa kunnat vastaisivat noin 134 miljoonasta markasta. Tietäen tänä päivänä kuntien ongelmat kunnille ei ole syytä asettaa yhtään lisää velvoitteita. Eivät ne yksinkertaisesti pysty suoriutumaan entisistään. Tämähän on ihan tosiasia. Siellä alkaa äyrin hinta olemaan 20 penniä, velka per asukas 12 000 pahimmissa kunnissa. Eivät ne pysty enää pyörittämään toimintaansa. Tämä nähtävästi on eräs niitä temppuja, joita nyt yritetään kuntien niskaan asettaa.

Mutta koulutuspaketti sisältää minusta jotakin muuta kuin todellisuutta.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on hyvä, että ministeri Uosukaisen toimenpitein voidaan lieventää työttömyyttä vaikka tulevaisuudessa. Tosiasia tietysti on se, että hallituksen toimenpitein on ainakin korkeakoulu- ja tiedemaailmassa työttömyyttä itse aiheutettu. Avoinna olevasta budjettiesityksestä voimme lukea sen tosiasian, että hallitus on supistamassa korkeakoulujen määrärahoja 457 miljoonalla markalla. Samalla lakisääteisesti aiotaan romuttaa korkeakoulujen kehittämislaki ja nimenomaan sen pitkäjänteinen voimavarakehitys. Samaten tutkimusmäärärahat supistuvat hallituksen esityksen mukaan ensi vuonna valtion menotalouden keskimääräistä supistusta enemmän. Tämä koskee niin Suomen Akatemiaa kuin tutkimuslaitoksiamme, esimerkiksi Tekesiä ja VTT:tä.

Ihmettelen, mitä tämä poukkoileminen tässä mielessä siis tarkoittaa. Eikö hallitus siis elokuussa vielä todellakaan tiennyt sitä, että meillä on työttömyys ja sitä pitäisi lieventää? Eikö hallitus ymmärtänyt sitä, että määrärahojen leikkaamisen ja henkilöstön vähentämisen johdosta korkeakoulut ja tutkimuslaitokset joutuvat nimenomaan supistamaan toimintaansa, pistämään väkeänsä ulos, vähentämään opiskelijamääriään ja näin lisäämään työttömyyttä?

Minua todella kiinnostaisi tietää, kuinka nyt tämä käytäntö hoidetaan, miten hoidetaan rahoitus korkeakouluille, tutkimuslaitoksille jne. siten, että tästä olisi jotakin nettohyötyä. Tosiasia mielestäni on se, että meillä tällä hetkellä korkeakoulu- ja tiedepoliitikasta puuttuu pitkäjänteinen kehittämisohjelma. Sen sijaan meillä on aluepolitiikka asetettu selkeästi korkeakoulu- ja tiedepoliitiikan edelle, ja tästä on esimerkkinä budjettiesityksen yleisperusteluosassa esitetty lausuma, että tutkimus- ja tuotekehitysmäärärahoja on tarkoitus suunnata aluepoliittisiin perusteisiin. Ministeri Uosukainen, minä todella toivoisin, että te voisitte jatkaa työtänne siten, että meillä korkeakoulupoliittikka ei perustuisi pelkästään aluepoliittisiin näkömyksiin.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Kanerva kaipasi rehellisyyttä keskusteluun, ja on aivan rehellis-

sesti sanottava, että löysin kaksi päälinjaa hänen vastauksestaan. Ensimmäinen päälinja on se, että vastuu kaikesta siirtyy oppositiolle, ja toinen päälinja on se, että Ruotsin mallin kaipu tulee esille. Ruotsin mallin kaipuussa unohtuu vain se tosiasia, että siellä lähtökohtatilanne oli aivan toinen, mistä lähdettiin liikkeelle yhteistyöhön. Ruotsin porvarihallituksen kantti riitti leikkaamaan muiltakin etuisuuksia kuin vähempiosaisilta, aivan päinvastoin kuin Suomen hallituksen esittämät toimenpiteet ja linjat ovat olleet.

Haluaisin ministeri Kanervan osalta kiinnittää huomiota myös edelliseen välikysymykseen annetun vastauksen sisältöön, joka koski julkisten hankintojen aikaistamista. Se puuttuu nyt tyystin ja täysin toimenpidelistalta ja vaihtoehtomallista. Silloin totesitte, että ”valikoivasti aktiivinen linja on näin myös kokonaistaloudellisesti edullisempi kuin työttömyyden hallitsemattoman kasvun salliminen”, mielestäni aivan oikein ja täysin riittävin perustein. Ainut ongelma on vain, että puheesta on kulunut seitsemän kuukautta. Selvityksistä, joihin vetositte ja jotka te aloititte 91 kesällä, on kulunut reilusti toista vuotta. Toimenpiteitä ei vain nyt näy, ei kuulu. Kohtuullista, jos puhutaan uskottavuudesta, on myös se, että teot ja puheet kulkevat rinnakkain, voisipa sanoa, että käsi kädessä toistensa kanssa.

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa pääministeri, korjaan: arvoisa puhemies! (Eduskunnasta: Kannattaisi käydä useammin eduskunnassa!) — Tuleva varmaankin, näin minäkin uskon!

Arvoisa puhemies! Keskustelusta, jota eduskunnassa käydään, sanon ihan vilpittömänä käsityksenäni sen, että se monilukuisuus, jota eduskunnan oppositio edustaa tässä keskustelussa, on mielestäni varsin myönteistä. Siis ollaan aktiivisesti mukana keskustelussa täysin nyt riippumatta siitä, olemmeko me kaikista asioista samaa mieltä, ja riippumatta siitä, miten halutaan poliittista debattia käydä. Luulen, että sen perinteen Suomessa jotenkuten olen oppinut, ainakin sitä seuraamaan, ja joskus siinä saan mukana olla, se on hyvä asia. Samalla tietysti täytyy toivoa, että myös hallituspuolueitten suunnassa aktiivisuus on korkeaa luokkaa, kun keskustelu etenee. (Ed. Jaakonsaari: Viimeinen sammutti valot juuri!) — No, mutta pysytään nyt asiassa kuitenkin. — Arvoisa puhemies! Minä uskon sen, että aktiivisuuden vähäinen taso nyt hallituspuolueissa johtui vain hetkellisestä ryhmäkousten koossaolosta.

Mitä tulee siihen puoleen, jota pystyn arvioimaan varmuudella, se on tietysti hallituksen paneutuminen työllisyyskysymyksen hoitamiseen, josta ed. Backman tätä kysymystään viriteli. Minulla on se käsitys, että kesän myötä hallituksen sitoutuminen työllisyyskysymyksen hoitamiseen on parantunut. Se on parantunut, ja koen sen myönteisenä kehityspiirteenä hallituksen sisäisessä asennoitumisessa. Tätä käsitystä olen valmis puolustamaan monilla käytännön esimerkeillä, mutta erityisesti sillä, että hallituksessa oli nyt valmiutta päinvastoin kuin aikaisemmin esimerkiksi työvoimapolitiittisen ministeriryhmän perustamiseen ja lähtien liikkeelle siitä, että suunnitellut toimenpiteet aikataulutetaan ja vastuutetaan myös ministeriöittäin.

Sanon kertaalleen vielä, että vaikka nyt käydään poliittistakin debattia, niin eiköhän olisi asiallista pysyä kuitenkin faktoissa. Jos tärkeäksi instrumentiksi sanomani työllisyydenhoidon tavoiteohjelma on kirjoitettu jo kahteen lisäbudjettiin tänä vuonna, kirjoitetaan osiltaan vielä kolmanteen lisäbudjettiin ja on myös merkittävin osin ensi vuoden tulo- ja menoarviossa, jonka hallitus on eduskunnalle jättänyt, minä en oikein ymmärrä, miten minä voisin kollegoitani syyttää siitä, että he ovat nurjamielisesti suhtautuneet siihen 2,2 miljardin markan pakettiin, koska se on alkanut nyt olla budjetissa niissä vaiheissa, joissa se on sinne kirjoitettavissa. Hallitus kirjoittaa omat taloudelliset ratkaisunsa budjettien merkeissä eduskunnalle, lisäbudjettien ja varsinainen budjettien. (Ed. Gustafsson: Aika loppuun hallitukselta!) Tässä mielessä on päästy eteenpäin, enkä hyväksy sitä näkemystä, jonka mukaan muu hallitus ei olisi mukana näissä talkoissa. Sama koskee myös niitä asioita, joissa työllisyyslain muutosta tai työelämän joustavuutta haetaan.

Ed. Backman, minulla on koolla säännöllisesti kaikki työmarkkinajärjestöt niin työnantaja- kuin työntekijäpuolelta, säännöllisesti, ja käymme läpi paitsi tietysti työllisyystilannetta sinänsä kaikkia työelämän keskeisiä kysymyksiä. Olen siihen työskentelyyn erittäin motivoitunut ja pidän sitä korvaamattomana instrumenttina työministeriön vinkkelistä katsottuna. Siinä ovat mukana myös kunnalliset keskusjärjestöt, joita kysyitte ja joiden kanssa toki on myös erikseen neuvoteltu.

Haluan tässä nyt sanoa ennen kyselytunnin alkamista, että tämä koulutuspaketti, joka työllisyyden hoidon kokonaispaketissa on yksi elementti, ei muuta valtion ja kuntien keskinäistä

kustannusjakoa, se ei muuta valtion ja kuntien keskinäistä kustannusten jakoa, se tulkoon tässä mahdollisimman selkeästi sanottua.

Ed. U. Anttila, ei tämä ryppyilemällä parane eikä semantiikallakaan eivätkä näppärästi heittelemällä nämä asiat miksikään muuksi muutu, ei se hallituksen tiedonhankintajärjestelmän vika missään suhteessa ole. Kyllä nämä ongelmat ovat meidän kaikkien yhteisesti tiedostamia. Sanon tältä osin vain sen, että ne 27 000 koulutuspaikkaa, jotka nyt on tuotu ohjelmaan, eivät ole ainoita, vaan Voipion paperi tähtää jopa siihen, että vuoden aikana voidaan saada parhaimmillaan jopa 40 000 paikkaa. Nämä ovat koulutuspuolen ratkaisuja, mutta sen lisäksi täytyy tietysti olla harjoittelu- ja työpaikkapuolen ratkaisuja. Meidän toimintamme tähtää siis siihen, ja Relander on ottanut sen omiin papereihinsa yhtenä osana, kuinka tästä päästään eteenpäin. Nämä halusin tässä yhteydessä sanoa.

Mitä tulee ed. Jaakonsaaren puheeseen ainoan oikean talouspolitiikan tien omaksumisesta ja eteenpäinviemisestä, minä pahaa pelkään, että vaihtoehtojen löytäminen on kovin hankalaa talouspolitiikkamme peruslinjalle. En ainakaan ole kuullut esitetyn sellaista mallia, joka tässä suhteessa toimisi entistä paremmin. Olen huomannut, että myös eduskunnan oppositio on tullut pois velkaelvytyslinjasta selkeästi (Ed. Jaakonsaari: Ei saa valheelle rakentaa, ministeri Kanerva!) On tullut. Sovitaan niin, että linja on tänä päivänä tämä. (Ed. Gustafsson: Mikä on ministerin lähdeaineisto? Ministeri kaipasi tieteellistä keskustelua!) — Minä olen niin monta puheenvuoroa kuullut vasemmiston esittämänä, että en halua väitellä. — Jos te tänä päivänä olette sitä mieltä, että ei velkaelvytystä, niin hyvä on. Silloin olemme samalla talouspoliittisella linjalla.

Kolmas seikka, johon haluan kiinnittää huomiota, on ed. Korhosen äskeinen puheenvuoro. Ei vastuu ole tietysti oppositiolla, mutta kun välikysymyspuheenvuoroani on kirjoitettu, niin siihen on haluttu ottaa se kannanotto, ed. Korhonen, todellakin, että ei voi olla samanaikaisesti vain lisäämässä menoja, mutta ei kartuttamassa tuloja. Tällä asialla on se tylsä puoli, että nämä kohteet täytyy myös resursoida, finansioida.

Mitä tulee varhennettuihin hankintoihin, joista puhuitte ja joita peräänkuulutitte puheenvuorossanne, niin niitä on lisäbudjetissa ja niitä tulee olemaan myös ensi vuoden tulo- ja menoarviossa.

Opetusministeri Uosukainen: Rouva puhemies! Koska kyselytunti alkaa, pyydän arvoisille edustajille kertoa, että mielihyvin vastaan yksityiskohtaisesti kysymyksiin illan mitaan, koska meillä ilta on pitkä ja asiat ovat mielestäni kaikki sen arvoisia, että ne kannattaa ottaa yksityiskohtaisesti esille. (Ed. Lahti-Nuutila: Tehdään näin!) Ehkä on parempi tehdä näin, koska nyt minä en pysty sitä kunniallisesti hoitamaan. Haluan, että voidaan todella mennä yksityiskohtiin niiltä osin kuin voin vastata. (Ed.

Laine: Kunnallisvaalit ovat sivistysvaalit!) — Kunnallisvaalit ovat sivistysvaalit.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan noin 10 minuuttia kyselytunnin päättymisen jälkeen. Kyselytunti alkaa kello 17.

Täysistunto keskeytetään kello 16.53.

(109) Torstaina 24 päivänä syyskuuta 1992

(kello 12)

Täysistuntoa jatketaan

kello 18.05.

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Kalliomäen ym. välikysymys työttömyyden vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Keskustelu jatkuu:

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nuorimmaisilla, alle 20-vuotiailla, on mahdollisuus kuuden kuukauden työttömyyskauden tai -jakson jälkeen — sehän heikennettiin kolmesta kuukaudesta — oikeus palkkatyöhön, tosin tilapäiseen mutta työhön kuitenkin. Äskeisestä ministerin puheenvuorosta ei selvinnyt se, onko hallituksen tarkoitus poistaa tämä oikeus kokonaan lähiviikkojen tai lähikuukausien aikana. Sehän merkitsee käytännössä sitä, että joka ainut nuori, kuka tahansa, voi joutua ikuisiksi ajoiksi työttömäksi saamatta koskaan edes tilapäistä palkkatyön vaihtoehtoa kohdalleen.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Keskustelussa on tullut aivan selvästi esille, että työllisyyden hoitaminen vaatii kaikkien ministerien yhteistoimintaa hallituksessa. Esimerkiksi keskustalaisella kauppa- ja teollisuusministeri Tuomistolla, joka on tänään puuttunut salista koko ajan, on aivan keskeinen vastuu, jotta saamme Suomeen pysyviä, terveitä työpaikkoja yksityisiin yrityksiin. Erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset työllistävät. Yrityksille annettavia tukia on kuitenkin suunnattava entistä tarkemmin niihin yrityksiin, joilla on menestymismahdollisuuksia myös kansainvälisen kilpailun paineissa.

On myös kritisoitu hallitusta, mikä on aivan ymmärrettävää. Kokoomuksen eduskuntaryh-

mä on edellyttänyt, että hallitus kykenee linjaamaan tulevaisuuden talouspolitiikkansa peruspiirit markan kelluttamispäätöksen jälkeisessä tilanteessa, ja kokoomuksen eduskuntaryhmä tulee pitämään kiinni tästä vaatimuksesta.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On jo tovi siitä, kun pyysin puheenvuoron. Syyt ovat aivan ymmärrettäviä, että saan sen vasta nyt.

Ensiksi haluaisin, herra puhemies, todeta sen, että on kynisyyden ja röyhkeyden huippu se, että johtavan hallituspuolueen eduskuntaryhmällä on oma seminaarinsa samaan aikaan, kun eduskunnan istuntosalissa keskustellaan Suomen tämän hetken kaikkein polttavimmasta, kaikkein vaikeimmasta, kaikkein tuskallisimmasta pulmasta eli työttömyydestä. Minusta se ansaitsisi erittäin tuomitsevan huomion. Nimitäin se ihmettely, jota me vasemmallla puolella olemme harrastaneet, missä on Suomen keskusta, sai selityksen, joka ei todellakaan ole kunniaksi Suomen keskustalle ed. Aapo Saarta lukuun ottamatta.

Mutta, herra puhemies, varsinaisesti ministeri Kanervalle antaisin tässä yhteydessä tunnustuksen sen takia, että hän aivan selvästi sanoi, että suomalaisella ammattiyhdistysliikkeellä on suomalaisen työllisyyteen näkökulma, joka edustaa hyvin korkeata ammattitaitoa ja hyvin korkeata tietämystä ja sellaisia käytännön taitoja, joita oikeastaan kenelläkään muulla ei ole.

Sen sijaan, kun nykyisin vastauspuheenvuoroissa saa esittää kysymyksiä, kysyisin ministeri Kanervalta seuraavaa: Hän puheenvuorossansa viittasi siihen, että tässä tilanteessa on myös myönteisiä merkkejä, myönteisiä signaaleja. Todellakin haluaisin tietää, mitä ne ovat, koska hän ei suostunut niistä varsinaisessa puheenvuorossansa sanomaan, mainitsi vain, että sellaisia on.

jaettaessa avustuksia. Muiden musiikki-instituuttien saamista avustuksissa on otettu huomioon niiden toiminnan laajuus.

Mitä tulee Vammalan Vanhan Kirjallisuuden Päivien avustukseen, se on tänä vuonna noussut viime vuoteen nähden ilman ns. joululahjarahaa.

Yleisenä periaatteena haluaisin todeta, että nyt on näittenkin rahojen suhteen uudelleenarvioinnin aika. Aiemmin myönnetty avustus ei voi olla pysyvä ja saavutettu etu, josta ei tingittäisi. Mahdollisten lisäavustusten osalta haluaisin todeta, että opetusministeriöllä tänä vuonna ei ole käytettävissä sellaisia varoja, joista voitaisiin myöntää ainakaan mitään merkittäviä lisäavustuksia kulttuuritapahtumille tämän vuoden toimintaan.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Ministeri viittasi vastauksessaan joululahjarahoihin ja selitti aivan oikein sitä periaatetta, mikä ministeriössä on otettu. Kuitenkin on niin, kuten ministeri kansanedustaja varsin hyvin tietää, että kun täällä annettiin ns. joululahjarahaa, niin ministeriössä katsottiin kokonaisuutta, minkä verran siihen pitää lisätä. Tässä mainittuihin Vammalan Vanhan Kirjallisuuden Päiviin nähden se kävi niin, että Vammala sai 70 000 markkaa lisää ja ministeriö katsoi, että 30 000 riittää, jolloin tuli 100 000. Nyt uuden jaon pohjaksi otettiin tämä 30 000 eikä 100 000:ta, jolloin todellisuudessa avustus putosi täsmälleen puoleen. Mutta tällä ministerin selittämällä systeemillä siihen toki tuli 20 000 markan lisäys, mutta saavassa päässä tuskin kiinnostaa se tekniikka, vaan se, minkä verran tulee. Sen ymmärrän kyllä hyvin, että tämä on melkein talvisodantakuista asiaa ja kysymystä tehtäessä oli aika täysin toinen. Kuitenkin kysyn:

Onko mahdollista, että todella merkittävälle tapahtumille, joissa on henkilökuntaa ja joissa joudutaan jo vuotta ennen tekemään esiintyjä-sopimukset ja -sitoumukset, voitaisiin nyt jonkinlainen selkeä periaatepäätös ainakin välittää, millä tavalla tullaan tekemään? Kovin monta tällaista tapausta eivät nekään pysty hoitamaan, kun ohjelmat on sovittu ja sidottu ja sitten avustus on, mitä on.

Ministeri Isohookana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Sikäli kuin ed. Roos tarkoittaa kysymyksellään, voitaisiinko aikaistaa päätöksentekoa tulevaa ajatellen, niin täytyy todeta se, että ensi vuoden budjetti hyväksytään eduskunnassa. Sitä aikaisemmin opetusministeriössä

ei ole mahdollista tehdä päätöksiä. Toisaalta opetusministeriön päätöksenteon pohjana ovat silloin, kun ministeriö päättää, taiteen keskustoimikunnan antamat lausunnot.

Olen itse miettinyt kovin paljon tätä aikaistamista, ja oletettavaa on, että jonkin verran aika-tiloja voidaan rukata tähänastisesta käytännöstä. Ymmärrän, että se ongelma, jonka ed. T. Roos otti esille, on todella akuutti monien kulttuuritapahtumien järjestämisessä. On perusteltua, että sopimukset tehdään ajoissa, kun on kysymys merkittävistä vierailijoista. Silloin tule suuria vaikeuksia, jos rahaa ei tule ja budjetti ei pidä. Tätä ongelmaa pyritään parantamaan, sikäli kuin se on mahdollista ministeriössä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ikaalisten Sata-Häme Soi -juhlalat laajenivat mahdollisesti taannoisina vuosina, eikä ollut enää oikeastaan saatavissa mitään muuta uutta kuin olisi raahattu pingviiniorkesteri jostakin Etelä-Navalta, koska kaikki Argentiinat tms. oli jo käyty, mutta näkemykseni mukaan suunta on muuttunut ja tullut enemmän kansanomaiselle pohjalle. Rouva ministeri aikanaan muistaakseni eräässä kirjallisessa vastauksessa vastasi, että nimenomaan otetaan huomioon, jos pysytään hyvin paljon suomalaisen kansallisen kulttuurin linjalla. Ikaalisten Sata-Häme Soi -juhlissakin on viime vuosina korostettu nimenomaan tätä perinteistä kulttuuria musisoinnissa ja ohjelmassa.

Eikö nyt ole väärin ja ristiriidassa, jos määrärahat alkavat pudota, kun Ikaalisten Sata-Häme Soi -juhlalat siirtyvät kuitenkin kohtuulliselle ja kansanomaiselle linjalle? Se on vähän ristiriidassa. En tiedä, muistatteko tätä vastaustanne, mutta kuitenkin.

Ministeri Isohookana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Minusta ei voida todeta, että Sata-Häme Soi -tapahtuman valtionavustus on oleellisesti laskenut, kun on kysymys 20 000 markan lievistä laskusta tänä vuonna verrattuna viime vuoteen. Tämäntapaiset tapahtumat kuin Sata-Häme Soi saavat oman osuutensa tulevaisuudessa varmasti saman suuruisena, niin uskallan ennakoita. Sen lisäksi näille tapahtumillehan on mahdollista saada ns. kansainvälisestä kulttuurirahoista erityisavustusta tiettyihin projekteihin varsinkin silloin, jos jokin orkesteri — toivottavasti ei ihan pingviiniorkesteria — Suomeen tuodaan. Tällä tavalla suurin piirtein kohtuullisena valtionavustus pysyttelee.

Ed. Rönholm: Herra puhemies! Olisi arvokasta tietää arvoisalta ministeriltä, minkälainen on ministerin käsitys musiikkijuhlien tulevasta, siis vuotta pidemmälle tähtäävistä mahdollisista avustuksista ja niistä periaatteista, joita jatkossa tullaan noudattamaan.

Mitkä ovat ministerin määrälliset arviot tulevasta avustuksista ja millä tavalla nämä periaatteet mahdollisesti tulevat jatkossa muuttumaan? Edelleen: olisiko harkittavissa, että näitä avustuksia voitaisiin myöntää vuotta pidemmäksi ajaksi, esimerkiksi kolmivuotiskaudeksi, jolloin suunnittelu juhlien ym. osalta olisi helpommin toteutettavissa.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Herra puhemies! Kysymyksessä on harkinnanvarainen avustus, ja eduskunta laatii budjetin aina vuodeksi kerrallaan. Siitä syystä ei pitempiä lupauksia ja pitempiä päätöksiä ole mahdollista tehdä harkinnanvaraisiin avustuksiin.

Sikäli kuin eduskunta haluaa pitää kiinni siitä, että veikkauksen tuotto jaetaan tulevinakin vuosina sillä tavalla kuin tähän saakka on jaettu, eli pääosa nimenomaan tieteen, taiteen, nuorison ja urheilun hyväksi, ja sikäli kuin Suomen kansa lottoa ja veikkaa tulevaisuudessakin samaan tahtiin kuin tähänkin saakka, ei oman käsitykseni mukaan ole ongelma määrärahojen pienentyminen. Rahat pysyvät näillä periaatteilla suurin piirtein saman suuruisina kuin tähänkin saakka.

Yksi tärkeä näkökohta, joka täytyy ottaa huomioon, on se, että taiteen puolella niin kuin muussakin vapaaehtoisessa toiminnassa valtion tuki on aina vain osatukea. Se on ns. porkkanaa, ja se on motivoivaa. Se ei voi olla sataprosenttista eikä sen pidäkään olla. Tämä näkökohta toivottavasti on tulevinakin vuosina mielessänne.

Asia on loppuun käsitelty.

2) N:o 164 Ed. Aittoniemi: Novera-yhtymän joukkovelkakirjalainan markkinoinnista

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Postipankki markkinoi ja myi Novera-yhtymän joukkovelkakirjalainan 1/1991, yhteensä 100 miljoonaa markkaa. Yhtymän konkurssin yhteydessä noin 1 700 piensijoittajaa menetti sijoittamansa rahat, koska lainalla ei ollut vakuuksia. Joukkovelkakirjalainan markkinoinnin yhteydessä ei sijoittajien mukaan heitä informoitu riskistä ja

luotettavana pidetyn pankin mukanaolo oli omiaan erehdyttämään sijoituksen tekijöitä syntynein seurauksin.

Katsooko hallitus ja millä perusteilla, että Postipankki on toiminut asiassa pankkitoiintaan liittyvän luotettavuuden edellyttämällä tavalla?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Talletuspankkilain mukaista pankkitoimintaa on mm. arvopaperikauppa ja muu arvopaperitoiminta. Arvopaperimarkkinalaki määrittää arvopaperien liikkeellelaskijan ja liikkeellelaskun järjestäjän sekä arvopaperin välittäjän tiedonantovelvollisuuden markkinoilla. Arvopaperin välittäjänä voi toimia mm. talletuspankki. Arvopaperimarkkinalain säännösten noudattamista valvoo pankkitarkastusvirasto, ja toisaalta yleisillä tuomioistuimilla on tuomiovalta tapauksissa, joissa on kysymys yksittäisten merkitsijäin ja pankin välistä tiedonantovelvollisuutta koskevasta riidasta.

Pankkitarkastusvirasto on tutkinut asiaa eräiden merkitsijöiden kanteluiden johdosta ja selvittää kysymystä edelleen eräiden toisten kanteluiden johdosta. Lehtitietojen mukaan eräät merkitsijät ovat myös saattamassa kysymyksen Postipankin toiminnan lainmukaisuudesta ja vastuusta tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Kysymys Postipankin toiminnasta ja vastuusta Novera-yhtymä Oy:n joukkovelkakirjalainan liikkeellelaskussa on arvioitava arvopaperimarkkinalain nojalla. Kysymys on jo toimivaltaisen hallintoviranomaisen eli pankkitarkastusviraston tutkittavana ja tulossa ilmeisesti myös tuomioistuin käsittelyyn. Asia ei siis tässä vaiheessa edellytä toimenpiteitä tai arvioita hallituksen puolelta.

Hallituksen esitys eduskunnalle arvopaperimarkkinalainsäädännön saattamisesta vastaamaan Eta-sopimuksen mukaisia velvoitteita tulee sisältämään valtuutuksen valtiovarainministeriölle antaa tarkempia määräyksiä velkakirjojen liikkeellelaskussa julkistettavan esitteen sisälöstä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Joskus syntyy yhteiskunnassa ja lainsäädännönkin mukaan tietynlainen erityisvelvollisuus ryhtyä toimiin. Esimerkiksi jos sairaanhoitaja näkee potilaan tekevän kuolemaa, hänellä on velvollisuus ryhtyä estämään sitä hoitotoimenpitein. Jos hän ei ryhdy, hän syyllistyy tietynlaiseen laiminlyöntitirikköseen, joka on normaalia laiminlyöntiä

raskaampi. Postipankki tietynlaisena valtionpankkina oli näiden 1 700 ihmisen, jotka ovat piensijoittajia ja jotka eivät ymmärrä arvopaperikaupasta mitään, erityisen luottamuksen kohteena näissä asioissa, ja Postipankki tunsi Noveran tilanteen jo siinä vaiheessa ja sen, että se on tulevan varman konkurssin uhkaama.

Eikö teidän mielestänne Postipankille syntynyt erityinen velvollisuus joko jättää laina välittämättä tai selkeästi informoida näitä eläkeläisiä, joilla ei ole arvopaperikaupasta paljon tietoa, erityisesti riskeistä, joita heidän tietonsa mukaan Novera-yhtymään tehtävillä sijoituksilla oli?

Valtiovarainministeri Viinanen: Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin, hallintoviranomaiset selvittävät parhaillaan, onko tällaista laiminlyöntiä tapahtunut. Tietysti on todettava tässä tilanteessa — en pysty arvioimaan, kenellä olisi tieto ollut jo siinä vaiheessa Noveran konkurssikypsyydestä — että meillä on suuri joukko yrityksiä, joilla on taloudellisia vaikeuksia ja jotka vielä muutama vuosi sitten laskivat liikkeelle arvopapereita. Seuraukset nyt ovat näkyvissä milloin paremmalla, milloin heikommalla menestyksellä. On myös muistettava, että tällaiseen paperiin, josta nyt on kyse, on sisältynyt varsin merkittävä korkotuotto, joka on tietysti signaali myös sen paperin riskipitoisuudesta.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Nämä tutkimukset tiedetään. Kun aikanaan tulee vastaus, siinä kauniin sanakääntein todetaan, että ”ottaen huomioon, niin ja näin, Postipankki ei ole toiminut” jne. 1 700:lta, osin vanhuksia ja eläkeläisiä, jää saamatta noin 100 miljoonaa markkaa.

Me teemme konkurssin ilmeisesti koko maan, mutta eikö, herra ministeri, olisi kuitenkin, kun tällaisesta asiasta on kysymys ja kun me pankkejakin tuemme kymmeniä miljardeja markkoja, valtion, kun valtion pankistakin nyt tietyllä tavalla on kysymys, tulisi ottaa ainakin osa tästä vastuusta ja siitä konkurssipesästä ja siirtää nyt muutama kymmenen miljoonaa tai satakin miljoonaa markkaa ja maksaa näille ihmisille, jotka ovat joutuneet kohtuuttoman menetyksen kohteeksi, ja tavalla tai toisella järjestää se, että he eivät menettäisi, suurin osa, näitä vähäisiä säästöjään, jotka kymmenien vuosien aikana heille on vanhuutta varten kertynyt?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Meillä on tässä maassa kymmeniä tu-

hansia, ellei satojatuhansia, sellaisia ihmisiä, jotka ovat arvopaperimarkkinoilla menettäneet merkittäviä rahasummia: on piensäästäjiä ja suursäästäjiä. Suuri osa suomalaisista on kärsinyt merkittäviä pääomamenetyksiä. Se on arvopaperimarkkinoilla tällainen riski aina. Se on pakko tunnustaa. Turvallista ei ole mikään muu kuin pankkitalletus, (Ed. Aittoniemi: Onko sekään enää!) eikä voida lähteä siitä liikkeelle, että valtio rupeaa tukemaan käytännössä muiden veronmaksajien maksamana sijoitustoiminnan mahdollisia tappioita, jotka ovat aiheutuneet yksittäisille ihmisille.

Ed. Suhonen: Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen mainitsi, että Eta-lain myötä tulisi muutos. Olisiko nyt syytä keskeyttää kaikki arvopaperihommat? Jos ymmärsin oikein, niin Eta-laissa turvattaisiin Noveran tapaiset tapaukset tulevaisuudessa?

Toiseksi kysyisin, kun Postipankki välittää tällä hetkellä valtion obligaatioita ja tavan takaa jotain tulee: Voiko tähän luottaa nyt enää, kun valtio on näin köyhä? Käykö samalla tavalla, kuin Postipankki yrittää uskotella asiakkailleen: ”Kyllä valtio on luotettava. Kyllä kannattaa!” Onko nyt pelko myös niillä, jotka obligaatioita ostavat, että käy samalla tavalla kuin Noveran hommassakin? Minun mielestäni kumpikin on yhtä köyhä tällä hetkellä.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Eta-lainsäädännön myötä, niin kuin totesin, voidaan täsmentää valtiovarainministeriön toimesta lähinnä niitä ohjeita ja määräyksiä, jotka tiedonantovelvollisuuteen sisältyvät.

Mitä sitten tulee valtion papereiden, obligatioiden, luotettavuuteen, ne ovat luotettavia.

Asia on loppuun käsitelty.

3) N:o 168 Ed. Ukkola: Sähkön hinnoittelussa myönnettävästä alennuksesta Pohjois-Suomessa

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä on esittänyt Pohjois-Suomen sähköalennuksen poistamista. Alennusten yhteisvaikutus on noin 75 miljoonaa markkaa. Työryhmän enemmistön mielestä sähköalennuksen menetys korvattaisiin lisäämällä sähkölaitosten oikeutta ostaa Kemijoki Oy:n tuottamaa sähköä tavanomaista hie-
man halvempaan hintaan. Tämä ei kuitenkaan korvaisi alennuksen menetystä ja koskisi vain

Lappia. Oulujoen alue ei saisi mitään hyvitystä.

Aikooko hallitus jatkaa Pohjois-Suomen sähköalennusta, joka on ollut voimassa jo 50-luvulta ja jonka tarkoituksena on korvata Pohjois-Suomen asukkaille vesistö rakentamisesta aiheutuneet pysyvät haitat?

Kauppa- ja teollisuusministeri T u o m i s t o : Herra puhemies! Pohjois-Suomen sähköalennuksia koskevat nykyiset sopimukset päättyvät todella ensi vuodenvaihteessa. Kauppa- ja teollisuusministeriön viime maaliskuussa asettama ja elokuun 28 päivänä tänä vuonna mietintönsä valmistanut työryhmä on selvittänyt keinoja, joilla Pohjois-Suomen sähkön hintaan kohdistuvia korotuspaineita voitaisiin lievittää.

Nykyisin Pohjois-Suomen sähkön hintaa alentavina keinoina käytetään tukkuhinnoista myönnettävää ns. Lapin-alennusta ja ns. Oulujoki-alennusta sekä edullista Kemijoki Osakeyhtiön valtionosuuteen kuuluvaa sähköä. Ministeriön asettaman työryhmän enemmistö on päättänyt, kuten kysymyksessä todettiin, suosittelemaan tukkuhinta-alennuksesta luopumista kahden vuoden siirtymäkauden jälkeen ja alennusten poistumisen kompensoimista Kemijoki Oy:n sähkön lisämyynniltä. Työryhmä ei ole sinänsä asettanut kyseenalaiseksi Pohjois-Suomelle myönnettävän sähkön hintatuen jatkamista.

Työryhmän mukaan tukkuhinta-alennusten jatkamiseen liittyy ongelmia sähköalan toimintaympäristön muuttuessa. Uuden sähkölain ja siihen kuuluvan vapaan siirto-oikeuden myötä sähköalan kilpailun arvioidaan lisääntyvän. Jos hinnat muodostuvat kilpailun kautta, tukkutariffin merkitys yleisenä ohjehintana vähenee. Tämän mukaisesti mm. Imatran Voima on ilmoittanut uudistavansa tukkutariffia siten, että asiakkaille tarjotaan entistä enemmän valinnan vapautta sähkösopimuksiin liittyvien ehtojen suhteen. Tämä mietinnössä todettua.

Mietinnön valmistumisen jälkeen sekä Lapin maakuntaliitto että Oulun maakuntaliitto ovat alueittensa edustajina ilmoittaneet vastustavansa työryhmän ehdotusta ja edellyttäneet nykyisen käytännön jatkamista. Lapin ja Oulun läänien kansanedustajat ovat omassa kirjelmässään yhtyneet maakuntaliittojen näkemyksiin.

Sopimusoikeudellisesti asiassa on kysymys toisaalta Imatran Voima Osakeyhtiön ja Teollisuuden Voimansiirto Osakeyhtiön sekä toisaalta Pohjois-Suomen alueellisten sähköjakelulaitosten välisistä yksityisoikeudellisista sopimuksista.

Tämän vuoksi kauppa- ja teollisuusministeriö selvittää parhaillaan kiireellisesti kysymyksessä olevien osapuolten kanssa asiaa. Näissä neuvotteluissa on nimenomaisena keskeisenä tavoitteena selvittää edellytykset ja mahdollisuudet nykyisen sähköalennuksia koskevan käytännön jatkamiseen.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Pitää paikkansa, mitä ministeri vastauksessaan sanoi, mutta sanon myös sen, että pääpukari tässä sähkön hinnan alennuksen viemisessä Pohjois-Suomesta pois on kyllä Imatran Voima, valtionyhtiö. Niin kauan kuin minä muistan, Imatran Voima on kyllä riistänyt siirtomaaherran valtuuksilla Pohjois-Suomea viemällä siltä omaa raaka-ainetta, vesivoimaa, halpaan omakustannushintaan ja myymällä sitä kalliilla sitten edelleen ja saamalla voitot. Väitän, että jos tämä etu olisi tullut Pohjois-Suomelle, nämä voimalaitosinvestoinnit olisi aikoja sitten jo kuoletettu ja Pohjois-Suomi saisi huomattavasti enemmän etua kuin sähkön hinnan alennus on merkinnyt.

Herra ministeri! Aikooko hallitus ja nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeri käyttäa omistajan oikeutta tässä asiassa ja tehdä oikeudenmukaisen päätöksen Imatran Voiman puolesta Pohjois-Suomelle?

Kauppa- ja teollisuusministeri T u o m i s t o : Herra puhemies! Totesin vastauksessani, että asiasta neuvotellaan. Minusta se on parempi tapa kuin pakkokeinot. Tavoite tuli todettua oman vastaukseni lopussa.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Tiedän kyllä ministerin henkilökohtaisen kannan asiaan, ja siitä olemme tietyllä tavalla tyytyväisiä ja kiitollisiakin. Mutta kysyn vielä:

Milloin hallitus aikoo tehdä tästä päätöksen?

Kauppa- ja teollisuusministeri T u o m i s t o : Herra puhemies! Minusta olisi parempi tilanne, että hallitus ei tee päätöstä, koska varsinaisen päätöksen hän tekevät Imatran voima, Teollisuuden Voimansiirto Osakeyhtiö ja kysymyksessä olevat sähkön jakelulaitokset. Hallitus voi olla taustavaikuttaja, ja minusta se mahdollisuus on tietysti käytettävä, mutta varsinaisen ratkaisunhan tekevät nämä, jotka tekevät keskenään yksityisoikeudellisen sopimuksen.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Kemijoen valjastamisesta aiheutui Lapille menetyksiä.

Meni lohi, rannat vyöryvät, menivät kauniit mahtavat kosket. Toisaalta Lapissa esimerkiksi sähkölämmitys tulee paljon kalliimmaksi, koska lämmityskausi on pitempi ja talvi on ankara. Niissä laskelmissa tällaisista tekijöistä ei ole otettu riittävästi huomioon, joiden perusteella poistoesitys on tehty. Minä olen kuullut huhuja, että tulee joku mätä kompromissi, jossa pari kolme vuotta ehkä jatkuisi Lapin-alennus eikä ehkä ihan nykyisessä muodossakaan, joka meillä on lähtökohtana ja tavoitteena. Me olemme lähteneet siitä, että kymmenen vuotta pitää tätä sopimusta jatkaa. Muuhun Lappi ei voi tyytyä. Tiedustelen vielä ministeriltä:

Lähdettkö te samasta ajattelusta? Vai onko niin tämän viimeisimmän vastauksen mukaan, että hallitus jotenkin vetäytyy tästä kysymyksestä ja antaa IVOn päättää sittenkin?

Kauppa- ja teollisuusministeri Tuomisto: Herra puhemies! Minä toistan vielä, että hallitus ei vetäydy asiasta mutta varsinaisen päätöksen tekevät ne, jotka tekevät siitä sen sopimuksen. Hallitus voi asiaan vaikuttaa ja tulee sen tekemään. Mitä oli puhetta tästä kompromissista, niin itse työryhmän mietintöönkin jo sisältyy se, että siellä olisi tällainen kahden vuoden siirtymäaika. Se ei ole siis mikään kompromissi siinä mielessä. Se oli työryhmän esitys.

Ed. Rönnholm: Herra puhemies! Meillä on vastikään tullut voimaan kilpailulainsäädäntö, joka edellyttää, että maassa vallitsee vapaa kilpailu ja esimerkiksi sähkölaitokset voivat ostaa sähköä, mistä haluavat, ja edelleen myydä sitä, minne haluavat.

Miten käytännössä sellainen järjestelmä, joka tällä hetkellä toimii, jossa annetaan alueellisia alennuksia alueellisuuden perusteella, voi näissä olosuhteissa toimia? Jos herra ministeri katsoo, että nykyisen järjestelmän jatkaminen on perusteltua, miten on perusteltua se, etteivät muut voimalaitospaikkakunnat — esimerkiksi hiili-voimalaitospaikkakunnilla varmasti on huomattavia haittoja laitoksen paikalla olemisesta — saa vastaavia alennuksia? Millä tavalla tällaista eriarvoisuutta voidaan kilpailulainsäädännön perusteella ja yleisen yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti pitää tarkoituksenmukaisena ja hyväksyttävänä? Miten ottaen huomioon valtionyhtiön kilpailuasetelma yksityisten yhtiöitten kanssa valtio voi omistajan valtaa käyttäen edellyttää valtionyhtiöltä muunlaista käyttäytymistä kuin kilpailijoilta edellytetään?

Kauppa- ja teollisuusministeri Tuomisto: Herra puhemies! Kysyjä oli siinä oikeassa, että kilpailu vapautuu ja uuden lainsäädännön myötä, voisiko sanoa, yleiset sähköverkot myös mahdollistavat voimansiirron ja sitä kautta nykyistä monipuolisemman osto- ja myyntitoiminnan. Tässä tilanteessa, mikä koskee Lapin asiaa, minusta ilman muuta asianomaisiin sopimuksiin on sisällyttävä klausuuli, joka kieltää, voisiko sanoa, spekulointimahdollisuuden tällä asialla. Jos sellaista sitten käytetään, niin se merkitsee sen sopimuksen rikkoutumista.

Mitä muuten tulee kysymykseen siitä, pitäisikö voimalaitospaikkakunnilla yleisesti ottaen olla halvempi energian hinta tai sähköä hinta, niin minun arvioni on se, että Lappi ja muut voimalaitospaikkakunnat eivät ole ollenkaan keskenään vertailukelpoisia. Kaikki tiedämme, miten Lappia, voisiko sanoa, voimalaitosrakentamisen seurauksena aikanaan kohdeltiin ja mitä rakentamisen yhteydessä tapahtui. Muilla voimalaitospaikkakunnilla minusta ei vastaavaa ole.

Kun kysyttiin, miten kauppa- ja teollisuusministeriö kohtelee valtionyhtiöitä, niin tavallaan ne alkuperäiset vastauksenikin ilmensivät sitä, ja sen yrittäin sanoa, että näistä asioista neuvotellaan eikä näissä asioissa käytetä, voisiko sanoa, määräystä eikä pakkokeinoja.

Ed. Korhonen: Herra puhemies! Aivan tuohon, mihin ministeri Tuomisto viittasi: On myös muistettava kiinteistöveron vaikutus. Siinäkin kompensoidaan esimerkiksi ydinvoimala- ja paikkakuntia tietyllä lailla, mutta se on aivan toinen juttu.

Tässä nousee myös esille se lähtökohta, joka Pohjois-Suomen kannalta on huolestuttava. Tällä hetkellä voimassa olevat päätökset ovat jo vieneet polttoaineen hinnantasaajajärjestelmän myötä ja muiden ratkaisujen kautta tiettyjä mahdollisuuksia esimerkiksi pk-yrityksien toimintaedellytyksien osalta. Realismia kuitenkin on, että vesi ei juurikaan ole kallistunut näiden kymmenien vuosien aikana mutta haitat sen sijaan ovat pysyviä ja jatkuvia sekä myös lisääntyviä tietyltä osin.

Miten näitä taustoja vasten ministeri näkee erityisesti pk-yrityksien kilpailuaseman tulevaisuudessa? Mikäli tämä poistuu, mikäli energia-vero ja muut ratkaisut tulevat voimaan, niiden yhteisvaikutus on 5—7 penniä kilowattituntia kohti Pohjois-Suomen alueella. Miten silloin voidaan enää kilpailla tasavertaisesti muiden maan osien kanssa?

Kauppa- ja teollisuusministeri T u o m i s t o : Herra puhemies! Toin esiin sen tavoitteeni vastaukseni lopussa, että voisimme jatkaa nykyistä menettelyä, jolloin tässä suhteessa tämä kysymys ei tule ajankohtaiseksi. Mutta mitä muuten tulee pk-sektoriin, niin olen ensimmäisenä tunnustamassa sen merkityksen ja odotan, että lähiviikkoina noin yleisimminkin voidaan sopia ja tehdä toimenpiteitä, jotka tukevat pientä ja keskisuurta nimenomaan tuotannollista sektoria.

Ed. N ä s i : Herra puhemies! On lohdullista kuulla, että kauppa- ja teollisuusministeri lupaa selvittää ja myös neuvotella tämän pohjoisen kannalta hyvin historiallisesti merkittävän ja edelleen taloudellisesti arvokkaan asian ensi tilassa ja lähitulevaisuudessa selväksi. Eväitä tähän neuvotteluun, muutama ajatus: Kemijoki-osakkuussähköä ei ole teknisesti mahdollista käyttää sillä tavalla hyödyksi sen alueen sähkölaitoksissa kuin ns. kantaverkon sähköä, koska osakkuussähkön käyttöoikeudet ja edut ovat yhtiön sisäisistä säännöistä johtuen rajallisia. Myöskään koko päätös ei vaikuta valtion budjettitalouteen. Julkisen talouden paineista huolimatta ei ole käsittääkseni esteitä sopimuskäytännön uusimiselle.

Sitten tulee kysymys herra ministerille: Ovatko ministerin mielestä edelleenkin tämän alennuksen historialliset perusteet hyväksyttävät Oulujoen ja Kemijoen osalta? Meidän tulee muistaa, kun 50 vuotta sitten luonnonvarainen Kemijoki rakennettiin, lohennousu suljettiin ja suurelta osaltaan menetykset ja korvaukset ovat kautta aikain olleet maksamatta, niin silloin kuitenkin yhtiösopimukseen otettiin alennuksen oikeus ja ehto, se on edelleenkin Kemijoen yhtiösopimuksessa. Se on 50 vuotta vanha argumentti. Mikä on ministerin kanta tähän historialliseen oikeutukseen tässä asiassa?

Kauppa- ja teollisuusministeri T u o m i s t o : Herra puhemies! Tämä on tietysti sikäli, voisiko sanoa, vaikea kysymys, että jos se olisi ajateltu pysyväksi, se olisi mielestäni ainakin näin jälkikäteen ajatellen pitänyt pysyvällä tavalla ratkaista. Nythän se on aina ratkaistu määräaikaissilla järjestelyillä. Mutta niin kuin totesin vastaukseni lopussa se, mihin allekirjoittanut pyrkii, osoittaa juuri sitä, että pidän edelleen silloin todettuja argumentteja ajankohtaisina. Se on tietysti vaikea kysymys, koska sitä ei silloin alun perin, voisiko sanoa, pysyvämmälle kannalle ollut luo-

tu, vaan se on ollut aina tiettyjä aikapätkiä voimassa.

Asia on loppuun käsitelty.

4) N:o 169 Ed. Aittoniemi: Inkerinsuomalaisten kohtelemisesta paluumuuttajina

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Inkerinsuomalaisille myönnetty paluumuuttajan asema on houkutelut Suomeen tiettävästi jo lähes kymmenentuhatta paluumuuttajaa. Paluumuuttajan asemaan lienee liittynyt runsaasti väärinkäytöksiä sellaisten maahantulijoiden osalta, joita ei voida katsoa paluumuuttajiksi. Eräissä julkisuudessa esiintyneissä lausumissa on esiintynyt väitteitä eräiden piirien rahastamisesta inkerinsuomalaisten asemaan liittyen.

Minkälaisiin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä inkerinsuomalaisten paluumuuttajien tunnusmerkkien selkiinnittämiseksi ja perusteettoman maahanmuuton estämiseksi?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Herra puhemies! Sisäasiainministeriö on ohjeillaan määritellyt ne asiakirjat, jotka oleskelulupaa varten tarvitaan suomalaisen syntyperän osoittamiseen ja ns. inkeriläisstatuksen saamiseen. Suomalainen syntyperä on aina osoitettava alkupe- räisillä asiakirjoilla. Ohjeet on annettu paikallispoliisille, joka myöntää jatkoluvan. Ulkoasiainministeriö on antanut vastaavat ohjeet Suomen ulkomaanedustustoille.

Alun perin sisäasiainministeriö hyväksyi myös turisteina maahan saapuneiden inkeriläisten maahanmuuton. Oleskelu- ja työlupa myönnettiin Suomessa kohtuussyistä. Oleskelu- ja työlupaohjetta on kuitenkin 14.9. tänä vuonna muutettu siten, ettei turistiviisumilla Suomeen saapunut inkeriläinen voi enää jäädä pysyvästi maahan. Suomalaisen syntyperän selvittäminen tapahtuu siis Suomen ulkomaanedustustossa. Ohjeen muutoksella pyritään siihen, että muutto Suomeen tapahtuu hallitusti ja että suomalainen syntyperä selvitetään jo ennen Suomeen muuttoa.

Sisäasiainministeriön muutetuissa ohjeissa todetaan lisäksi, että poliisi saa jatkaa inkerinsuomalaisen oleskelu- ja työlupaa vain, jos henkilö osoittaa kotipaikkatodistuksella edelleen asuvansa pysyvästi Suomessa.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Seuraava kysymykseni liittyy lähinnä kulttuuriministerin alaan, mutta esitän sen kuitenkin.

Olin itsekkin aikanaan sitä mieltä, että inkerin-suomalaisia, joista osa oli aikanaan ehkä väkivalloinkin täältä raahattu Neuvostoliittoon, voitaisiin käsitellä paluumuuttajina. Jälkeenpäin on tullut sellainen huomio myös, että kun inkeriläiskansa joutuu kahteen eri maahan, niin sen kulttuuri tuhoutuu. Täällä olevat eivät pysty pitämään sitä kulttuuria yllä, ja sinne jäävä vähenevä inkeriläisväestö on myös kulttuurillisten paineiden alaisena.

En tiedä, miten tämän kysyisi, mutta mielestäni tässä koko hommassa on tullut tietynlainen virhe, kun tämä kansa hajotetaan kahteen osaan. He eivät kulttuurillisesti ja sosiaalisesti pysty oikein kotiutumaan mihinkään, ei sen paremmin sinne kuin tännekään.

Mikä näkemys ainakin Suomeen tulleiden osalta arvoisalla ministerillä on tätä koskien?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! On ehkä vaikea hahmottaa ihan kysymyksen ydintä. Sinänsä kysymys oli hyvä, mutta sen ytimen siitä esille kaivaminen on ehkä vähän vaikeampaa.

Ehkä kuitenkin voin todeta sen, että myös minun mielestäni on tärkeä huolehtia siitä, sikäli kuin Suomi voi omin toimin siihen vaikuttaa, ettei sitä inkeriläiskulttuuria, joka on sijansa löytänyt niillä alueilla naapurissa, joilla se tällä hetkellä on ja elää, Suomen toimin jotenkin, sanoisiko, raunioiteta. Päinvastoin monilla muilla toimin Suomi itse asiassa tähänkin saakka jo on yrittänyt omalta osaltaan auttaa inkeriläisiä asettumaan sinne omille alueilleen, niitä, jotka siellä haluavat mieluummin elämänsä viettää. Varsinkin eläkeläisiä, niin kuin tiedossa on, on autettu jonkin verran rakentamalla asuntoja sinne.

Mutta on myös niitä, jotka ovat halunneet paluumuuttajina palata Suomeen. Tähän mennessä tätä tilaisuutta on käyttänyt noin 7 000 inkeriläistä. Näille tunnettujen päätösten pohjalta on ovet haluttu avata. Viimeiset ratkaisut tähtäävät siihen, että ovet avautuvat vain todella niille, jotka ovat status A2:n tunnusmerkit täyttäneitä.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Kun valtion budjetissa on ollut 2 miljoonan markan määräraha inkeriläisten vanhusten palveluasumiseen ja asumisen kustantamiseen, niin nyt se määräraha on poistettu. Siellä on syntynyt se ongelma, että erityisesti eläkeläiset, joista ministeri Pekkarinenkin puhui, ovat kovasti vaikeuk-

sisia. Tiedän tämän ongelman, koska omat entiset kollegani Jyväskylän kaupunkiseurakunnasta ovat tekemässä siellä työtä ja perustamassa Sisälähetysseuran turvin sinne vanhusten palvelutaloja ja asuntoja ja heillä on suuri ongelma: raha. He sanovat, että jos tämä 2 miljoonan markan määräraha voitaisiin palauttaa sinne, niin he pystyisivät tekemään sillä todella merkittävää työtä. Nyt siellä on nälkä, vilu ja asuntojen puute ja on vaarana, että sieltä lähtevät eläkeläiset tänne. He kertovat, että he 5 markalla pystyvät huolehtimaan yhden vanhuksen päivässä. Me tiedämme, että Suomessa laitospäivämaksu tulee olemaan huomattavasti kalliimpi, vähintään 250 markkaa. Samoin siellä voidaan tehdä vuosi diakonissan työtä 1 500 markalla. Olen luvannut itse rahoittaa yhden diakonissan vuosipalkan.

Toivoisin, että myös valtiovalta voisi palauttaa sen 2 miljoonaa markkaa. Se on merkityksellinen raha, sitä tarvitaan, ja jos sitä ei tule sinne, niin silloin Suomi on hajottamassa yhtenäistä inkeriläiskulttuuria, sieltä tulee osa tänne.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Äsken mentiin kulttuuriministerin reviirille ja tässä kysymyksessä mielestäni sosiaali- ja terveysministerin reviirille, mutta siitä huolimatta voin todeta, että ensi vuoden budjettiesityksessä — teillä on siellä monella budjettikirjat edessä — muistini mukaan kahden ministeriön kautta erityisesti kanavoituu varoja tuolle alueelle enemmän. Toinen niistä on ympäristöministeriö ja toinen ulkoministeriö. Miten se ulkoministeriön pääluokassa oleva muistini mukaan 55 miljoonaa markkaa käytetään? Nyt minulla ei ole varmaa tietoa siitä, oliko ajatus, että siitä osa kanavoituu näihin tarpeisiin ja tarkoituksiin vai ei. Nimenomaista päätöstä muistissani ainakaan ei ole siitä, että tämän tyyppinen avustustoiminta olisi lakkautettu ensi vuoden alusta lukien. Nimenomaista päätöstä siitä ainakaan ei tiedossani ole.

Ed. S u h o n e n : Herra puhemies! Nyt ministeri Pekkarisen asiaan. Ministeri mainitsi siitä, että turistiviisumilla ihmiset tulevat eivätkä he voi jäädä tänne. Kuka valvoo, etteivät he jää tänne? Kun itärajan takaa tulee kaiken maailman huumeita ja muut mafiat, niin jos nyt tavallinen rehellinen inkeriläinen kävelee tänne, niin kuka valvoo, ettei hän ole jäänyt tänne turistiviisumilla? Nyt varmasti on sisäasiainministerin asia.

Sisäasiainministeri **Pekkarinen**: Arvoisa puhemies! Suomen viranomaiset valvovat, ne, joille tämä valvontatehtävä kuuluu. (Ed. Suonen: Pystyvätkö valvomaan?) — Pystyvätkö valvomaan ja kuinka kattavasti, jos tänne pääsee ja täällä haluaa ikäänkuin "piiloutua" joksikin määrääjäksi, niin varmasti siihen mahdollisuus on, ilman että Suomen viranomaiset kykenevät kaivamaan kaikista piiloista tällaisia kansalaisia pois. Näin varmasti on kaikkialla muuallakin, ja näin on meilläkin. Koskaan meidän voimavaramme tässä mielessä eivät riitä absoluuttiseen kontrolliin.

Asia on loppuun käsitelty.

5) N:o 170 Ed. Aittoniemi: Markkinavomien vaikutuksesta harjoitettavaan valuuttapolitiikkaan

Ed. **Aittoniemi**: Herra puhemies! On epäiltävissä, että ns. markkinavomit ovat keksineet keinon säännöllisin väliajoin rahastaa suomalaista yhteiskuntaa. Kerätään valuuttapotti jättämällä vientitulot kotiuttamatta ja vaihtamalla liikenevät markat ulkomaan valuuttaan. Sitten korkoasetta käyttämällä ajetaan maa devalvaatioon ja kerätään miljardivoitot.

Tietääkö hallitus, mitä piirejä valuuttakeinoteltua harjoittavat markkinavomit edustavat ja minkälaisia keinoja sillä on tämän tyypisten riistotoimien estämiseksi?

Valtiovarainministeri **Viinanen**: Herra puhemies! Valuuttapolitiikka kuuluu muodollisesti Suomen Pankin toimialaan. Asiallisesti ottaen se on osa talouspolitiikkaa, josta maan hallitus viime kädessä vastaa.

Ed. Aittoniemen kysymys sisältää oletuksen elinkeinoelämän joidenkin piirien "salaliitosta" virallista talouspolitiikan linjaa vastaan. Tällaista ns. salaliittoa ei ole kuitenkaan voitu identifioida. Vapaiden valuutta- ja pääomaliikkeiden maailmassa pääomaliikkeet ovat erittäin suuria ja nopeita. Markkinoilla syntyvät käsitykset voivat vastaavasti saada aikaan erittäin suuria ja nopeitakin muutoksia, jotka heijastuvat suurina valuuttavarannon muutoksina ja tätä kautta saattavat vielä syventää alkuperäisiä oikeita tai vääriä markkinakäsityksiä.

Keskeinen puolustuskoneisto tämän kaltaisia pääomaliikkeitä vastaan on maan talouden ja talouspolitiikan pitäminen terveellä pohjalla, mikä estää parhaiten spekulatiivisten odotusten

muodostumista markkinoille. Tämän ohella maan valuuttavaranto täytyy pitää riittävän suurena. Myös erilaisin sopimusverkostoin voidaan suojautua spekulatioita vastaan. Tätä kaikkea sekä hallitus että Suomen Pankki ovat tehneetkin.

Talouslama on valitettavasti synnyttänyt markkinoilla ajoittain epäluottamusta valuuttapolitiikan linjaa kohtaan, mutta tämän takia ei ole syytä luopua talouspolitiikan peruslinjauksesta. Laman aallonpohjaa ollaan parhaillaan toivottavasti sivuuttamassa ja vienti- ja teollisuustuotanto ovat jo vahvassa nousussa. Kotimainen nousu kuitenkin seuraa viivästyneenä, mikä mm. pitää työttömyystilanteen vaikeana ja hidastaa verokertymien kasvua. Tämän takia juuri nyt parasta valuuttakurssien vakautukseen vaikuttavaa politiikkaa on karsia julkisia menoja ja näin supistaa liiallisia julkisen sektorin velkaantumispaineita.

Ed. **Aittoniemi**: Herra puhemies! Kun tiedän ministeri Viinasen hyvin älykkääksi henkilöksi, olen vakuuttunut, että tätä vastausta hän ei ole itse kirjoittanut.

Mutta suomalainen yhteiskunta ja Suomen Pankki etulinjassa käyvät asemasotaa tällaisen harmaan eminenssin, ns. markkinavomien, kanssa kelluttamalla Suomen markkaa. Tietääkö herra ministeri, kumman hermot pettävät ensin, suomalaisen yhteiskunnan ja Suomen Pankin vai näiden markkinavomien, kumpi lähtee pötkimään pakoon näistä? Tarkoittaa sitä, että jos hermot pettävät Suomen puolella, suomalaisen yhteiskunnan, markan arvo määritellään, jos ei, niin sitten katsotaan, kuinka pitkään vastapuolella olevien hermot kestävät tätä peliä.

Valtiovarainministeri **Viinanen**: Arvoisa herra puhemies! En todellakaan itse ole kirjoittanut tätä enkä monta muutakaan vastausta, joita täällä annan, mutta linjasta vastaan eli ohjeet vastaukseen ovat itse antamani.

Tässä ei tietystikään hermojen pettämisestä ole kyse. Kyllä koko maan intressi on se, että mahdollisimman pian saataisiin sellainen tilanne aikaan, että markka voitaisiin kiinnittää sellaiseen arvoon, joka sitten pitää. Mutta on päivän selvää, että se ei voi tapahtua niin kauan kuin on pelkoa edes siitä, että me emme pysty pienellä valuuttavarannolla suojautumaan tai valuuttavaranto ei ole riittävän suuri, niin kauan kuin on epäluuloa siihen, että alijäämämme ovat erittäin suuret, ja niin kauan kuin Euroopassa ei ole

vakiintunut tilanne. Se tulee viemään ilmeisesti harvinaisen ja erikoisen pitkän ajan. Valitettava tilanne Suomelle. Se tulee olemaan erittäin vaikea kestää niin yksityisille ihmisille, valtiolle kuin yrityksillekin, mutta tässä vaiheessa ei ole mitään edellytyksiä markan arvon kiinnittämislle.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Vienti-teollisuus panttaa vientituloina saatavia valuuttoja rajan takana eikä kotiuta niitä Suomeen. Tämä liittyi edelliseen kysymykseen. Mutta tämä asia, mitä nyt esitän, ei siihen liity.

Kuitenkin vientitulot, joita valuutan muodossa pantataan, ovat osa suomalaisen työntekijän ja suomalaisen yhteiskunnan työn tulosta. Onko yhteiskunnalla ja pitäisikö sillä olla joitakin keinoja pakottaa vientiteollisuus, joka on osa tätä harmaata eminenssiä, markkinavoimia, tuomaan valuutat Suomeen määrääjässä, koska se on osa yhteiskunnan tuotosta eikä yksinomaan heidän määrättävissään? Katsotteko, että pitäisi olla keinoja, onko olemassa keinoja, millä nämä saadaan kotiuttamaan valuutat.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! Ei sellaisia keinoja ole eikä niitä tule käyttää. Se on eräänlaista valuuttavirtojen sääntelyä, pääomamarkkinoiden sääntelyä. Sellaiseen toimintaan ei ole pienintäkään edellytystä. Yritykset tekevät tietysti ratkaisunsa oman etunsa nimissä. Toisaalta on todettava, että ei koskaan voida sanoa, mikä valuuttavaranto tai ns. kotiuttamattomat varat jollakin yrityksellä on. Nehän voivat olla myös lainapääomaa, joka yrityksen tilillä jossakin ulkomailla on. Näiden rahojen ja pääomien korvamerkitseminen on sula mahdottomuus.

Ed. R ö n n h o l m : Herra puhemies! Viime aikoina on lehdistössä ollut tietoja, että maailmalla liikkuvista finanssisiirroista, joiden yhteismäärä on noin 900 miljardia dollaria päivässä, on 95 prosenttia puhtaita finanssisiirtoja ja vain 5 prosenttia liittyy tavaravaihtoon, palvelusten ostoon tai muuhun reaali-alouteen.

Onko Suomella tietoa Suomeen tulleista ja Suomesta lähteneistä rahavirroista ja niiden käyttötarkoituksesta, niin että Suomi pystyisi arvioimaan vastaavan kansainvälisesti tunnetun prosenttimäärän?

Edelleen, kun tiedetään, että kansainvälisestikin ottaen maailman keskuspankkien valuuttavarannot ovat pieniä, yhteensä karvan verran yli

900 miljardin dollarin, niin onko Suomen hallitus saanut Suomen Pankilta oikean arvion Suomen mahdollisuuksista puolustautua valuuttaspekulaatiota vastaan silloin aikoinaan, kun on lyöty lukkoon vahvan markan politiikka? Ja jos on saanut, niin minkälaisia arvioita Suomen Pankin taholta on valtiovarainministeriölle annettu siitä määrällisen hyökkäyksen suuruudesta, joka Suomen markkaan voisi kohdistua, ja miten se on suhteutunut tapahtuneisiin tosiasioihin?

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! On todella kyse aika lailla uudesta tilanteesta koko Euroopassa, jossa periaatteessa voidaan putsata jonkun keskeisen valtion, olkoon vaikka Englannin kokoisen valtion, valuuttavaranto kertaheitolla suunnilleen päivässä. Tätä kertaluokkaa olevista siirroista on kyse. Kun on kyse ehkä yhtenä päivänä 100 miljardin valuuttavirrasta ulos, on päivän selvää, että Suomi ei sellaisessa leikissä hevin mukana kestä, jos ne hyökkäykset Suomeen kohdistuisivat. Arvelen, että uudelleenarviointiin koko Euroopassa joudutaan, koska tilannehan on kestämaton, jos kerta toisensa jälkeen ja maa toisensa perään joutuu tällaisten valuuttapaineiden kohteeksi.

Mitä tulee Suomessa tilastointeihin tai selvityksiin, mitkä ovat ne virrat olleet, kotimaisia tai ulkomaisia, niin ymmärtääkseni Suomen Pankista löytyy jonkinlaisia arvioita. Virtojen alkuperää on joissakin tapauksissa aika vaikea edes selvittää, koska voidaan käyttää ns. bulvaaneita tai monia muita reittejä näiden virtojen järjestelmiseen. Toisaalta liikutaan myös pankkisalaisuuden piiriin kuuluvien asioiden kanssa. On päivän selvää, että kun arviointeja on tehty, millä tasolla meillä valuuttavaranto pitäisi olla, niin kyllä jokainen voi arvioida sen, että jos meillä runsaan 30 miljardin valuuttavaranto joutuu kovalle koetukselle, niin ei pikkurahalla pärjätä, pitäisi olla toisen mittaluokan luvut.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Me kaikki edustamme markkinavoimia. Toisten painoarvo on suurempi ja toisten ehkä hieman pienempi. Ministeri Viinaseen painoarvo markkinavoimana on verraten suuri, niin kuin oli myös edellisessä hallituksessa ministeri Paasion. Muistan, kun ministeri Paasio eräässä tv-keskustelussa varoitti puhumasta devalvaatiosta eli osoitti, että pienikin sana saattaa vaikuttaa merkittäväällä tavalla Suomen valuuttavarantoon. Eli me kaikki edustamme markkinavoimia.

Ministeri Viinanen totesi myös, että yritykset tekevät ratkaisunsa oman yrityksen edun nimissä. Tämä on tietenkin ihan oikein ja näin tulee ollakin. Mutta ei kai ole mikään julkinen salaisuus, että rahalaitokset syyskuun ensimmäisen viikon aikana ja vielä sinä päivänä, kun markka päästettiin kellumaan, soittivat asiakkailleen ja kehottivat asiakkaita terminoimaan valuuttasaatavansa tai valuuttalainansa. Minusta nämä voimakkaat markkinavoimat toimivat täysin hallituksen, keskuspankin ja koko kansantalouden etujen vastaisesti. Kysyn ministeriltä:

Mitä mieltä hän on, ei kai tämä mikään julkinen salaisuus ole, niin kuin jo totesin, pitäisikö tällaiseen asiaan puuttua?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Minullakin on pitävä näyttö siitä, että vielä kellutusta edeltävänä maanantaina muutamasta pankkilaitoksesta on suoraan soitettu tietyille taholle ja eri pankkiryhmittymistä ja kehoitettu terminoimalla suojautumaan viime hetkellä. Mutta tietysti on vaikea arvioida, onko se koko pankkijärjestelmän yleinen linja. Saamani tiedon mukaan, kun tästä olen keskustellut, se ei missään nimessä ole ollut. Voin olla kyllä melkoisen vakuuttunut, että se puhe on rehellistä.

Mutta tietysti yksittäinen pankinjohtaja, näin ainakin arvioin, on tulostavasti omasta ystävyydestään ja onni on riippuvainen oman konttorin tuloksesta ja myös sen asiakaskunnan menestyksestä. He ovat valitettavan usein tehneet kyllä tämän tyyppisiä liikkeitä. Niitä on kuulunut jatkuvasti eri puolilta maata, mutta kuinka kovasti siihen pystytään puuttumaan, se on aika vaikeaa.

Perussyy on tietysti siinä, että epäusko meidän taloutemme tasapainoa kohtaan on niin jäytävää, että tällaista spekulointia esiintyy. Toki siihen on myös ulkoisia syitä. Ei se kovin isämaallista toimintaa missään nimessä ole.

Asia on loppuun käsitelty.

Toinen varapuhemies: Kyselytunnin vuoksi keskeytynyttä istuntoa jatketaan kello 18.05.

Täysistunto lopetetaan kello 17.56.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

